

Lauhanvuoren kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma

Översättning: Cajsa Rudbacka-Lax

Kansikuva: Satu Kalpio.

ISO 14001

© Metsähallitus, Vantaa 2016

ISSN-L 1796-2943

ISSN (verkkojulkaisu) 1796-2943

ISBN 978-952-295- (pdf)

Lauhanvuoren kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma

METSÄHALLITUS

KUVAILULEHTI

JULKAISIJA	Metsähallitus	JULKAISUAIKA	19.5.2016
TOIMEKSIANTAJA	Metsähallitus	HYVÄKSYMISPÄIVÄMÄÄRÄ	2.12.2015
LUOTTAMUKSELLISUUS	Julkinen	DIAARINUMERO	5674/623/2010
SUOJELUALUETYPPI/ SUOJELUOHJELMA	kansallispuisto, Natura 2000 -alue, soidensuojeluohjelma		
ALUEEN NIMI	Lauhanvuoren kansallispuisto		
NATURA 2000 -ALUEEN NIMI JA KOODI	Lauhanvuori FI 0800001		
ALUEYKSIKKÖ	Etelä-Suomen luontopalvelut		
TEKIJÄ(T)	Metsähallitus		
JULKAISUN NIMI	Lauhanvuoren kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma 2012–2021		
TIIVISTELMÄ	Lauhanvuoren kansallispuisto sijaitsee Satakunnan ja Etelä-Pohjanmaan maakuntien rajalla Kauhajoen, Isojoen ja Honkajoen kunnissa. Ympäristöään selvästi korkeammalle nouseva Lauhanvuori on Länsi-Suomen korkein kohta. Lauhanvuoren maisema koostuu metsäisestä vuoresta ja sen aaltoilevista rinteistä, kivijadoista sekä vuoren ympärillä avautuvista keidassoista. Metsät ovat monin paikoin hyvin jyhkeitä, mutta karuja, avaria ja tasaisia. Alueen erikoinen geologinen historia näkyy vuoren rinteillä kehämäisesti kiertävinä muinaisina rantavalleina sekä kivijatoina eli muinaisina rantakivikoina. Lauhanvuoren lakialue erottuu ympäristöstä rehevämpänä alueena, sillä se ei koskaan peittynyt veden alle mannerjään vetäytyessä seudulta. Lauhanvuori muodostaa runsaasti pohjavettä, ja alueella on paljon lajistoltaan edustavia lähteitä ja niistä alkavia latvapuroja, joissa elää mm. uhanalainen purotaimen. Puistosta löytyy useita uhanalaisia kasvi-, hyönteis- ja lintulajeja. Lauhanvuorella on myös erikoisen laajoja luonnonmetsiä sekä harvinaisia eteläisiä aapasointia. Kansallispuistossa on tällä hetkellä kohtuullisesti retkeilyrakenteita ja -reittejä. Kävijämääräarvio on noin 10 000 kävijää vuodessa. Puistoon liittyy lisäksi luontomatkailutoimintaa. Hoito- ja käyttösuunnitelman päätavoitteena on turvata alueiden luonnonsuojeluarvot ja sovittaa yhteen eri käyttömuotojen tarpeet. Myös yksityiset suojelualueet huomioidaan suunnitelmassa, joka koskee Lauhanvuoren kansallispuistoa, valtion hallinnassa olevia Lauhanvuoren Natura 2000 -alueita sekä Muurahaisen luontomatkailukeskuksen ympärillä sijaitsevaa Hietaharjun suojelukohdetta. Suunnitelmassa esitetään retkeilypalveluiden uusimista ja lisäämistä. Puistoon esitetään rakennettaviksi rengasreittejä sekä kaksi laavua, joista toinen on parilaavu. Puiston hiihtoladut pysytetään sovituille urille ja merkitään pysyvästi. Jatkossa on mahdollista saada myös luisteluhiihtolatu laen sähkölinjalle. Pyöräilylle ja ratsastukselle on osoitettu omat reitit. Opastusaineiston avulla kerrotaan alueen geologisista arvoista. Lauhanvuoresta yhdessä muiden lähiseudun kansallispuistojen ja luontokohteiden kanssa pyritään tekemään AV-esitys. Näyttelyn uusiminen yritetään toteuttaa. Viitoitus selkeytetään koko alueella. Lauhanvuoren kansallispuiston kävijämääriä voidaan kasvattaa ilman, että puiston luontoarvot vaarantuvat. Puiston markkinointia parannetaan laajemman alueen (Lauhanvuori, Katikankanjoni, Kauhanen–Pohjan kangas, Hämeen kangas) käsittävän luontomatkailusuunnitelman avulla. Yrittäjien ja Metsähallituksen välistä yhteistyötä tehostetaan. Kansallispuistosta voidaan tehdä uusi esite ja erilaisia karttoja yhteistyössä muiden tahojen (GTK, yhteistyöyrittäjät ja kunnat) kanssa. Soiden ennallistamista tehdään 300 ha:n alueella ja ennallistamistarvetta tarkastellaan lisäksi noin 250 ha:n alueella. Luomia luonnontilaistetaan. Metsien annetaan kehittyä itseksensä luonnontilaisemmiksi. Harjumetsälajistoa selvitetään; myös kaikki vanhat uhanalaisten lajien esiintymätiedot tarkistetaan ja mietitään hoitotarpeet. Puiston lepakot kartoitetaan. Lauhan kämpän rakennuskanta säilytetään ja korjataan. Puistossa tehdään kattava muinaisjäänneinventointi. Suurin osa (66 %) puistosta on syrjävyöhykettä. Virkistysvyöhyke kattaa 33 % alueen pinta-alasta. Puistoon perustetaan järjestyssäännöllä yksi osa-aikainen (1.4.–15.7.) liikumisrajoitusalue Likolampien alueelle (1 %). Kansallispuiston investointikustannukset seuraavalla 10-vuotiskaudella olisivat vähintään 450 000 euroa ja ylläpitokustannukset noin 17 500 euroa vuosittain. Kansallispuisto tuottaa lähialueen elinkeinoelämään nykyisten kävijämäärien mukaan noin 150 000 euroa vuodessa.		
AVAINSANAT	Lauhanvuoren kansallispuisto, Natura 2000, luontomatkailu, retkeily- ja virkistyskäyttö, kulttuuriperintö, luonnonsuojelu, hoidon ja käytön suunnittelu		
MUUT TIEDOT	Suunnitelman ovat kirjoittaneet Satu Kalpio (toim.), Tuomas Haapalehto, Panu Kuokkanen, Jaakko Mattila, Tuula Peltonen, Rami Tuominiemi ja Pekka Vesterinen.		
SARJAN NIMI JA NUMERO	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 137		
ISSN-L ISSN (VERKKOJULK.)	1796-2943 1796-2943	ISBN (VERKKOJULKAISU)	978-952-295-129-8
SIVUMÄÄRÄ	114 s.	KIELI	suomi
KUSTANTAJA	Metsähallitus	PAINOPAIKKA	
JAKAJA	Metsähallitus, luontopalvelut	HINTA	

PRESENTATIONSBLAD

UTGIVARE	Forststyrelsen	UTGIVNINGSDATUM	19.5.2016
UPPDRAGSGIVARE	Forststyrelsen	DATUM FÖR GODKÄNNANDE	2.12.2015
SEKRETESSGRAD	Offentlig	DIARIENUMMER	5674/623/2010
TYP AV SKYDD SOMRÅDE/SKYDDSPROGRAM	nationalpark, Natura 2000-område, myrskyddsprogrammet		
OMRÅDETS NAMN	Lauhanvuori nationalpark		
NATURA 2000-OMRÅDETS NAMN OCH KOD	Lauhanvuori FI 0800001		
REGIONENHET	Södra Finlands naturtjänster		
FÖRFATTARE	Forststyrelsen		
PUBLIKATION	Skötsel- och användningsplan för Lauhanvuori nationalpark 2012–2021		
SAMMANDRAG	Lauhanvuori nationalpark ligger på gränsen mellan landskapen Satakunta och Södra Österbotten, i kommunerna Kauhajoki, Storå och Honkajoki. Lauhanvuori är den högsta punkten i västra Finland och höjer sig klart över omgivningen. Det skogsklädda berget och dess böljande sluttningar, de forna strandstensfälten (kivijata) samt de öppna högmossarna runt berget bildar landskapet i Lauhanvuori. Skogarna är på många ställen mycket mäktiga, men karga, öppna och jämna. Områdets säregna geologiska historia syns i de forna strandvallarna som omger sluttningarna samt de forna stenstränderna. Lauhanvuoris krön skiljer sig från omgivningen som ett frodigare område, eftersom det aldrig var under vatten när inlandsisen drog sig tillbaka. Här bildas rikligt med grundvatten och det finns många källor med representativ artrikedom och bäckar som rinner upp i dem, där bl.a. den hotade bäcköringen lever. I parken finns flera hotade växt-, insekts- och fågelarter. Här finns också särskilt vidsträckta naturskogar samt sällsynta sydliga strängmyrar. För närvarande finns det måttligt bra med friluftsanordningar och leder. Antalet besökare uppskattas till ca 10 000 per år. Även naturturism bedrivs i anslutning till parken. Det huvudsakliga syftet med skötsel- och användningsplanen är att trygga områdenas naturskyddsvärden och samordna behoven hos olika användningsformer. Även enskilda skyddsområden beaktas i planen, som gäller Lauhanvuori nationalpark, Lauhanvuori Natura 2000-områden som är i statens besittning samt Hietaharju skyddsobjekt runt Muurahainens naturturismcenter. I planen föreslås att friluftstjänsterna förnyas och utökas. Det föreslås att rundslingor samt två vindskydd, det ena ett parvindskydd, byggs i parken. Skidspåren i parken dras längsmed överenskomna leder och utmärks permanent. I fortsättningen är det också möjligt att dra ett fristilsspår längs elledningen på krönet. Egna leder har anvisats för cykling och ridning. Informationsmaterial används för att berätta om områdets geologiska värden. Strävan är att göra en AV-presentation av Lauhanvuori tillsammans med de andra nationalparkerna och naturobjekten i trakten. Man försöker förnya utställningen. Skyltningen görs klarare i hela området. Antalet besökare i Lauhanvuori kan öka utan att parkens naturvärden äventyras. Marknadsföringen av parken förbättras med hjälp av en naturturismplan för ett större område (Lauhanvuori, Katikankanjoni, Kauhanneva–Pohjankangas, Hämeenkanngas). Samarbetet mellan företagarna och Forststyrelsen effektiviseras. En ny broschyr om nationalparken och olika kartor kan göras i samarbete med andra aktörer (GTK, samarbetsföretagarna och kommunerna). Myrarna restaureras på ett 300 ha stort område och dessutom granskas restaureringsbehovet på cirka 250 ha. Fårorna återställs i naturtillstånd. Skogarna får utvecklas själva så att de börjar påminna om naturtillstånd. Arterna i åsskogarna utreds; också alla gamla förekomstuppgifter om hotade arter kontrolleras och man funderar på skyddsbehoven. Fladdermössen i parken kartläggs. Byggnadsbeståndet vid stugan Lauhan kämppä bevaras och repareras. Fornlämningarna i parken inventeras. Största delen (66 %) av parken är avlägsen zon. Rekreationszonen omfattar 33 % av områdets yta. Genom ordningsstadgan inrättas vid Likolammit ett område (1 %) där möjligheten att röra sig begränsas tillfälligt (1.4–15.7). Under följande 10-årsperiod vore investeringskostnaderna minst 450 000 euro och underhållskostnaderna cirka 17 500 euro per år. Med nuvarande besökarantal tillför nationalparken när-områdets näringsliv cirka 150 000 euro om året.		
NYCKELORD	Lauhanvuori nationalpark, Natura 2000, naturturism, friluftsliv och rekreation, kulturarv, naturskydd, planering av skötseln och användningen		
ANDRA UPPGIFTER	Skötsel- och användningsplanen har skrivits av Satu Kalpio (red.), Tuomas Haapalehto, Panu Kuokkanen, Jaakko Mattila, Tuula Peltonen, Rami Tuominiemi och Pekka Vesterinen.		
SERIENS NAMN OCH NUMMER	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisu. Sarja C 137		
ISSN-L	1796-2943	ISBN (ONLINE)	978-952-295-129-8
ISSN (ONLINE)	1796-2943		
SIDANTAL	114 s.	SPRÅK	finska
FÖRLAG	Forststyrelsen	TRYCKERI	
DISTRIBUTION	Forststyrelsen, naturtjänster	PRIS	

Sisällys

1 JOHDANTO.....	9
1.1 Suunnittelualueen kuvaus.....	9
1.2 Kaavoitustilanne ja maakunnalliset strategiat	10
1.2.1 Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava	10
1.2.2 Satakunnan maakuntakaava.....	12
1.2.3 Muut kaavat	12
1.2.4 Maakunnalliset ja muut strategiat	12
1.3 Suunnitteluprosessi.....	15
ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ.....	17
2 LUONTO, HISTORIA JA NYKYINEN KÄYTTÖ	17
2.1 Yleiskuvaus	17
2.2 Geologia ja geomorfologia	17
2.3 Vesistöt ja suot	20
2.3.1 Valuma- ja pohjavesialueet.....	20
2.3.2 Joet ja purot	22
2.3.3 Järvet ja lammet.....	23
2.3.4 Lähteet	23
2.3.5 Suot.....	24
2.4 Natura 2000 -luontotyypit	24
2.5 Lajisto	28
2.5.1 Uhanalaiset ja muut huomionarvoiset lajit	28
2.5.2 Direktiivilajit	33
2.6 Historia ja kulttuuriperintö	33
2.7 Nykyinen käyttö	34
2.7.1 Retkeily ja opastus.....	34
2.7.2 Matkailu.....	40
2.7.3 Metsästys ja kalastus	44
2.7.4 Marjastus ja sienestys	45
2.7.5 Tutkimus- ja opetuskäyttö	45
2.7.6 Liikenne ja asutus	45
2.7.7 Maa-ainesten ja pohjaveden otto	46
2.8 Aikaisempien suunnitelmien toteutuminen	46
2.9 Yhteenveto tärkeimmistä arvoista suojelun ja käytön kannalta	47
2.9.1 Alueen luonto- ja kulttuuriperintöarvoja uhkaavat tekijät.....	48
2.9.2 Muut toimintaympäristön haasteet	49
HOITO JA KÄYTTÖ	51
3 HOIDON JA KÄYTÖN TAVOITTEET	51
3.1 Säädösten asettamat tavoitteet.....	51
3.1.1 Laki ja asetukset Lauhanvuoren kansallispuistosta	51
3.1.2 Natura 2000 -verkoston tavoitteet	51
3.1.3 Suojeluohjelmien ja suojelusopimusten tavoitteet.....	52
3.2 Metsähallituksen asettamat tavoitteet.....	53
4 VYÖHYKEALUEJAKO	56
4.1 Lauhan retkeily- ja luontomatkailevyöhyke.....	56
4.2 Lauhan syrjävyöhykkeet.....	56

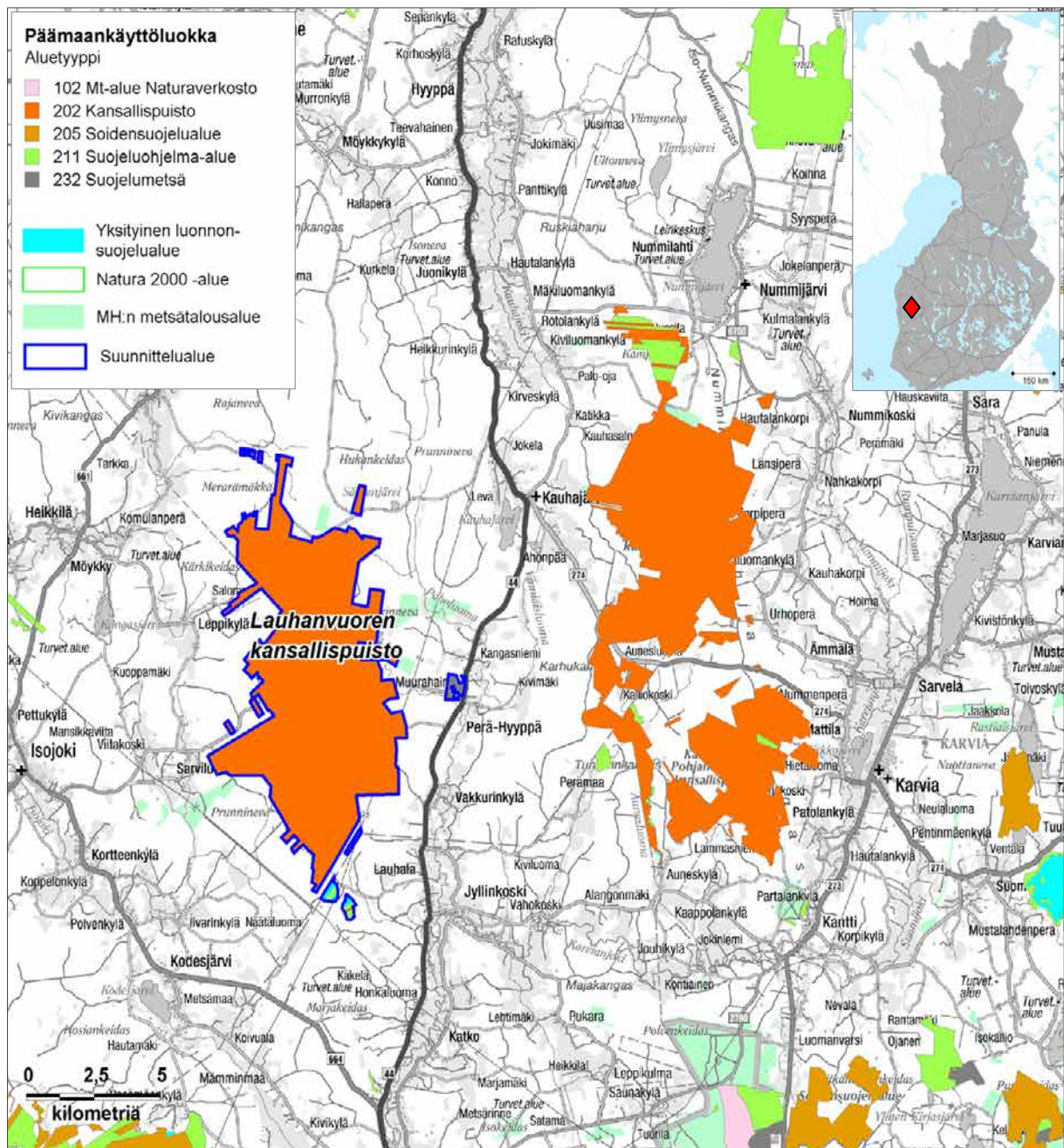
4.3 Likolampien rajoitusvyöhyke.....	58
5 LUONTO- JA KULTTUURIARVOT	59
5.1 Luonnonsuojelu ja -hoito.....	59
5.1.1 Tavoitteet	59
5.1.2 Toimenpiteet.....	59
5.1.3 Seuranta	61
5.2 Kulttuuriperinnön suojelu ja hoito.....	62
5.2.1 Tavoitteet	62
5.2.2 Toimenpiteet.....	62
5.2.3 Seuranta	63
6 LUONNON VIRKISTYSKÄYTTÖ	64
6.1 Retkeily.....	64
6.1.1 Tavoitteet	64
6.1.2 Toimenpiteet.....	65
6.1.3 Seuranta	70
6.2 Opastusviestintä.....	71
6.2.1 Tavoitteet	71
6.2.2 Toimenpiteet.....	71
6.2.3 Seuranta	72
6.3 Matkailun yritystoiminta	73
6.3.1 Tavoitteet	73
6.3.2 Toimenpiteet.....	73
6.3.3 Seuranta	73
6.4 Marjastus ja sienestys.....	74
6.5 Kalastus	74
6.6 Metsästys	74
7 TUTKIMUS JA OPETUS.....	75
8 MUU LUONNON KÄYTTÖ	76
8.1 Maastoliikenne ja muu liikkuminen	76
9 TOIMENPIDESUUNNITELMAT	77
HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET	78
10 HALLINNAN JA HOIDON JÄRJESTÄMINEN	78
10.1 Hallinta	78
10.2 Kiinteistönmuodostus ja suojelualueiden perustaminen.....	78
10.3 Vuokra- ja käyttöoikeus- sekä muut sopimukset.....	78
10.4 Luvat.....	79
10.5 Järjestyssääntö	81
11 TURVALLISUUS JA PELASTUSTOIMINTA.....	82
12 VALVONTA.....	83
13 YHTEISTYÖ	84
14 RESURSSIT JA AIKATAULU	85
15 SUUNNITELMAN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI	87

15.1 YVA-lain mukainen arviointi.....	87
15.2 Ympäristövaikutusten arviointi	87
15.2.1 Ekologiset vaikutukset.....	87
15.2.2 Sosiaaliset vaikutukset.....	90
15.2.3 Taloudelliset vaikutukset.....	91
LÄHTEET	92
LIITTEET	
Liite 1 Järjestyssääntöluonnos.....	95
Liite 2 Lausuntoyhteenveto	98
Liite 3 Ympäristöministeriön vahvistuskirje	113

1 Johdanto

1.1 Suunnittelualueen kuvaus

Lauhanvuoren kansallispuisto sijaitsee Kauhajoen, Isojoen ja Honkajoen kunnissa Satakunnan ja Etelä-Pohjanmaan maakuntien rajalla (kuva 1). Hoito- ja käyttösuunnitelma koskee Lauhanvuoren kansallispuistoa ja valtion hallinnassa olevaa Natura 2000 -aluetta (FI 0800001, SCI). Suunnitelma koskee myös Lauhanvuoren kansallispuistoon liittyvää Muurahaisen luontotuvan ympärillä sijaitsevaa Hietaharjun suojelukohdetta. Lauhanvuoreen liittyvät yksityiset suojelualueet huomioidaan myös suunnitelmassa. Lauhanvuoren suunnittelualueen pinta-ala on 5 502 ha.

Kuva 1. Lauhanvuoren suunnittelualueen sijainti. © Metsähallitus 2016, © Suomen ympäristökeskus 2016, © Karttakeskus Oy, Lupa 5293, © Maanmittauslaitos 1/MML/16.

Lauhanvuoren Natura 2000 -alueen kokonaispinta-ala on 4 992 ha. Suojelun toteutuskeinona on luonnonsuojelulaki (1096/1996). Valtiolla vielä hankkimattomia Natura 2000 -alueen osia on noin 82 ha, ja ne sijaitsevat useina pieninä palasina Lauhanvuoren reunaosissa. Mikäli Natura 2000 -kohderajauksen vielä hankkimattomat alueet tullaan myöhemmin siirtämään osaksi suojelualuekokonaisuutta, tulevat tämän suunnitelman linjaukset koskemaan myös niitä. Tällä hetkellä ko. maiden hoitoa ja käyttöä ohjaavat kansallinen sekä EY-lainsäädäntö. Lainsäädännön mukaan Natura-alueilla ei saa heikentää merkittävästi niitä luonnonarvoja, joiden vuoksi alue kuuluu Natura-verkostoon. Suojeluarvoja heikentävä toiminta on kielletty sekä alueella että sen rajojen ulkopuolella.

Kansallispuiston muodostamisesta on laki vuodelta 1981 (674/1981) sekä laki kansallispuiston laajentamisesta 1 050 ha:lla Isojoen ja Kauhajoen kuntien alueella vuodelta 1993 (945/1993). Lauhanvuoren kansallispuisto on pinta-alaltaan 5 424 ha, johon kuuluu kaikki kansallispuistoon liitetyt alueet (osa ei ole kuitenkaan Natura 2000 -verkoston aluetta). Yksityisiä suojelualueita on kuusi, yhteensä 28 ha. Hietaharjun tilasta (44 ha) on ympäristöministeriön hallinnansiirtopäätös suojelualueeksi 7.9.1998. Kaikki alueen järvet ja lammet kuuluvat kansallispuistoon, mutta pohjoisen erillispalstojen pieni joki (Haukihaara) ei kuulu puistoon, vaan on yhteistä vettä. Lauhanvuoren sisällä ei ole yksityismaa-alueita.

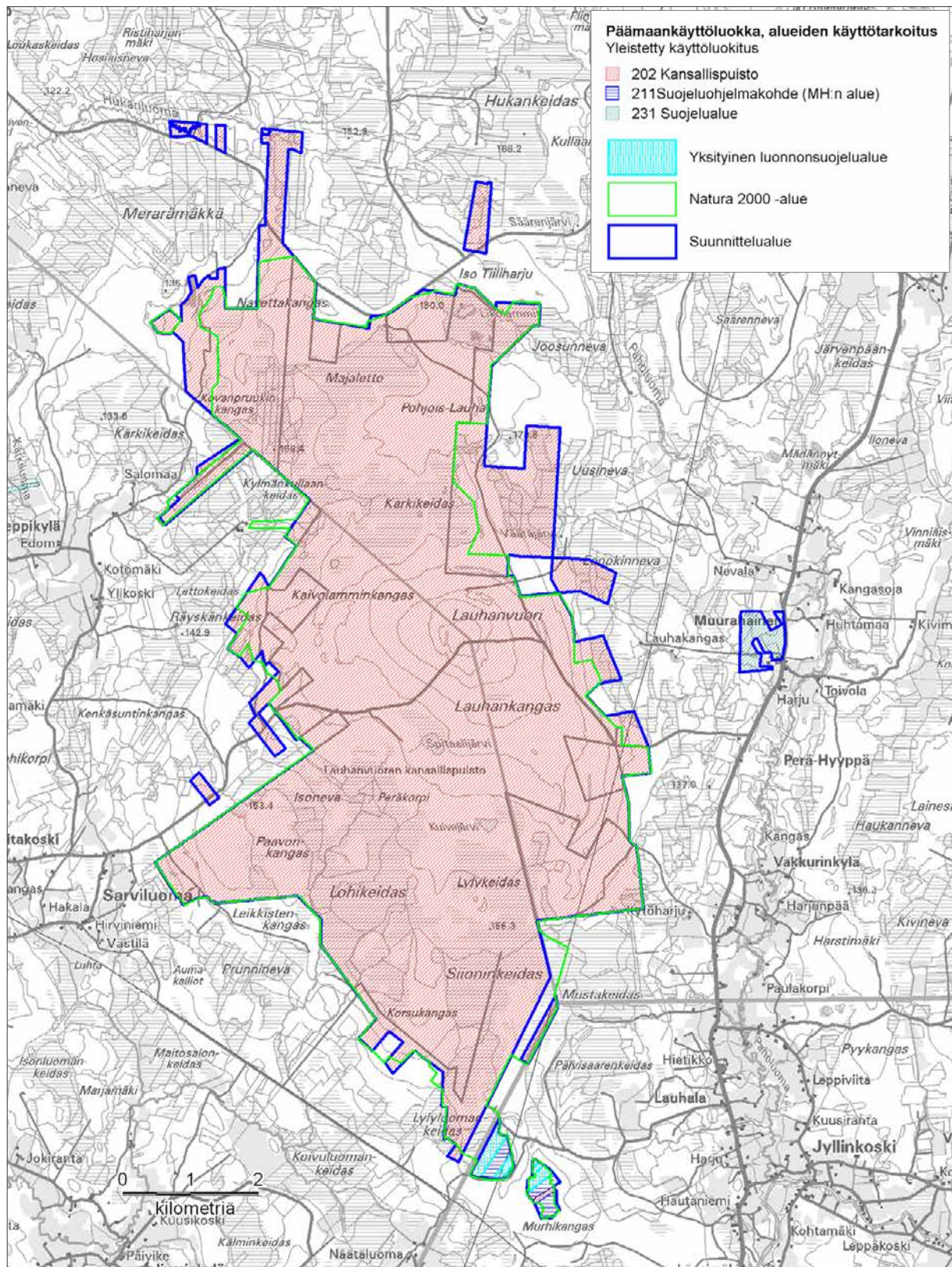
Kansallispuisto-ohjelman lisäksi puistoon kuuluvat lähes kokonaisuudessaan soidensuojelun perusohjelman alueet Majaletto ja Siioninkeidas–Mustakeidas sekä soidensuojelun perusohjelman täydennysehdotukset Mustikkaviita ja Fatipyöränkeidas–Nööpinneva. Soidensuojelun perusohjelman täydennysehdotuksista Maaliuuninmaa ei kuulu puistoon.

Lauhanvuoren kansallispuistolle on tehty hoito- ja käyttösuunnitelmaa vastaava runkosuunnitelma vuonna 1985 (Metsähallitus 1985). Runkosuunnitelma kattaa vain osan nykyisestä puistosta. Metsähallitus on antanut 22.5.1987 Lauhanvuoren kansallispuistoa koskevan järjestyssäännön silloisen luonnonsuojelulain (71/1923) nojalla. Suunnittelualan maankäyttömuodot on esitetty kuvassa 2.

1.2 Kaavoitustilanne ja maakunnalliset strategiat

1.2.1 Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavassa (Etelä-Pohjanmaan liitto 2005) Lauhanvuoren alue on suojelualueena ja Natura 2000 -verkoston alueena. Hietaharju ei ole suojelukohteena, mutta sen kohdalla on merkintä virkistystä ja matkailua tukevasta kohteesta. Koko alue kuuluu myös kaavassa osoitettuun luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeään alueeseen. Puiston itäpuolelle on merkitty laajat pohjavesialueet. Huomionarvoinen on myös puiston itäpuolen kautta pohjoispuolella melko lähelle puistoa tuleva ohjeellinen moottorikelkkailun runkoreitti. Reitti on käytössä Honkajoelta Muurahaisen luontotuvan kautta ja kansallispuiston pohjoisrajaa hipoen länteen Isojoelle – yhdistäen puiston myös Haapakeitaan matkailukohteeseen (Konkarin loma). Lisäksi puiston läpi on kaavassa merkitty länsi–itäsuunnassa ohjeellinen uusi tielinjaus tai uuden tien vaihtoehto. Tieyhteys suoraan Muurahaisen luontotuvalla on jo toteutettu muutama vuosi sitten. Lisäksi puiston läpi on merkitty ohjeellinen ulkoilureitti, joka jatkuu maakunnallisena reittinä puiston ulkopuolella niin idässä kuin lännessä yhdistäen Lauhanvuoren sekä Haapakeitaan alueeseen että myös Kauhanevan–Pohjankankaan kansallispuistoon. Ko. reitti ei ole varsinaisesti uusi, vaan merkintä osoittaa puiston alueella sen läpi kulkevan yhdysreitit. Lauhansarven matkailukeskuksen alueelle on merkitty loma-asuntoalue sekä virkistysalue, joka on tarkoitettu virkistys- ja matkailutoiminnan solmupisteeksi.

Kuva 2. Lauhanvuoren suunnittelualueen maankäyttömuodot. © Metsähallitus 2016, © Suomen ympäristökeskus 2016, © Karttakeskus Oy, Lupa 5293, © Maanmittauslaitos 1/MML/16.

1.2.2 Satakunnan maakuntakaava

Pieni osa Lauhanvuoren eteläkärjestä (mm. YSA-alueita) kuuluu Satakunnan maakuntakaavaan (Satakuntaliitto 2011). Puisto on kaavassa merkitty suojelualuemerkinnällä.

1.2.3 Muut kaavat

Eteläosa Hietaharjusta sisältyy Muurahaisen ranta-asemakaavaan.

1.2.4 Maakunnalliset ja muut strategiat

Etelä-Pohjanmaan maakuntasuunnitelmassa vuoteen 2030 (Etelä-Pohjanmaan liitto 2010) yhtenä neljästä päätavoitteesta todetaan ihmisten ja ympäristön hyvinvointi. Uhkana maakunnan ympäristölle nähdään luonnon köyhtyminen, maiseman yksipuolistuminen ja arvokkaan kulttuuri-perinnön rappeutuminen sekä maatalouden rakennemuutokseen liittyvä maatalousmaiseman muuttuminen harvaan asutulla maaseudulla. Monipuoliseen luonnonsuojelualueverkoston, metsä- ja suoluontoon sekä jokivesistöihin liittyvän luontomatkailun, arvokkaiden kulttuurimaisemien ja rakennetun kulttuuriympäristön katsotaan olevan hyödynnettävissä olevia vahvuuksia. Etelä-Pohjanmaan strategisena tavoitteena on, että ympäristön tila kehittyy suotuisasti: tärkeää on ilman, vesistöjen ja maaperän puhtaus sekä luonnon monimuotoisuus. Kulttuuriympäristön arvojen säilyttäminen on tärkeää. Visiona on, että Etelä-Pohjanmaasta on muodostunut kestävän tulevaisuusajattelun eurooppalainen mallimaakunta. (Etelä-Pohjanmaan liitto 2010)

Maakuntasuunnitelmassa katsotaan, että ympäristöpolitiikalla kyetään ympäristön elinvoimaisuuden ja monimuotoisuuden turvaamisen kautta kasvattamaan alueen hyvinvointia ja vetovoimaa. Hyvän ympäristön katsotaan olevan tärkeä osa myös sosiaalista hyvinvointia. Maakunnan kehittämistyössä katsotaan olevan olennaista tunnistaa ympäristön näkökulma sekä hankkeistaa ympäristön vaalimista ja parantamista sekä sen tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämistä. Ympäristökasvatus on korostettu osa opetusohjelmia. Myös esimerkiksi suurpetojen paluu osaksi eteläpohjalaista metsälajistoa jatkuu, ja se vaatii uudenlaista yhteiselon opettelua. Melun katsotaan olevan tämän ajan merkittävimpiä elinympäristön laatua, viihtyisyyttä ja terveellisyyttä heikentäviä tekijöitä. Alueiden säilyminen hiljaisina katsotaan voitavan turvata ainoastaan ottamalla ne huomioon maankäytön suunnittelussa. Vesien ekologinen tila saadaan hyväksi määrätietoisella ja hyvin organisoidulla työllä vesistöjen hyväksi. (Etelä-Pohjanmaan liitto 2010)

Maakuntaliiton mukaan matkailussa tulevat korostumaan mm. ympäristöarvot ja erilaisten aktiviteettien lisääntyvä käyttö. Hyvinvointimatkailulle nähdään olevan paljon kysyntää vuonna 2030, sillä hyväkuntoisia ja vauraita eläkeläisiä sekä terveystietoisia matkailijoita on runsaasti. Etelä-Pohjanmaan luonnon- ja kulttuuriympäristöt sekä omaleimainen kulttuuri tarjoavat hyvät lähtökohdat kulttuuri-, eko- ja elämysmatkailun kehittämiseksi niin hiljaisuuden kuin elämysmuotannon näkökulmista. Visio on, että Etelä-Pohjanmaan maaseutumatkailun tuotekehityksessä on täysimääräisesti hyödynnetty maaseudun rauha ja väljyys, puhdas luonto ja ympäristö, turvallisuus, kulttuuri, erilaiset aktiviteetit, eri vuodenaajat vuotuisjuhlineen ja pohjoinen eksotiikka. Vuonna 2030 maaseutumatkailupalveluiden oletetaan olevan kysyttyjä niin kotimaisten kuin ulkomaisten matkailijoiden keskuudessa. Etelä-Pohjanmaan mahdollisuudet monimuotoisen luonnon tarjoamiin ”palveluihin” on otettu nykyistä paremmin huomioon. Euroopan mittakaavassa luontomatkailun kysyntä on kasvanut, ja Etelä-Pohjanmaan kilpailukyky sekä vetovoimaisuus ekoturismissa on kasvanut huomattavasti. (Etelä-Pohjanmaan liitto 2010)

Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa vuosille 2007–2010 (Etelä-Pohjanmaan liitto 2006) todetaan, että maaseutuvaltaisessa maakunnassa kaupunkiseutujen ulkopuolisten alueiden säilyminen luonnoltaan ja kulttuuriympäristöltään monimuotoisina ja virikkeellisinä vaikuttaa merkittävästi näiden alueiden vetovoimaisuuteen niin asuin- ja vapaa-ajanviettopaikkana kuin myös yritysten sijoittumispaikkana. Moninaisissa maankäytön paineissa tämä edellyttää em. kokonaisuuksien huomioimista kaikessa maankäytön suunnittelussa ja yksittäisissä toimissa sekä ympäristötietoisuuden ja -vastuullisuuden lisäämistä. Kauniilla kulttuurimaisemalla ja mahdollisuuksia tarjoavalla puhtaalla ympäristöllä on myös suuri painoarvo yhä lisääntyvän maaseutumatkailun ja yleisemminkin maakunnan vetovoimaisuuden kannalta. Samalla tavoin alueiden houkuttelevuuteen vaikuttaa sekä pinta- että pohjavesivarojen säilyminen laadukkaina. (Etelä-Pohjanmaan liitto 2006)

Luonnon monimuotoisuutta vähentävän kehityksen pysäyttäminen ja luonnonvarojen kestäväälle käytölle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen on tärkeää kaikkien maankäyttöön vaikuttavien hankkeiden ja toimien yhteydessä. Luonnon monikäyttöä tulee edistää ekologisesti kestäväällä tavalla sekä suojelualueilla suojeluarvot turvata asianmukaisella hoidon ja käytön suunnittelulla. Keskeisinä toimenpiteinä nähdään myös mm. ympäristötietoisuuden ja -kasvatuksen sekä ympäristöosaamisen ja -johtamisen kehittäminen ja lisääminen, vesistöihin kohdistuvan kuormituksen vähentäminen sekä pinta- ja pohjavesien tilan parantaminen kunnostus- ja ennallistamistoimin. Lisäksi keskeistä on maisema-, luonto- ja kulttuuriperintökohteiden inventointi ja niiden säilymisestä huolehtiminen. Kaikissa toimissa korostetaan hyvää viranomaisyhteistyötä ja vuorovaikutusta maanomistajien ja muiden intressiryhmien kanssa. (Etelä-Pohjanmaan liitto 2006)

Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmassa 2009–2010 (Etelä-Pohjanmaan liitto 2008) todetaan, että luonnonsuojelua ja virkistyskäyttöä sovitetaan yhteen laatimalla suojelualueille hoito- ja käyttösuunnitelmia sekä toteuttamalla luontomatkailuun soveltuville alueille palvelurakenteita. Maakunnan rikkaan kulttuuriperinnön – erityisesti rakennushistoriallisesti arvokkaan rakennuskannan – säilymistä tuetaan korjausrakentamisavustuksin sekä kannustamalla kuntia kulttuuriympäristöohjelmien laatimiseen. (Etelä-Pohjanmaan liitto 2008)

Etelä-Pohjanmaan matkailustrategiaa (Etelä-Pohjanmaan matkailun koordinaatiohanke) varten tehdyissä osaselvityksissä Suupohjan matkailun yhdeksi kehittämisen painopistealueeksi vuosina 2007–2013 on nimetty Lauhanvuoren luontomatkailualue. (Etelä-Pohjanmaan maakunta on jaettu viiteen seutukuntaan, joista Suupohja kattaa maakunnan eteläisen alueen.) Tavoitteena on luontomatkailun sekä olemassa olevien luontomatkailualueiden, kuten Lauhanvuoren, edelleen kehittäminen palvelu- ja tuotetarjonnaltaan ympärivuotiseksi matkailukeskittymäksi.

Satakunnan maakuntasuunnitelmassa vuoteen 2030 (Satakuntaliitto 2003) visiona on, että kulttuuri ja luonto ovat vahvistaneet Satakunnan hyvää imagoa, ja kulttuuri- ja luonnonympäristöä on kehitetty kestäväen kehityksen periaatteella. Maakuntaohjelmassa katsotaan, että kulttuuri- ja luonnonympäristöistä huolehditaan eri tahojen yhteistyöllä. Merkittävien yhtenäisten alueiden säilymisen katsotaan olevan ekologisessa mielessä ja virkistyskäytön kannalta tärkeää. Tämän vuoksi merkittävimpien retkeilyreitistöjen yhdistämiseen ja verkostojen muodostamiseen panostetaan. Satakunnan matkailussa katsotaan kannattavan tulevaisuudessa keskittää voimavaroja erityisesti matkailuelinkeinon vahvuuksiin – kuten kulttuuriin, historiaan ja monipuoliseen luontoon.

Satakunnan maakuntaohjelmassa vuosille 2011–2014 (Satakuntaliitto 2010a) on tahtotilana, että kulttuuri ja luonto ovat vahvistaneet hyvää imagoa. Saavutettavan Satakunnan maankäytön suunnittelun lähtökohtana on tasapainoinen kehittäminen, jossa toimenpiteinä ovat mm. ylimaakunnallisen alueidenkäytön suunnittelun ja yhteistyön lisääminen. Lisäksi korostetaan monipuolisen asumisen ja matkailun mahdollisuuksia, jossa toimivat ja eheät, moniarvoiset yhdyskunnat ovat vetovoimaisia ja kilpailukykyisiä. Tämän – yhdessä monipuolisten luonnon- ja kulttuuriympäristöjen kanssa – katsotaan houkuttelevan kotimaisia ja kansainvälisiä matkailijoita sekä uusia asukkaita. Toimenpiteinä esitetään mm. luonnon- ja kulttuuriympäristöjen virkistys- ja matkailukäytön edistämistä kärkinä esimerkiksi Satakunnan kansallispuistot. Hyvinvoivan Satakunnan katsotaan kehittyvän luontoa ja ympäristöä kunnioittaen siten, että luonnon- ja kulttuuriympäristöjen hyöty-, virkistys- ja matkailukäyttöä osataan hyödyntää luontoarvoja kunnioittaen. Monimuotoisen luonnon- ja kulttuuriympäristön merkitys ihmisen hyvinvoinnin kannalta tiedostetaan. Satakunnan luonnon- ja kulttuuriympäristön vetovoimaisuuden halutaan olevan hyvä. Toimenpiteinä esitetään mm., että kehitetään luonnonsuojelualueverkostoa toteuttamalla suojeluohjelmat loppuun ja parannetaan verkoston kytkeytyneisyyttä vapaaehtoisuuteen perustuvalla Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmalla (METSO) sekä lisätään tietoutta uhanalaisista luontotyypeistä Satakunnassa. **Satakunnan maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmassa** 2011–2012 (Satakuntaliitto 2010b) yhtenä myös Lauhanvuorta koskevana hankkeena esitetään yhteisen luontomatkailusuunnitelman laatimista Pohjois-Satakunnassa sijaitseville luontomatkailukohteille, joille on laadittu tai laaditaan hoito- ja käyttösuunnitelma. METSO-ohjelman markkinointiin Satakunnassa esitetään myös panostettavan nykyistä enemmän. (Satakuntaliitto 2010a–b)

Metsähallituksen Länsi-Suomen luonnonvarasuunnitelmassa (Rantanen 2006) todetaan, että suojelualueilla tehdään ennallistamistoita METSO-ohjelman toteutuskaudella (–2012), ja lajistointinventointeja tehdään tarpeen mukaan lähinnä hoito- ja käyttösuunnitteluun liittyen. Virkistys- ja luontomatkailukäytön edellytyksiä kehitetään erityisesti valtakunnallisilla ja maakunnallisilla yleisökäytön painopistealueilla – kuten Lauhanvuori–Kauhanevalla. Suojelualueilla harjoitetaan luontomatkailua Metsähallituksen kestävän luontomatkailun periaatteiden mukaisesti. Luontomatkailun yritystoiminta edellyttää sopimusta Metsähallituksen ja yrityksen välillä. Kulttuuriperinnön suojeluun ja sen esille tuontiin kiinnitetään jatkossa entistä enemmän huomiota. Metsästystä katsotaan harjoitettavan edelleen kaikilla niillä alueilla, missä säädökset eivät sitä estä tai missä jostain muusta perustellusta syystä ei ole tarpeen rajoittaa metsästystä. Kalastus perustuu pääsääntöisesti lupamyyntiin. (Rantanen 2006)

1.3 Suunnitteluprosessi

Hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen aloitettiin vuonna 2008 projektisuunnitelman koostamisella. Projektiryhmän ensimmäinen virallinen kokous pidettiin 26.1.2009. Tässä yhteydessä aloitettiin pohjatietojen kokoaminen sekä sidosryhmien osallistaminen. Suunnittelun tueksi koottiin yhteistyöryhmä, johon kutsuttiin 14 eri sidosryhmätahoa. Yhteistyöryhmässä työskentelivät prosessin kuluessa Metsähallituksen edustajien lisäksi Anne Savola (Satakuntaliitto), Juha Manninen (Varsinais-Suomen ELY-keskus), Teemu Tuovinen (Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri), Hannu Uusi-honko (Honkajoen kunta), Harri Virtanen (Kauhajoen kaupunki), Juha Heikkilä (Pohjanmaan riistanhoitopiiri), Markku Suominen (Satakunnan luonnonsuojelupiiri), Jarmo Kallio (Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus), Jarno Leppäkangas (Etelä-Pohjanmaan liitto), Juhani Herrala (Isojoen kunta), Keijo Seppälä (Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri), Liisa Kasi (Kauhajoen kaupunki), Matti Anttila (Siikaisten kunta), Matti Kyröläinen (Länsi-Suomen ELY-keskus), Mauno Mäkiranta (Honkajoen kunta), Seppo Rinta-Hoiska (Etelä-Pohjanmaan liitto), Reima Laaja (Satakunnan riistanhoitopiiri) ja Teija Rinne (Varsinais-Suomen ELY-keskus). Yhteistyöryhmä kokoontui prosessin aikana neljä kertaa, ja lisäksi keskustelua tapahtui jonkin verran kahdenvälisin neuvotteluin mm. sähköpostitse sekä puhelimitse.

Lauhanvuoren ja Haapakeitaan alueen matkailuyrittäjille pidettiin yhteinen keskustelutilaisuus ja maastokäynti Lauhanvuoren kansallispuistossa 11.3.2010. Haapakeitaan kupeessa järjestettiin metsästysseuroille erillinen info- ja keskustelutilaisuus 3.11.2009. Kiinnostuneille kansalaisille ja paikallisille asukkaille järjestettiin kunnantaloilla kolme iltapäivän pituista avoimien ovien tilaisuutta: Isojoella 23.4.2009, Honkajoella 22.4.2009 ja Kauhajoella 21.4.2009. Näihin tilaisuuksiin lähetettiin erikseen kutsuja myös alueen metsänhoitoyhdistyksille sekä kyläyhdistyksille. Lisäksi niistä julkaistiin kutsut paikallislehdissä sekä tiedotettiin median kautta – mm. maakunnallisissa radioissa ja sanomalehdissä. Kävijä- ja yritystutkimukset, joilla kerättiin kävijöiden ja matkailuyrittäjien mielipiteitä, tehtiin vuonna 2007 (Kuivinen 2010a–b).

Suunnitelman tehnyt Metsähallituksen projektiryhmä kokoontui suunnittelun kuluessa seitsemän kertaa. Ryhmän jäseniä olivat prosessin kuluessa virkistysprosessin puistonjohtajat Tuula Peltonen ja Raimo Itkonen sekä puistonhoitaja Rami Tuominiemi, luonnonsuojeluprosessin puistonhoitaja Pekka Vesterinen sekä eräprosessin suunnittelijat Mikko Toivola ja Madeleine Nyman. Projekti-päällikkönä toimi erikoissuunnittelija Satu Kalpio. Suunnitteluun osallistuivat lisäksi useat muut luontopalveluiden työntekijät – kuten Panu Kuokkanen, Tuomas Haapalehto, Jaakko Mattila, Raisa Vesterbacka, Kari Parkkila, Hannu Hupli, Juha Tuomola ja Seppo Manninen.

Suunnitelma lähti lausunnoille 15.10.2010, ja lausuntokierros päättyi virallisesti 17.12.2010, min-kä jälkeen kuitenkin tuli vielä muutamia lausuntoja ja niiden korjauksia. Suunnitelmaluonnos oli myös internet-sivuilla (**metsa.fi/hks**) kaikkien vapaasti kommentoitavana. Lausuntokierroksesta tiedotettiin paikallisia ja maakunnallisia medioita. Lausuntokierroksen alkuvaiheessa Lauhansar- vessa pidettiin myös Metsähallituksen ns. **avointen ovien päivystys** kaikille kiinnostuneille 28.10.2010. Päivystyksestä oli myös ilmoitukset paikallislehdissä sekä sosiaalisessa mediassa.

Lausuntojen sekä niiden aiheuttamien mahdollisten muutosten ja Metsähallituksen vastineiden koostetaulukko on liitteenä 2.

Etelä-Suomen aluejohtaja hyväksyi hoito- ja käyttösuunnitelman 30.5.2011 ja luontopalvelu- johtaja 20.9.2011. Kansallispuiston osalta ympäristöministeriö hyväksyi suunnitelman 2.12.2015 (liite 3).

Hoito- ja käyttösuunnitelman toteutumisen seuranta

Hoito- ja käyttösuunnitelmia seurataan Metsähallituksessa osana suojelualueiden tilan seuranta. Se tapahtuu 5–6 vuoden välein. Tarvittaessa seurannan tekemään työryhmään kutsutaan Metsähallituksen sisäisiä ja ulkopuolisia asiantuntijoita. Hoito- ja käyttösuunnitelman seuranta käsittää sekä suunnitelman toteutuksen että vaikuttavuuden seurannan.

Seurannassa käydään läpi alueen keskeiset arvot, uhkat ja tavoitteenasettelu. Suunnitelman linjaukset tarkistetaan ja niitä muutetaan tarvittaessa, mikäli seuranta osoittaa, että asetetut tavoitteet ja valitut toimenpiteet eivät johda toivottuihin vaikutuksiin. Jos on tarve suunnata toimenpiteitä merkittävästi uudelleen, seurantaraportti hyväksytetään hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksyneellä tai vahvistaneella taholla. Tällöin tarvittavia osia suunnitelmasta voidaan muuttaa, ei koko suunnitelmaa. Jatkuvaan oppimiseen ja parantamiseen perustuva toimintatapa on suojelualueiden sopeutuvan suunnittelun (sopeutuvan hoidon ja hallinnan) ydinajatus. Jos suunnittelualueeseen ei kohdistu merkittäviä uhkia eikä muitakaan kehittämistarpeita ole ilmennyt, ei suunnitelmaa tarvitse päivittää tai uusien ohjeellisen noin 15 vuoden suunnittelukauden jälkeenkään.

Hoito- ja käyttösuunnitelma on uusittava osin tai kokonaan, jos jokin alla olevista kriteereistä täyttyy:

- suunnitelman lähtötilanne on muuttunut merkittävästi – esimerkiksi alueen pinta-ala on kasvanut merkittävästi tai kävijämäärä ylittänyt selvästi arvion, johon mitoitus perustuu
- arviointi osoittaa, että suunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden avulla ei saavuteta asetettuja tavoitteita tai uhka-analyysissä todettu epäedullinen kehityssuunta on vahvistumassa ja tarvitaan uusien toimenpiteiden määrittelyä
- toimintaedellytykset – esimerkiksi rahoitus tai henkilöstö – muuttuvat merkittävästi suunnittelusta
- alueen virkistys- ja luontomatkailukäyttö ylittävät alueen kestävä käytön
- alueen kehitys vaatii selvästi hoito- ja käyttösuunnitelman uudistamista, jotta perustamistarke toteutuisi
- Natura 2000 -verkoston hoidon ja käytön yleissuunnitelman päivityksen yhteydessä havaitaan tarve suunnitelmalle
- suojelualueiden tilan seurannan (STS) kautta esiin tuleva päivitystarve
- ennalta arvaamattomat laajavaikuttavat muutokset alueella.

Mikäli hoito- ja käyttösuunnitelma uusitaan kokonaan, tehdään suunnittelu osallistavasti ja koolle kutsutaan mm. yhteistyöryhmä.

ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ

2 Luonto, historia ja nykyinen käyttö

2.1 Yleiskuvaus

Lauhanvuori sijaitsee Suomenselän vedenjakajaseudulla. Ympäristöään selvästi korkeammalle nouseva Lauhanvuori on Länsi-Suomen korkein kohta. Lauhanvuoren laki kohoaa 231 m:n korkeuteen, noin 100 m ympäröiviä alavia maita ylemmäs. Lauhanvuoren maisema koostuu metsäisestä vuoresta ja sen aaltoilevista rinteistä, kivijadoista sekä vuoren ympärillä avautuvista keidasoista. Metsät ovat monin paikoin hyvin jyhkeitä, mutta karuja, avaria ja tasaisia. Alueen erikoinen geologinen historia näkyy vuoren rinteillä kehämäisesti kiertävinä muinaisina rantavalleina sekä **kivijatoina** eli muinaisina rantakivikoina. Lauhanvuoren lakialue erottuu ympäristöstä rehevämpänä alueena, sillä se ei koskaan peittynyt veden alle mannerjään vetäytyessä seudulta. Lauhanvuorelle myös lumi tulee yleensä aikaisemmin ja sulaa myöhemmin kuin ympäröivillä alueilla. Lauhanvuori muodostaakin runsaasti pohjavettä, ja alueella on paljon lajistoltaan edustavia lähteitä ja niistä alkavia latvapuroja. Vesistöjä on kuitenkin pinta-alallisesti hyvin niukasti (12 ha).

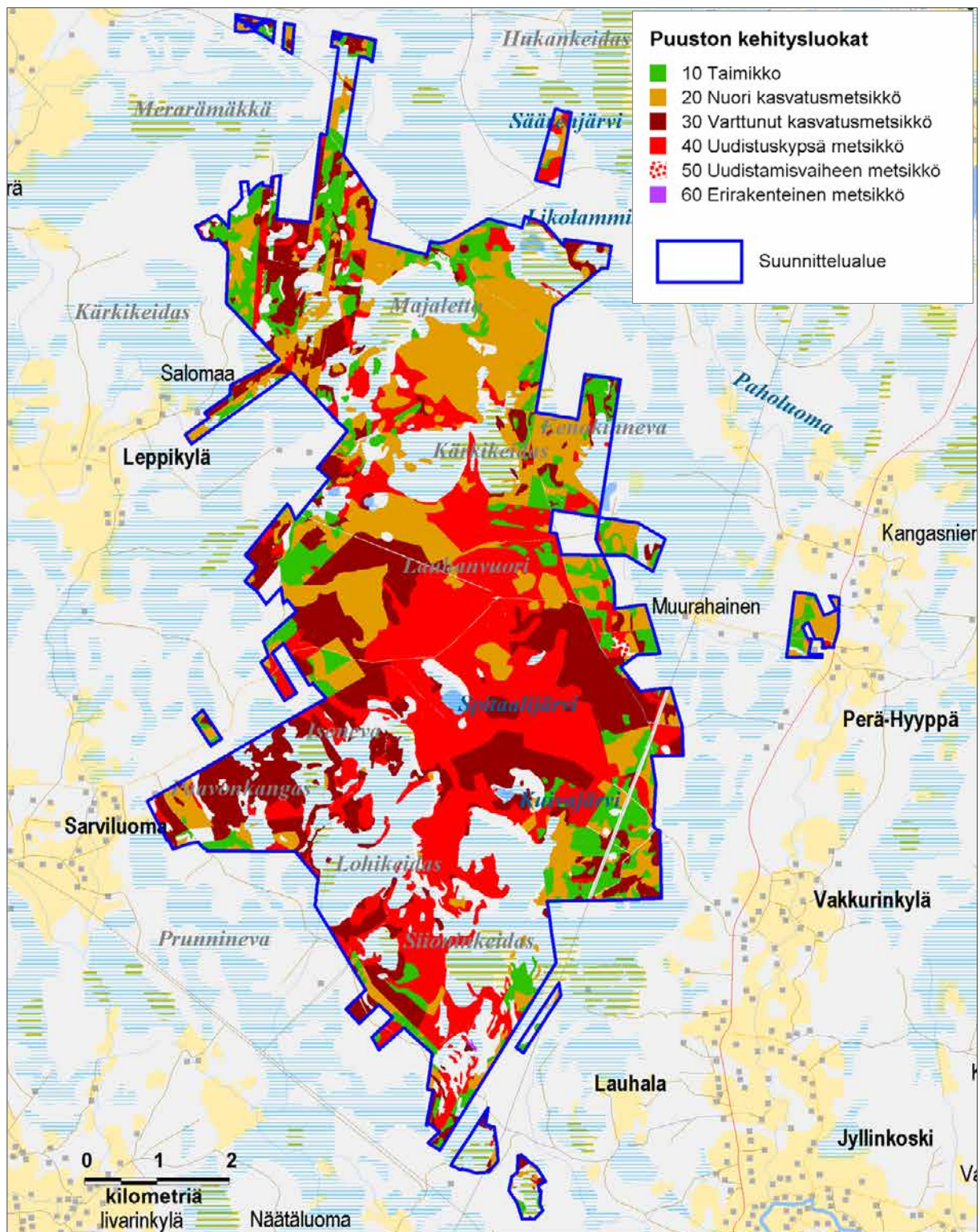
Puistossa on erityisen laajoja luonnonmetsiä sekä myös harvinaisia eteläisiä aapasoi. Lauhanvuori on hiekkakivikallioperänsä ja hiekkaisen maaperänsä ansiosta kasvillisuudeltaan karua. Rehevämpää kasvillisuutta on vain vuoren alarinteillä paikoissa, joissa liikkuva pohjavesi on lähellä maanpintaa tai purkautuu pinnalle lähteinä.

Kansallispuiston alueesta noin 60 % on metsiä, joista noin 80 % on kuivia ja karuja kangasmetsiä. Kuivahkoja kankaita on vajaa 20 % puiston kivennäismaista. Ruohoisia metsätyppejä (lehtomaiset kankaat ja lehdot) tavataan kulttuurivaikutteisilla paikoilla (mm. sorakuopat) sekä pienialaisina ”puskina” alueilla, joilla runsas maan alla virtaava pohjavesi tuottaa ympäristöä edullisemmat kasvuolot. Kivennäismaakuvioiden soistuneisuus on melko yleistä Lauhanvuoren alueella. Lauhanvuoren ydinosat ovat pääsääntöisesti hyvin luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia vanhempia metsiä. Alueen reunaosissa ja Lauhanvuoren pohjoispuolella on enemmän taimikoita ja nuoria kasvatusmetsiköitä. Metsä- ja kitumaiden keskimääräinen lahopuumäärä on 2,2 m³/ha. (kuvat 3–4)

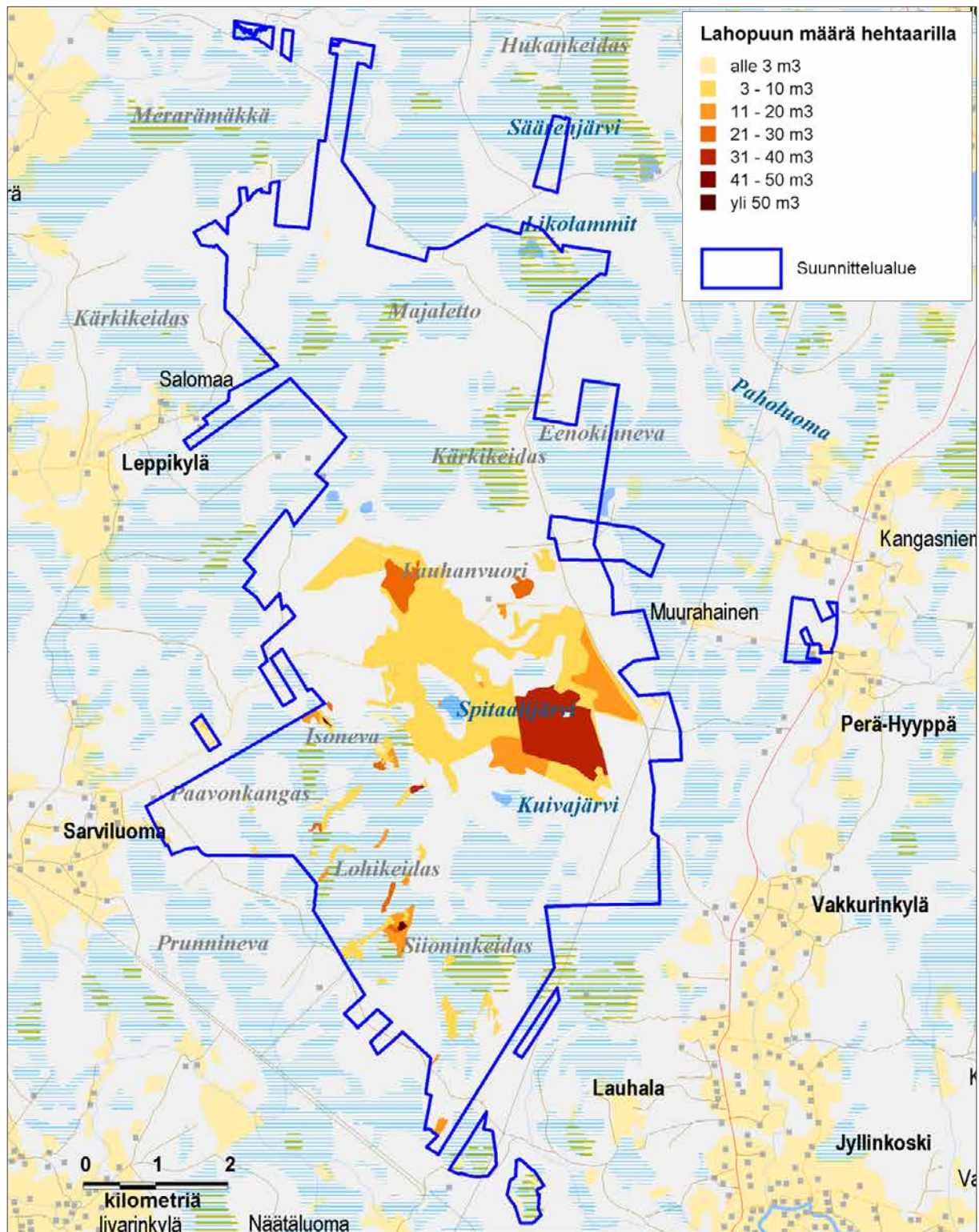
Soita Lauhanvuoren alueella on myös runsaasti, vajaa puolet koko pinta-alasta. Niistä vajaa kolmannes on ojitettu, osa myös jo ennallistettu. Eliölajistossa on sekä pohjoisen että eteläisen alueen lajeja.

2.2 Geologia ja geomorfologia

Lauhanvuoren alueen kallioperä koostuu vanhemmista graniittisista kivilajeista sekä niiden päällä lepäävästä nuoremmasta, Suomessa harvinaisesta hiekkakivistä, joka sijaitsee graniittisen peruskallion päällä laattamaisena muodostumana. Mm. paremman kestävyytensä takia alueen hiekkakivikerrostuma ei ole vuosimiljoonien aikana kulunut pois Lauhanvuoren kohdalla – kuten muualla eteläisessä Suomessa on tapahtunut, ja se on siksi säilynyt.

Kuva 3. Lauhanvuoren metsien kehitysluokat. © Metsähallitus 2016, © Suomen ympäristökeskus 2016, © Kartta-keskus Oy, Lupa 5293, © Maanmittauslaitos 1/MML/16.

Kuva 4. Lauhanvuoren lahoppumäärät. © Metsähallitus 2016, © Suomen ympäristökeskus 2016, © Karttakeskus Oy, Lupa 5293, © Maanmittauslaitos 1/MM/16.

Vanhaa kallioperää peittää pääosin viimeisen mannerjäätikön kerrostamasta moreenista koostuva irtomaakerros, joka on paksuimmillaan Lauhanvuoren lakiosassa jopa noin 30 metriä. Jään sulamisvaiheessa Lauhanvuori sijaitsi melko passiivisen jään alueella jäätikkövirtojen välissä, missä jään kuluttava toiminta on ollut melko vähäistä ja näin paksun moreenipeitteen säilyminen on ollut mahdollista. (Auri 2009)

Viimeisen jääkauden aikana mannerjäätikkö peitti koko Suomen. Paksuimmillaan se oli nykyisen Pohjanlahden alueella yli 3 km paksu. Lauhanvuoren huippu (231 m mpy) paljastui jääkauden mannerjäätikön alta noin 10 500 vuotta sitten. Lauhanvuoren ylin ranta (203 m mpy) edustaa ylimpiä korkeimman rannan tasoja koko Suomessa. (Salomaa 1982) Aluksi lakiosa oli yksittäinen saari avovedellä, jonka rantoja aallot huuhtoivat. Vedenpinnan yläpuolella sijainneen huipun (supraakvaattinen alue) maaperä ja maannos poikkeavat merenpinnan alla olleista alueista (subakvaattinen alue), mikä näkyy muun muassa kasvillisuudessa. Huipulla kasvillisuus on rehevää, kuten kuusta ja koivua, ja alempana veden huuhtomilla alueilla karumpaa männikköä.

Maankohoamisen ja Itämeren eri vaiheiden myötä merenpinta on laskenut nykyiseen tasoonsa ja jättänyt merkkejä rantavoimista Lauhanvuoren rinteille. Ehkä selvimpiä merkkejä muinaisista rannoista ovat rantavallit ja rantakivikot, **pirunpellot**, jotka koostuvat rantavoimien pyöristämisestä ja huuhtomista kivistä. Rantavallit sekä niihin liittyvät hiekka- ja sorakerrostumat ovat syntyneet Itämeren kehityksen aikana vedenpinnan vähitellen laskiessa maankohoamisen seurauksena. Rantavallit ovat aaltojen kerrostamia hiekkaisia tai soraisia selänteitä, jotka kulkevat muinaisen rannan suuntaisesti. Rantavallien hiekkaisia kerrostumia on muovannut myös tuuli. Muita merkkejä muinaisista rannoista ovat mm. rantaterassit ja -jyrkänteet, särkät (meri- ja rantavirtausten kerrostamia muodostumia), tombolat (rannan suuntaisten virtausten kerrostamia muodostumia, jotka yhdistävät kaksi maa-aluetta) sekä rantatasanteet.

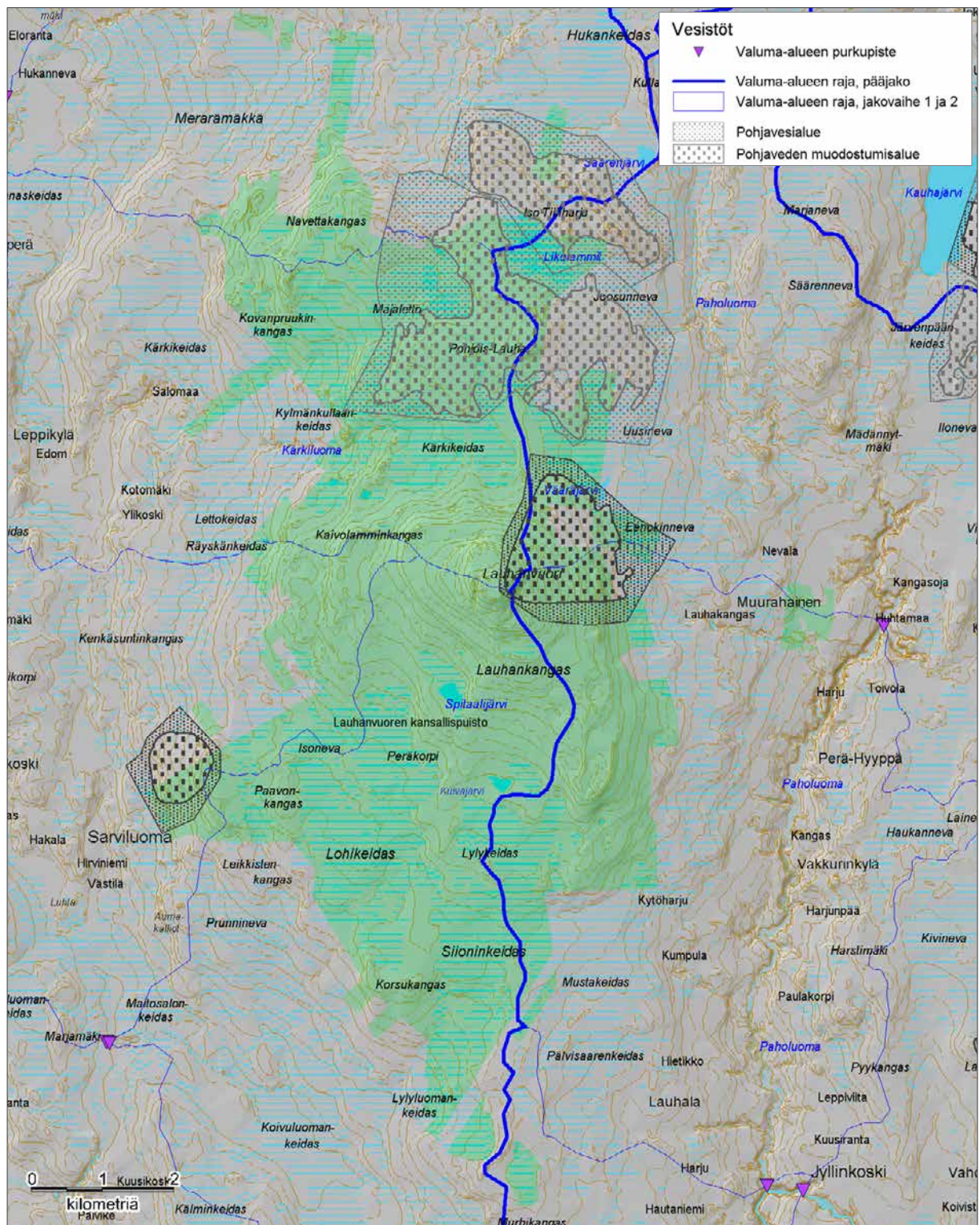
Lauhanvuoren rinteillä on myös laajoja lohkarakentia, ns. **kivijatoja**, jotka koostuvat kulmikkaita kvartsihiekkakivilohkareista. Valtaosa kentistä sijaitsee mäen länsirinteellä. Jadat edustavat Lauhanvuoren jäätikön alla louhiintunutta ja rikkoontunutta hiekkakivikerrostumaa, jota ovat jääkauden jälkeen muovanneet rantavoimat ja pakkasrapautuminen. (Auri 2009) Lauhanvuoren kansallispuiston luoteisosassa on kaksi ns. **Toor**-muodostumaa, jotka ovat vanhan graniittisen kallioperän eroosiojäänteitä. Ne muistuttavat muodoltaan jossain määrin siirtolohkareita, mutta näistä poiketen ne sijaitsevat alkuperäisellä paikallaan.

2.3 Vesistöt ja suot

2.3.1 Valuma- ja pohjavesialueet

Valuma-alueet

Lauhanvuoren alue jakaantuu etelä-pohjoissuunnassa kahteen vesistöalueeseen (kuva 5). Puiston länsiosa kuuluu Lapväärtinjoen–Isojoen vesistöalueeseen ja itäosa Karvianjoen vesistöalueeseen. Koko Lapväärtinjoen–Isojoen vesistöalue saa alkunsa Lauhanvuoren lähteistä ja puroista. Länsi-Suomen ympäristökeskus on luokitellut Lauhanvuorelta lähtevän Lapväärtinjoen kemiallisen ja ekologisen tilan hyväksi (Länsi-Suomen ympäristökeskus 2008). Sitä vastoin puiston itäpuolella virtaavan Karvianjoen tila on luokiteltu vain tyydyttäväksi (Lounais-Suomen ympäristökeskus 2008).

Kuva 5. Lauhanvuoren valuma- ja pohjavesialueet. © Metsähallitus 2016, © Suomen ympäristökeskus 2016, © Karttakeskus Oy, Lupa 5293, © Maanmittauslaitos 1/MML/16.

Pohjavesialueet

Kansallispuiston alueella on kaksi pohjavesialuetta: Eenokinneva sekä Riitakangas, yhteensä 352 ha. Puiston länsipuolen Riitakankaasta vähän alle puolet, noin 60 ha, sijaitsee kansallispuiston alueella. Riitakangas on tärkeää 1. luokan pohjavesialuetta. Varsinaista pohjaveden muodostumisaluetta on kansallispuiston puolella 27 ha. Eenokinneva sijaitsee puiston itäpuolella, ja pohjavesialueesta iso osa, noin 292 ha, sijaitsee kansallispuiston sisällä. Eenonkinneva on tärkeää 1. luokan pohjavesialuetta. Varsinaista pohjaveden muodostumisaluetta on kansallispuiston puolella 172 ha. Pohjois-Lauhan pohjavesialue kuuluu luokkaan **muu pohjavesialue**, ja siitä noin puolet sijaitsee kansallispuiston alueella. Varsinaista pohjaveden muodostumisaluetta on kansallispuiston puolella 386 ha. Alueella ei ole käynnissä olevia pohjavesiseurantoja.

2.3.2 Joet ja purot

Lauhanvuoren alueella ei ole varsinaisia jokia, mutta puroja on runsaasti: yhdeksän erillistä puroa, yhteensä yli 11 km purouomaa (2,3 ha). Purot ja luomat saavat alkunsa lähinnä Lauhanvuoren lähteistä ja laskevat Isojokeen, ja lopulta Lapväärtinjokeen. Pisimmät purot ovat Lohikeitaalla, Peräkorven lähteestä koko suon läpi laskeva nimetön puro sekä Vyösluoma ja Huhtaluoma. Melko luonnontilainen Muurahaisluoma virtaa Hietaharjun tilan lounaiskulman läpi. Sen varrella on harvinaista metsäluhtaa. (taulukko 1)

Suurin osa puroista on luonnontilaltaan jotenkin muuttuneita – lähinnä kyseessä ovat puroihin laskevat kaivetut ojat. Kärkikeitaan lähteestä laskeva Kärkiluoma ja Huhtakorven lähteestä laskeva lähdepuro ovat molemmat täysin luonnontilaisia. Vyösluomaa on ilmeisesti yläjuoksulta kaviettu, muutoin se on luonnontilainen.

Puro-uomia eli **luomia** on osin ruopattu. Luomien latvaosissa kasvillisuus muodostuu kiviin, reu-naturpeeseen ja puihin kiinnittyneistä sammalista – kuten rahkasammalista, kinnassammalista ja paanusammalista. Alajuoksulla luomia ympäröi leveämpi purolaakso, johon voimakas virta tuo hiekkaa ja hietaa valleiksi ja tasaisiksi kentiksi. Näillä alueilla etenkin luhtaisuutta ilmentävät suokasvit ovat niukassa pohjakerroksessa vallitsevia. Etenkin latvaosilla lähteisyyden ilmentäjäla-jeilla on purojen kasvillisuudessa merkittävä osuus.

Taulukko 1. Lauhanvuoren alueen purot.

Puro/joki	Metriä
Haukiluoma	580
Töllinoja	270 ja 170
Kärkiluoma	1 200 ja 170
Muurahaisluoma	350
Peräkorvesta laskeva puro	3 000
Vyösluoma	2 500
Huhtaluoma	2 100
Huhtakorven kivijadan lähdepuro	130
Lylyluoma	800

2.3.3 Järvet ja lammet

Järviä ja lampia on Lauhanvuorella melko niukasti, yhteensä 9,4 ha. Suurin on Spitaalijärvi (6,7 ha). Muut merkittävät lammet ovat Kaivolammi (1,2 ha) sekä Ahvenlammi (0,7 ha). Lisäksi on useita nimettömiä lampareita. Karttoihin merkitty Kuivajärvi ei ole varsinaisesti järvi, vaan vaihettumissuo ja kausikostea allas. Lauhanvuoren järvet ja lammet ovat käytännössä umpilampia. Soilla on suuriakin lampia (esim. Likolammit), jotka ovat lähinnä suon kehittymisen kuluessa muodostuneita sekundäärisiä avovesiallikoita.

Suurin osa lammista ja lampareista on humuspitoisia, ja joihinkin on vaikuttanut myös ihmistoiminta luonnontilaa heikentävästi – lammista on kaivettu lyhyitä ojia, mutta niiden luonnontila on silti hyvä. Spitaalijärvi on karu kirkasvetinen järvi, jonka luonnontila on hyvä. Lauhanvuoren lammet ovat pääsääntöisesti suorantaisia, karuja ja tummavetisiä. Lammissa kasvaa harvaa kelluslehtiskasvillisuutta, ja niitä reunustavat karut kelluvat rimpinevalautat.

2.3.4 Lähteet

Paikoittainen lähteisyys on tyypillistä useimmille Lauhanvuoren soille. Voimakkaimmin lähdevaiikutteisia ovat lähteiset korvet, nevakorvet ja -rämeet. Lähteisyys on vahvinta Huhtakorvessa ja Lohiluoman latva-alueilla Peräkorvessa. Pienialaisempia tihkupintoja esiintyy lisäksi mm. Kärkikeitaan alueella ja Lohikeitaalla. Lähdevaiikutteisilla alueilla on tyypillisesti monimuotoisia lähde-elinympäristöjä allikkolähteistä tihkupintoihin ja paikoin turpeeseen tai kivennäismaan onkaloihin katoaviin lähdepuroihin. Ojitukset ovat muuttaneet lähdevaiikutteisten alueiden hydrologiaa useimmilla paikoilla, ja lähdelajistoa esiintyy runsaasti myös kaivetuissa ojissa ja peratuissa puro-uomissa. Lähdevaiikutteisten kasvupaikkojen merkittävimpiä kasvilajeja ovat mm. Peräkorvessa esiintyvät lähdesara (*Carex paniculata*), kalkkimaariankämmekekä (*Dactylorhiza fuchsii*) sekä Huhtakorven alueelta tavatut harsosammal (*Trichocolea tomentella*), poimulehväsammal (*Plagiomnium undulatum*) ja ryytisammal (*Geocalyx graveolens*).

Lauhanvuorella on seitsemän selvästi erottuvaa lähdealuetta. Näistä vain kaksi, Kärkikeitaan lähteet, ovat luonnontilaisia. Kärkikeitaan pohjoispuolella oleva mesotrofinen lähde sijaitsee osittain kankaalla ja osittain suolla. Kahdesta pienestä avolähdepinnasta laskee suolle lähdepuro, jonka ympärillä on lähteistä tihkupintaa. Kärkikeitaan lounaisosassa sijaitseva toinen luonnontilainen lähde sijaitsee rimpinevarämeen keskellä. Paikalla on lähdepuro sitä ympäröivine meso-eutrofisine tihkupintoinen, ja puron alaosassa on lettosoitaa. Peräkorven meso(-eu)trofinen lähdealue on laaja ja käsittää kaksi avolähdettä, allikoita, tihkupintaa sekä lähdevaiikutteista ojaa ja lähdepuroa. Avolähteistä toinen on luonnontilainen. Ojitus on muuttanut kokonaisuutta. Niin ikään Lohikeitaan muuttunut meso-eutrofinen lähdealue käsittää avolähteen, allikoita, tihkupintaa sekä ojaa ja lähdepuroa. Huhtakorven kivijadan läheisyydessä oleva laaja meso-eutrofinen lähdealue on myös ojitusten takia muuttunut. Ojissa ja säilyneillä tihkupinnoilla on arvokasta lähdelajistoa. Lähdepuro on osittain luonnontilainen, mutta avolähde on muuttunut. Alueelta löytyy myös tihkupintoja, allikkoja ja lähdevaiikutteisia ojia. Lylykeitaan mesotrofinen allikkolähde piilopuroineen on myös muuttunut. Kohteessa on kaivo. Vedenoton helpottamiseksi lähteestä on nostettu jonkin verran sammalia, mikä on haitannut lähteen ja sen kasvillisuuden luonnontilaisuutta. Vedenotto on saattanut myös laskea vedenpinnan tasoa allikossa, mutta syynä voi olla myös alueella tavallinen vedenpinnan kausivaihtelu. (Haapaniemi & Juutinen 2008) Myös Eenokinnevalla on kaksi lähdetä, joista toinen on täysin rakennettu, sillä siinä on vedenottamo. Vedenottamon pohjoispuolella on mesotrofinen avolähde, joka on muuten täysin luonnontilainen, mutta viereisen lähteen vedenotto vaikuttaa sen vesitalouteen.

2.3.5 Suot

Lauhanvuoren kokonaispinta-alasta lähes puolet (2 111 ha) on suota. Soista suurin osa (1 454 ha eli 69 %) on luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia. Suurin osa suoyhdistymistä on keidassoita, mutta myös eteläisessä Suomessa harvinaisia aapasoi- ta on useampia. Lauhanvuorelta löytyy kolme suurehkoa luonnontilaista keidassuota: Kärkikeidas, Lylykeidas ja Siioninkeidas. Lähes luonnontilaisia, reunoilta hieman ojitettuja keidassoita ovat Majaletto, Lohikeidas ja Likolammit. Keidassoista kolme on eksentrisiä eli **viettokeitaita**; lisäksi on kaksi konsentrista eli **kermikeidasta** ja yksi keidas, jonka kermirakenne on epäselvä. Aapasuot liittyvät keitaisiin ja ovat myös pääsääntöisesti luonnontilaisia – lukuun ottamatta Isonevaa, jonka reunoilla on yksittäisiä ojia. Lauhanvuoren aapasuot ovat tyypillisiä eteläisen Suomen aapasoi- ta eli välinpintaisia, jänne- rakenteettomia soita.

Pääosa soista on erilaisia rämeitä; nevoja on melko vähän. Korpia Lauhanvuorella on melko hyvin. Lettoja ja lähdesoi- ta löytyy myös pienialaisesti. Soista noin 34 % (715 ha) on ojitettu, ja niistä on ennallistettu 67 ha (9 % ojitetuista).

Läpäisevien maalajien ansiosta Lauhanvuorella tavataan suhteellisen runsaasti (yhteensä 11 ha) erilaisia kausikosteita painanteita eli **arokosteikkoja**. Näiden toistaiseksi huonosti tunnettujen tyyppien inventointitiedot ovat puutteellisia, mutta todennäköisesti Lauhanvuorella yleisimpiä ovat jouhisara-arot ja korpikarhunsammalarot. Osa kausikosteista altaista on kesällä kuivuvia lampia (laksoja), joista suurin on 1,8 ha:n kokoinen Kuivajärvi.

2.4 Natura 2000 -luontotyytit

Natura-luontotyytit käsittävät luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät luontotyytit. Euroopan unionin luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteessä I määriteltyt Natura-luontotyytit ovat sellaisia, jotka ovat vaarassa hävitä tai joiden esiintymisalue on pieni tai jotka ovat hyviä esimerkkejä kyseisen luonnonmaantieteellisen alueen ominaispiirteistä Euroopan yhteisön alueella. (Airaksinen & Karttunen 2001)

Suunnitelmassa esitetyt Natura 2000 -luontotyyppien pinta-alat poikkeavat Natura-tietokantalomakkeissa esitetystä. Poikkeamat johtuvat maastokartoitusten myötä täsmentyneestä tiedosta sekä siitä, että Metsähallituksen hallinnassa olevat alueet eivät pieniltä osin ole Natura 2000 -rajausten mukaisia. Inventoinnit on tehty vain jo valtiolle hankituilta alueilta sekä yksityisiltä suojelualueilta. Näin ollen Metsähallituksen tiedot eivät ole aivan täysin yhteneväiset Natura 2000 -alueen tietojen kanssa. Metsähallitus inventoi luontotyyppiä Suomen ympäristökeskuksen ohjeistuksen mukaisesti.

Alueen luontotyytit inventoitiin maastokartoituksena vuosina 2005–2009.

Lauhanvuoren Natura 2000 -luontotyypeistä huomattavimmat ovat keidassuot, boreaaliset luonnonmetsät ja aapasuot. Lähteiden ja lähdesoiden pinta-ala on myös eteläsuomalaisittain merkittävä. Keidassoiden ja aapasoiden edustavuus on hyvä: suurin osa menee **hyvien** ja **erinomaisten** luokkaan. Luonnonmetsien edustavuus on kuitenkin huonompi: lähes kaikki edustavat luokkaa **merkittävä**. Myös lähteiden ja lähdesoiden edustavuus on **erinomainen** tai **hyvä**. Puustoisista soista suurin osa kuuluu edustavuudeltaan luokkaan **merkittävä**.

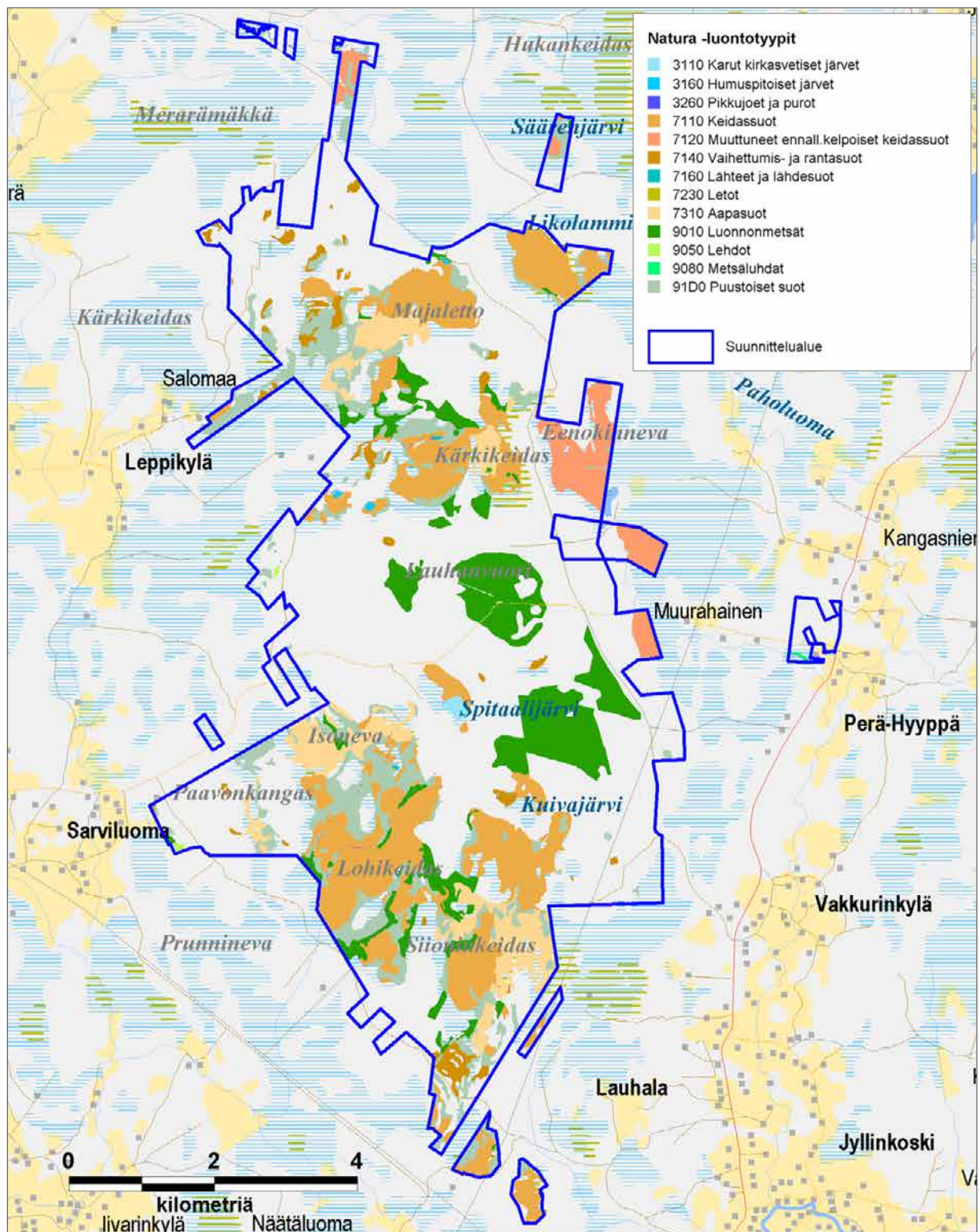
Natura 2000 -luontotyytit, niiden edustavuudet sekä sijainti alueella näkyvät taulukoissa 2–5 ja kuvissa 6–7.

Taulukko 2. Natura 2000 -luontotyyppi Lauhanvuoren valtionmailla (10.2.2009).

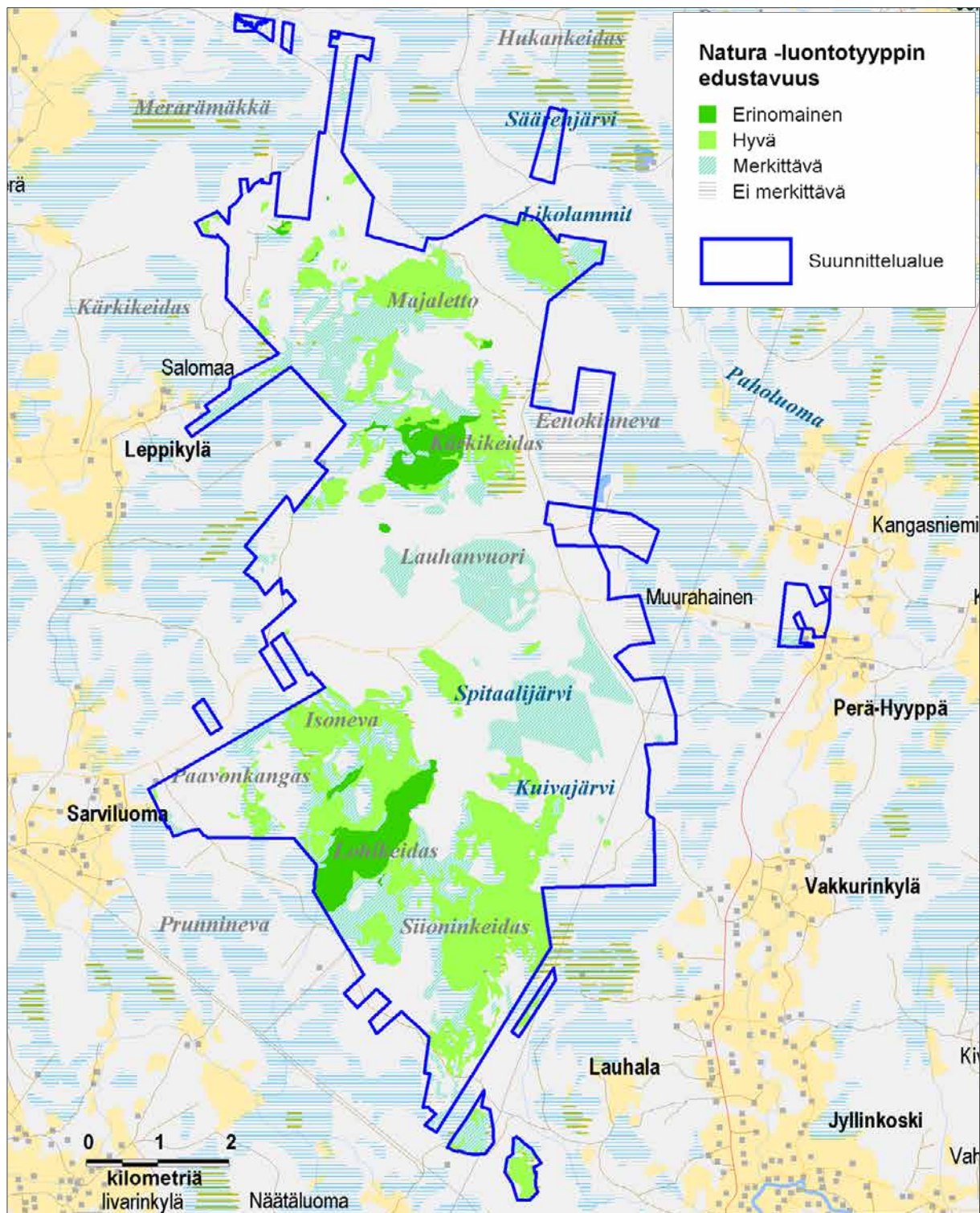
Koodi	Natura-luontotyyppi	Natura-tietokanta	Metsähallituksen luontotyyppi-inventointi	
		%	%	ha
3110	Karut kirkasvetiset järvet	-	<1	6,9
3160	Humuspitoiset järvet ja lammet	0	<1	2,5
3260	Pikkujoet ja purot	1	<1	2,2
7110	Keidassuot	25	18,4	1 039,3
	- puustoiset suot 91D0			261,3
	- lähteet ja lähdesuot 7160			1,3
7120	Muuttuneet ennallistamiskelpoiset keidassuot	-	2,2	181,5
	- puustoiset suot 91D0			23,33
	- lähteet ja lähdesuot 7160			0,1
7140	Vaihettumis- ja rantasuot	-	1,4	80,8
7160	Lähteet ja lähdesuot	0	<1	0,2
7230	Letot	-	<1	0,3
7310	Aapasuot	5	5,9	331,7
	- puustoiset suot 91D0			70,2
9010	Boreaaliset luonnonmetsät	1	8	437,5
9050	Lehdot	-	<1	2,2
9060	Harjumetsät	25	-	-
9080	Metsäluhdut	0	<1	1,2
91D0	Puustoiset suot	0	2,2	122,2
	Natura-luontotyyppit yhteensä	57	40	2 208,5
	Ei Natura-luontotyyppiä	43	60	3 287,6
	Yhteensä			5 496,1

Taulukko 3. Natura 2000 -luontotyyppien edustavuus Lauhanvuoren valtionmailla (10.2.2009).

Koodi	Natura-luontotyyppi	Edustavuus %			
		erin-omainen	hyvä	merkit-tävä	ei merkit-tävä
3110	Karut kirkasvetiset järvet		100		
3160	Humuspitoiset järvet ja lammet		100		
3260	Pikkujoet ja purot	11	53	32	4
7110	Keidassuot	24	70	4	2
	- puustoiset suot 91D0	3	42	54	1
	- lähteet ja lähdesuot 7160	11	87	2	
7120	Muuttuneet ennallistamiskelpoiset keidassuot				100
	- puustoiset suot 91D0			58	42
	- lähteet ja lähdesuot 7160			100	
7140	Vaihettumis- ja rantasuot	7	73	6	14
7160	Lähteet ja lähdesuot	27	73		
7230	Letot		100		
7310	Aapasuot		78	21	1
	- puustoiset suot 91D0		52	48	
9010	Boreaaliset luonnonmetsät		2	98	
9050	Lehdot			100	
9060	Harjumetsät	-	-	-	-
9080	Metsäluhdut			100	
91D0	Puustoiset suot		19	61	20
	Natura-luontotyyppit yhteensä	10	50	32	8

Kuva 6. Lauhanvuoren Natura 2000 -luontotyytit. © Metsähallitus 2016, © Suomen ympäristökeskus 2016, © Karttakeskus Oy, Lupa 5293, © Maanmittauslaitos 1/MML/16.

Kuva 7. Lauhanvuoren Natura 2000 -luontotyyppien edustavuus. © Metsähallitus 2016, © Suomen ympäristökeskus 2016, © Karttakeskus Oy, Lupa 5293, © Maanmittauslaitos 1/MML/16.

Taulukko 4. Natura-luontotyytit Lauhanvuoren YSA-alueilla (2.2.2009).

Koodi	Natura-luontotyyppi	Natura-tietokanta %	Metsähallituksen luontotyyppi-inventointi %	ha
7110	Keidassuot		81	23,1
	- puustoiset suot 91D0			12,4
91D0	Puustoiset suot		7	1,9
	Natura-luontotyytit yhteensä		88	25
	Ei Natura-luontotyyppiä		12	3,4
	Yhteensä			28,4

Taulukko 5. Edustavuusluokkien osuudet kunkin luontotyytin pinta-alasta Lauhanvuoren YSA-alueilla (2.2.2009).

Koodi	Natura-luontotyyppi	Edustavuus %			
		erinomainen	hyvä	merkittävä	ei merkittävä
7110	Keidassuot		83	17	
	- puustoiset suot 91D0			83	17
91D0	Puustoiset suot				100
	Natura-luontotyytit yhteensä		51	38	11

2.5 Lajisto

2.5.1 Uhanalaiset ja muut huomionarvoiset lajit

Putkilokasvit, jäkälät, sammalet ja sienet

Lauhanvuoresta on tehty havaintoja yhteensä 20:sta valtakunnallisesti tai alueellisesti uhanalaisesta tai silmälläpidettävästä putkilokasvi- ja sammallajista (taulukko 6). Uhanalaisia jäkäliä tai sieniä ei ole toistaiseksi löydetty. Lajistollisesti merkittävimpiä elinympäristöjä ovat lähdevaikutteiset ympäristöt sekä rehevät avosuot, joilta on tavattu yhteensä 17 em. lajeista. Muista lajeista myös kantopaanupaanusammalen (*Calypogeia suecica*) epäillään hyötyvän lähteisyyden mukaan tuomasta kosteasta pienilmastosta (Syrjänen ym. 2007). Kolme uhanalaista lajia – harjukeltalieko (*Diphasiastrum tristachyum*), kalliokiekko (*Polygonatum odoratum*) ja kangasajuruoho (*Thymus serpyllum*) – ovat kangasmetsien lajeja. Kasvistollisesti merkittävimmät alueet ovat Peräkorpi ja sen alapuolinen Lohiluoma, Lohikeitaan lähteikkö ja alapuolinen Huhtaluoma sekä Mustikkaviidan alue puiston pohjoisosassa.

Kasvillisuus- ja kasvistokuvaus perustuu Lauhanvuoren kasvillisuusselvityksen (Helin & Leivo 2000) tietoihin ja alueen lähteikköjen kasvillisuusinventointiin (Haapaniemi & Juutinen 2008). Merkittävä osa lajihavainnoista on epätarkkoja vanhoja havaintoja (mm. nummirahkasammalet, harjukeltalieko ja kangasajuruoho) tai perustuu Suomen sammalseuran ja sammaltyöryhmän maastoretkeilyyn (Syrjänen ym. 2007), eikä niitä ole vielä tallennettu Herttaan.

Taulukko 6. Lauhanvuoren uhanalaiset ja silmälläpidettävät putkilokasvit ja sammalet. IUCN-uhanalaisuusluokat: EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä, LC = elinvoimainen, RT = alueellisesti uhanalainen. Tietolähteet: 1 = Hertta, 2 = Helin & Leivo (2000), Syrjänen ym. 2007, 3 = muu havainto.

Laji	Tieteellinen nimi	Uhanalaisuusluokka	Tietolähde
Putkilokasvit			
Harjukeltalieko	<i>Diphasiastrum tristachyum</i>	EN	1
Lähdesara	<i>Carex paniculata</i>	EN	1
Metsänemä	<i>Epipogium aphyllum</i>	VU	1
Ruskopiirtoheinä	<i>Rhynchospora fusca</i>	NT/RT	2
Punakämmekkä	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	VU	2
Suovalkku	<i>Hammarbya paludosa</i>	NT	3
Rimpivihvilä	<i>Juncus stygius</i>	RT/LC	2
Karhunruoho	<i>Tofieldia pusilla</i>	RT/LC	2
Kalliokielo	<i>Polygonatum odoratum</i>	RT/LC	2
Kevätlinnunsilmä	<i>Chrysosplenium alternifolium</i>	RT/LC	2
Kangasajuruoho	<i>Thymys serpyllum</i>	NT	3
Sammalet			
Kantopaanusammal	<i>Calypogeia suecica</i>	VU	1
Nummirahkasammal	<i>Sphagnum molle</i>	EN	1
Harsosammal	<i>Trichocolea tomentella</i>	VU	1
Luhtarahkasammal	<i>Sphagnum inundatum</i>	NT	1
Kirjorahkasammal	<i>Sphagnum subnitens</i>	NT/RT	3
Poimulehvasammal	<i>Plagiomnium undulatum</i>	RT/LC	1
Laholimisammal	<i>Lophocolea heterophylla</i>	RT/LC	1
Ryytisammal	<i>Geocalyx graveolens</i>	NT	1
Luhtaliuskasammal	<i>Riccardia chamedryfolia</i>	RT/LC	3
Korpikerrossammal	<i>Hylocomiastrum umbratum</i>	RT/LC	3

Nisäkkäät

Lauhanvuoren alueella tavataan uhanalaisista tai silmälläpidettävistä nisäkkäistä ilves, karhu, liito-orava, metsäjänis, saukko ja susi. (taulukko 7)

Taulukko 7. Lauhanvuoren suunnittelualueella esiintyvät uhanalaiset sekä luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteissä II ja IV mainitut nisäkkäät. IUCN-uhanalaisuusluokat: VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä. D = Direktiivin liite.

Laji	Tieteellinen nimi	Uhanalaisuusluokka	D
Ilves	<i>Lynx lynx</i>	VU	II, IV
Karhu	<i>Ursus arctos</i>	VU	II, IV
Liito-orava	<i>Pteromys volans</i>	VU	II, IV
Metsäjänis	<i>Lepus timidus</i>	NT	
Saukko	<i>Lutra lutra</i>	NT	II, IV
Susi	<i>Canis lupus</i>	VU	II, IV

Linnut

Lauhanvuorelta on tehty havaintoja 17:stä valtakunnallisesti tai alueellisesti uhanalaiseksi tai silmälläpidettäväksi luokitellusta lintulajista (taulukko 8). Liro on luokiteltu Pohjanmaalla alueellisesti uhanalaiseksi. Metsälajeista mm. huuhkaja ja metso pesivät Lauhanvuoren varttuneissa mäntyvaltaisissa metsissä. Avoimia ja märkiä soita elinympäristönään suosivat mm. keltävästäräkki, metsähanhi, riekko, sinisuohaukka, suokukko ja teeri. Likolampien alue sekä Kärkikeitaan ja Majaleton alue ovat niistä edustavimmat. Lähteiden ympäristöjen lehtipuustoisissa kuusimetsissä tavataan mm. helmipöllöä ja pyytä (Seppälä 1998, Toivanen ym. 2008). Kuukkelin osalta kansallispuiston tilannetta on selvitetty vuonna 2007. Selvityksessä kuukkelia ei havaittu alueelta (Noussiainen 2007). Kuitenkin vuonna 2009 kuukkelia on tavattu aivan alueen tuntumasta Metsäkeskuksen maastokartoitusten yhteydessä.

Taulukko 8. Lauhanvuoren suunnittelualueella esiintyvät uhanalaiset ja lintudirektiivin (79/409/ETY) liitteessä I mainitut linnut. IUCN-uhanalaisuusluokat: EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä. D = Direktiivin liite. * = alueellisesti uhanalainen laji.

Laji	Tieteellinen nimi	Uhanalaisuusluokka	D
Ampuhaukka	<i>Falco columbarius</i>		
Helmipöllö	<i>Aegolius funereus</i>	NT	
Huuhkaja	<i>Bubo bubo</i>	NT	
Kalatiira	<i>Sterna hirundo</i>		
Kapustarinta	<i>Pluvialis apricaria</i>		
Kehrääläinen	<i>Caprimulgus europaeus</i>		
Keltävästäräkki	<i>Motacilla flava</i>	VU	
Kivitasu	<i>Oenanthe oenanthe</i>	VU	
Kuikka	<i>Gavia arctica</i>		
Kurki	<i>Grus grus</i>		
Laulujoutsen	<i>Cygnus cygnus</i>		
Liro*	<i>Tringa glareola</i>		
Luhtahuitti	<i>Porzana porzana</i>	NT	
Metso	<i>Tetrao urogallus</i>	NT	
Metsähanhi	<i>Anser fabalis</i>	NT	
Mustakurkku-uikku	<i>Podiceps auritus</i>	VU	
Naurulokki	<i>Larus ridibundus</i>	NT	
Palokärki	<i>Dryocopus martius</i>		
Peltosirkku	<i>Emberiza hortulana</i>	EN	
Pikkulepinkäinen	<i>Lanius collurio</i>		
Pikkusieppo	<i>Ficedula parva</i>		
Pohjansirkku	<i>Emberiza rustica</i>	VU	
Pohjantikka	<i>Picoides tridactylus</i>		
Punajalkaviklo	<i>Tringa totanus</i>	NT	
Pyy	<i>Bonasa bonasia</i>		
Riekko	<i>Lagopus lagopus</i>	NT	
Sinisuohaukka	<i>Circus cyaneus</i>	VU	
Suokukko	<i>Philomachus pugnax</i>	EN	
Suopöllö	<i>Asio flammeus</i>		
Teeri	<i>Tetrao tetrix</i>	NT	
Tukkasotka	<i>Aythya fuligula</i>	VU	
Varpuspöllö	<i>Glaucidium passerinum</i>		
Viirupöllö	<i>Strix uralensis</i>		

Lauhanvuoren kansallispuiston linnustoa selvitettiin linjalaskennoin 2.–4.6.2008. Alueella laskettiin kuusi linjaa, joiden yhteispituus oli 37,2 km. Laskennoissa havaittiin 53 maalintulajia ja lisäksi 9 vesi- tai lokkilintulajia. Maalinnuston tiheydeksi saatiin 120,2 paria/km². Yleisimmät lajit olivat peippo (30,6), metsäkirvinen (19,0), harmaasieppo (17,8) ja pajulintu (13,9 paria/km²). Tyypillisiä lajeja Lauhanvuoren karuille mäntymetsille ovat lisäksi mm. leppälintu, kirjosisieppo, kulorastas ja järripeippo. Rehevämpiä metsien lajit, kuten peukaloinen ja sirittäjä, ovat sangen harvinaisia. Kahlaajista alueen soilla esiintyy runsaana liro sekä vähälukuisempina kapustarinta ja valkoviklo.

Edelliset lintulaskentatiedot Lauhanvuorelta ovat vuosilta 1981–82 (Metsähallitus 1981–1982). Tällöin havaittiin 63 maalintulajia ja maalinnuston tiheys oli 154,9 paria/km². Ero linnuston tiheydessä voi selittyä vuoden 2008 laskennan sääoloilla (etenkin 2.6., jolloin laskettiin neljä linjaa, voimakas tuuli häytti laskentoja). Lajimäärien eroon vaikuttaa se, että edellisissä laskennoissa linjojen yhteispituus oli noin kolmanneksen pidempi. Tulosten vertailu kertoo valtakunnallises-tikin suuresti taantuneiden keltavästäräkin ja niittykirvisen tiheyksien pudonneen kymmenes-osaan. 1980-luvun laskennoissa havaittiin 11 käenpiikaa ja kahdeksan pohjansirkku; vuonna 2008 näitä ei havaittu lainkaan. Yleistyneistä lajeista mainittakoon pensastasku, joka ilmeisesti puuttui alueen linnustosta 1980-luvulla. Vuonna 2008 lajista tehtiin 12 havaintoa (Toivanen ym. 2008). Lauhanvuoren linnustoa on selvitetty laskennoin myös vuonna 1998 (Seppälä 1998). Sil-loin havainnointialueena olivat kansallispuistoon sen perustamisen jälkeen liitetyt alueet Pohjois-Lauhassa sekä kehrääjien osalta myös vanhemmat puiston osat.

Selkärangattomat

Lauhanvuoren faunaan kuuluu useita hyvin vaateliaita ja uhanalaisia lähdevaikutteisten elinympäristöjen selkärangatonlajeja. Lauhanvuorelta on tavattu kolme valtakunnallisesti uhanalaista (yksi EN ja kaksi VU) ja kahdeksan silmälläpidettävää (NT) selkärangatonlajia. Kansallispuiston selkärangatonlajistosta ei ole löytynyt tähän mennessä yhtään direktiivilajia.

Lauhanvuoren kansallispuiston metsissä elävä selkärangatonlajisto tunnetaan vielä varsin puutteellisesti, mutta alueelta on olemassa jonkin verran perhoshavaintoja. Pohjanmaan Perhoskerhon kesäretken aikana 1.–3.7.2005 Lauhanvuorella havaittiin yhteensä 163 perhoslajia. Uhanalaisia lajeja ei tällöin havaittu, mutta vuoden 2010 uhanalaisarvioinnin mukaan seitsemän tavatuista perhoslajeista on luokiteltu silmälläpidettäväksi. (taulukko 9)

Taulukko 9. Valtakunnallisesti uhanalaiset ja silmälläpidettävät hyönteiset Lauhanvuorella. IUCN-uhanalaisuusluokat: EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä. * = erityisesti suojettava laji.

Eliöryhmä	Tieteellinen nimi	Laji	Uhanalaisuusluokka
Vesiperhoset	<i>Crunoecia irrorata</i> (Curtis)	lähdesirvikäs	EN
Koskikorennot	<i>Nemoura dubitans</i> Morton	etelänkoipikorri	VU*
Kovakuoriaiset	<i>Anacaena globulus</i> (Paykull)	pyörörutavesiäinen	VU
Vesiperhoset	<i>Limnephilus diphys</i> (McLachlan)	silmäkeputkisirvikäs	NT
Perhoset	<i>Alcis jubatus</i> (Thunberg, 1788)	naavamittari	NT
Perhoset	<i>Coenocalpe lapidata</i> (Hübner, 1809)	kivimittari	NT
Perhoset	<i>Entephria caesiata</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)	metsäpohjanmittari	NT
Perhoset	<i>Macaria loricaria</i> (Eversmann, 1837)	pensasmittari	NT
Perhoset	<i>Platyperigea montana</i> (Bremer, 1864)	sininurmiyökkönen	NT
Perhoset	<i>Spaelotis suecica</i> (Aurivillius, 1891)	synkkämaayökkönen	NT
Perhoset	<i>Xanthorhoe decoloraria</i> (Esper, 1806)	purppurakenttämittari	NT

Kansallispuiston parhaiten tutkittuja elinympäristöjä ovat lähteiköt ja lähdepurot sekä niissä elävä lajisto – kuten kaksisiipiset, vesiperhoset, kovakuoriaiset ja koskikorennot, joiden esiintymiä useat henkilöt ovat vuosien saatossa selvittäneet (Jukka Salmela, Jari Ilmonen & Juha Salokannel).

Jukka Salmelan raportissa vuodelta 2008 **Hämeen- ja Pohjankankaan ja lähialueiden lähteiköiden semiaakvaattiset sääskiyhteisöt (*Diptera, Nematocera*). Yhteisörakenne, lajimäärät ja kohteiden arvottaminen** arvioidaan viisi Lauhanvuoren alueella olevaa lähteikköä ja lähteistä riippuvaisten sääskien esiintymistä eri kohteilla. Aineistossa ei ollut yhtään vuoden 2010 uhanalaisarvioinnissa uhanalaiseksi tai silmälläpidettäväksi luokiteltua lajia. Salmelan tulokset kuitenkin osoittavat, että Lauhanvuoren alueella esiintyy hyvin monipuolinen ja vaatelias lähdevaikutteisten ympäristöjen sääskilajisto, ja että voimakkaasti muuttuneetkin lähteet voivat olla arvokkaita elinympäristöjä sääskille. Tuloksia esitellään taulukossa 10.

Taulukko 10. Lauhanvuoren alueella tavatut huomionarvoiset semiaakvaattiset sääsket. Taulukkoon on listattu Suomen kansainväliset vastuulajit, lähdevaatijat (krenobiontti), lähdesuosijat (krenofiili) ja luontoarvoja ilmentävät lajit.

	Peräkorpi	Lohikeidas	Lylykeidas	Huhtakorpi	Kärkikeidas N	Kärkikeidas SW	
Limoniidae							
<i>Euphyllidorea meigenii</i> (Verrall, 1886)			1				hydrologisesti eheät suot
<i>Paradelphomyia (Oxyrhiza) fuscata</i> (Loew, 1873)		2			13	25	krenobiontti
<i>Phyllidorea (Phyllidorea) heterogyna</i> (Bergroth, 1913)					1		luontoarvoja osoittava laji, nevat; Suomen vastuulaji
<i>Molophilus (Molophilus) flavus</i> Goetghebuer, 1920	34	63	37	72	281	377	krenofiili
<i>Scleroprocta sororcula</i> (Zetterstedt, 1851)		8		1			krenofiili
Tipulidae							
<i>Tipula (Savtshenkia) grisescens</i> Zetterstedt, 1851	2			3	1		krenofiili
<i>Tipula (Vestiplex) sintenisi</i> Lackschewitz, 1933		2					luontoarvoja osoittava laji; korvet
Pediciidae							
<i>Pedicia (Crunobia) straminea</i> (Meigen, 1838)		21		8			krenofiili
<i>Tricyphona (Tricyphona) livida</i> Madarassy, 1881	24	44		28			krenofiili
<i>Tricyphona (Tricyphona) schummeli</i> Edwards, 1921	2	1		2	4	4	krenofiili
Psychodidae							
<i>Clytoceus tetracorniculatus</i> Wagner, 1977						28	luontoarvoja osoittava laji; letot ja rehevät rannat
<i>Parabazarella subneglecta</i> (Tonnoir, 1922)				3			krenofiili
<i>Pneumia borealis</i> (Berdén, 1954)		7					Suomen vastuulaji
<i>Pneumia bugeciana</i> (Vaillant, 1981)						2	krenobiontti; Suomen vastuulaji
<i>Pneumia mutua</i> (Eaton, 1893)	7	10		24		5	krenofiili
<i>Psychoda sp 1</i>		2		1	1	7	tieteelle kuvaamaton laji
Dixidae							
<i>Dixa submaculata</i> Edwards, 1920				1			krenofiili
<i>Dixa dilatata</i> Strobl, 1900	4						krenofiili
<i>Dixella naevia</i> (Peus, 1934)	1				3		krenofiili

Kalat, matelijat ja sammakkoeläimet

Lauhanvuoren luomissa tavataan purotaimenta (*Salmo trutta* m. *fabio*), joka on luokiteltu napapiirin eteläpuoleisissa sisävesissä erittäin uhanalaiseksi (EN) lajiksi.

2.5.2 Direktiivilajit

Putkilokasvit, jäkälät, sammalet ja sienet

Lauhanvuorelta on tähän mennessä löydetty ainoastaan direktiivilajiryhmiin rahkasammalet (*Sphagnum* spp.), (*Lycopodium* sp.) ja poronjäkälät (*Cladonia* spp.) kuuluvia luontodirektiivin liitteen V lajeja.

Nisäkkäät

Nisäkkäistä alueella esiintyvät ilves, karhu, liito-orava, saukko ja susi ovat luontodirektiivin liitteiden II ja IV lajeja.

Linnut

Lintudirektiivin liitteen I lajeja esiintyy alueella 25 kpl (taulukko 8). Merkittävä osa niistä on avointen ja märkien soiden lajeja – kuten kalatiira, kapustarinta, kurki, laulujoutsen, liro ja mustakurkku-uikku. Viimeksi mainittu pesii myös Spitaalijärvellä.

2.6 Historia ja kulttuuriperintö

Lauhanvuoren lähialueilta löytyy noin 8 000 vuoden takaisia asuinpaikkoja, esineitä ja hautaröykkiöitä. Eräkaudella alueella on ollut eräsaunoja ja kalamajoja sekä luultavasti myös luonnonniittyjä ja kaukokaskia. Puiston kivijadoista löytyy historialliselta ajalta peräisin olevia pyyntiasumuksia tai varastoja sekä rakkakuoppia. Maaperän karuuden ja hallanarkuuden takia lähialueella ei harjoitettu paljonkaan maanviljelyä. Lauhanvuoren lakialueella oli kuitenkin perunapeltoja 1800-luvulla sen erilaisten kasvuolosuhteiden vuoksi. Terva oli 1800-luvun lopulle saakka paras toimeentulon lähde, ja tervahautoja löytyy myös Lauhanvuoren tuntumasta. Lauhanvuorella harrastettiin 1800-luvulla myllynkiviteollisuutta, joka oli harvinainen paikallinen elinkeino. (Laine 2000, Risla 1998)

Lauhanvuoren kansallispuistossa on tehty vuonna 1998 arkeologinen inventointi, jonka tavoitteena oli selvittää, löytyykö alueelta varhaisen kivikauden kohteita (Risla 1998). Niitä ei inventoinneissa löytynyt. Alueelta löytyi tuolloin kolme historiallisen ajan kohdetta. Varsinaista kulttuuriperintöinventointia ei ole tehty, sillä historiallisen ajan kohteita ei em. inventoinnissa aktiivisesti etsitty (puhelinkeskustelu Pentti Risla – Jouni Taivainen 21.8.2009). Alueen kaikki tervahaudat, kämppien jäännökset ja muut metsäkäytön historialliset jäänteet ovat vielä huomioimatta.

Lauhanvuoren kansallispuistossa sijaitsee kolme Museoviraston muinaisjäännösrekisterissä olevaa kohdetta: Korsukankaan kivijata, Korsukangas (maakellari) ja Vanhanpruukin kivijata. Korsukankaan kivijata muodostuu kylmämuuratusta seinämästä (2x2 m), joka sijaitsee muinaisen rantakivikon keskellä. Ikä ja tarkoitus ovat epäselvät. Korsukankaan kuopat (2 kpl) on tulkittu inventoinnissa kellareiksi (Risla 1998), mutta suullisen tiedon perusteella (Metsähallitus; Laine 2000,

MH Aarno Kotirannan haastattelu 26.11.1997) voi tulkita, että tällä paikalla on todennäköisesti ollut Lauhanvuoren ensimmäinen metsäkämpä, joka on rakennettu korsumaisesti puoliksi maan sisään. Toinen kuoppa on todennäköisesti hevosille tehdyn korsun jäännös. Rislan inventoima Vanhanpruukin kivijata muodostuu lohkaremaisesta rantakivikosta sekä ihmisten tekemistä kivikehitystä ja asumusten pohjista. Neljänneksi arkeologiseksi kohteeksi voidaan merkitä Hurstinlammen rannan tuntumassa sijainneen Pankapuskan kämpän jäänteet.

Lauhanvuoren kansallispuistossa toteutettiin vuonna 2009 rakennusperintöinventointi. Rakennuksia inventoitiin yhteensä 10 kpl. Alueella ei ole suojeltuja rakennuksia, mutta joillakin rakennuskohteilla on muu suojelullinen arvo. Lauhanvuoren kulttuuriperintö on vahvasti metsänkäytön synnyttämää. Merkittävä jäljelle jäänyt kulttuuriperinnöllinen arvo on viiden ympäri kansallispuistoa hajallaan olevan kämpän muodostama metsäkämpäkokonaisuus (Lauhanvuoren vanhat kämpät 4 kpl ja Lauhan kämpän rakennuskanta). Navettakeitaalla sijaitsevat kaksi ja Kärkikeitaan itäpuolella sijaitsevat kämpät ovat arviolta 1920–60-luvulta. Ne ovat hirsirunkoisia ja huonokuntoisia. Kämpät eivät ole käytössä. Nämä kohteet ovat todennäköisesti olleet yksityistettyjen maiden metsäkämppejä, jotka ovat tulleet kansallispuiston kautta Metsähallituksen hallintaan. Lauhan kämpän nykyinen rakennuskanta on pääosin 1980-luvulta ja kohde on edelleen retkeilykäytössä, vaikka itse kämpä on palanut vuonna 2005.

2.7 Nykyinen käyttö

2.7.1 Retkeily ja opastus

Lauhanvuorella on vuonna 2007 toteutettu kävijätutkimus (Kuivinen 2010a). Kansallispuisto on pääosin paikallisten asukkaiden virkistysalue. Yli kolmannes kotimaisista kävijöistä saapuu puistoon lähikunnista (Kauhajoki, Honkajoki, Isojoki, Karvia). Lisäksi sinne tullaan runsaammin myös Porista, Seinäjoelta ja Kankaanpäästä; samoin Helsingistä ja Tampereelta. Ulkomaalaisia on noin 4 % vierailijoista. Kävijät tulevat puistoon pääsääntöisesti kokemaan luontoa ja luonnonrauhaa sekä rentoutumaan. Suosituin aktiviteetti on kävely. Useimmiten puistossa käydään päiväretkellä. (Kuivinen 2010a)

Lauhanvuoren käyntimääräarvio on laskenut huippuvuosien (1997–2007) 26 000–30 000 käynnistä nykyiseen noin 10 000 käyntiin vuodessa. Laskua ei selitä niinkään kävijöiden määrän tosiasiallinen väheneminen vaan laskentametodien tarkentuminen. Toki hiljentymistä huippuvuosista on myös voinut todellisuudessa tapahtua. Käyntimääriä ovat voineet vähentää esimerkiksi huonot lumitalvet sekä laen mustikkasatojen pienuus. Lauhanvuoren merkittäviä käyttömuotoja ovat nimenomaan hiihtäminen sekä marjastaminen.

Lauhanvuoren kansallispuiston suosituimpia käyntikohteita ovat Lauhanvuoren laki, Spitaalijärvi sekä Kivijata. Suosituita ovat myös puiston ulkopuolella sijaitsevat Muurahaisen luontomatkailukeskus, Lauhansarven luontomatkailukeskus sekä Metsähallituksen metsätalousmaalla sijaitseva Aumakivi.

Reitit ja rakenteet

Lauhanvuori on nykyisin pääosin päiväretkeilykohde, mutta se soveltuu hyvin myös telttailuun. Kaikki alueen merkittävimmät nähtävyydet voi vaivattomasti kerryttää melko helppokulkuisen reitin varrelle, joskin korkeuseroa syntyy tällöin merkittävästi matkan aikana. Puistossa oleva noin 20 km:n mittainen kesäretkeilyreitistö on yhteydessä puiston ulkopuolella jatkuvaan, kuntien yllä-

pitämään polkuverkostoon (taulukko 11). Sen varrelle osuvat myös molemmat luontomatkailukeskukset sekä mm. Aumakivi, joka sijaitsee Lauhanvuoren laen tasoon verrattuna noin 100 m alempana Metsähallituksen hallinnoimalla, mutta kansallispuistoon kuulumattomalla kiinteistöllä.

Suosittuja retkien aloituspisteitä kansallispuistossa ovat Lauhanvuoren laki ja Spitaalijärven pysäköintipaikka. Spitaalijärveltä matka suuntautuu monilla kulkijoilla lounaaseen kohti Kivijataa tai Aumakiveä. Matkan varrelle osuu monipuolista luontoa: soita, pulppuavia lähteitä ja luomanvarsia sekä karua kangasmaastoa. Lauhanvuoren laelta lähdetään usein tutustumaan 2,3 km:n mittaiseen luontopolkuun nimeltä **Rantapolku**, joka esittelee vuoren geologiaa, kasvillisuutta ja ihmisen toimintaa vuoren rinteillä. Tältä reitiltä erkanee polku myös Ahvenlammin ja Kaivolammin suuntaan. Sen lisäksi vuoren laelta johtaa paljon käytetty polku Spitaalijärvelle. Matkalla voi ihasella rinteiden muinaisia rantatasanteita. Spitaalijärvelle on tehty lyhyt esteetön polku, jonka varrella sijaitsevat keittokatos ja kuivakäymälä ovat liikuntaesteisille soveltuvia. Myös Muurahaisesta löytyy liikuntaesteisille suunniteltuja palveluja. Lisäksi Muurahaisen kupeessa Metsähallituksen hallinnoiman, kansallispuistoon kuulumattoman kiinteistön poikki kulkee osuus Kauhajoen kunnan ylläpitämää luontopolkua.

Lauhanvuoren poikki risteilee sekä valtakunnallinen pyöräreitti no 47 että paikallisia pyöräreittejä (taulukko 11). Valtakunnallinen pyöräreitti kulkee Lauhanvuoren ylittävällä sorapintaisella maantiellä. Muut pyöräreitit kulkevat puistossa vanhoja tieuria pitkin.

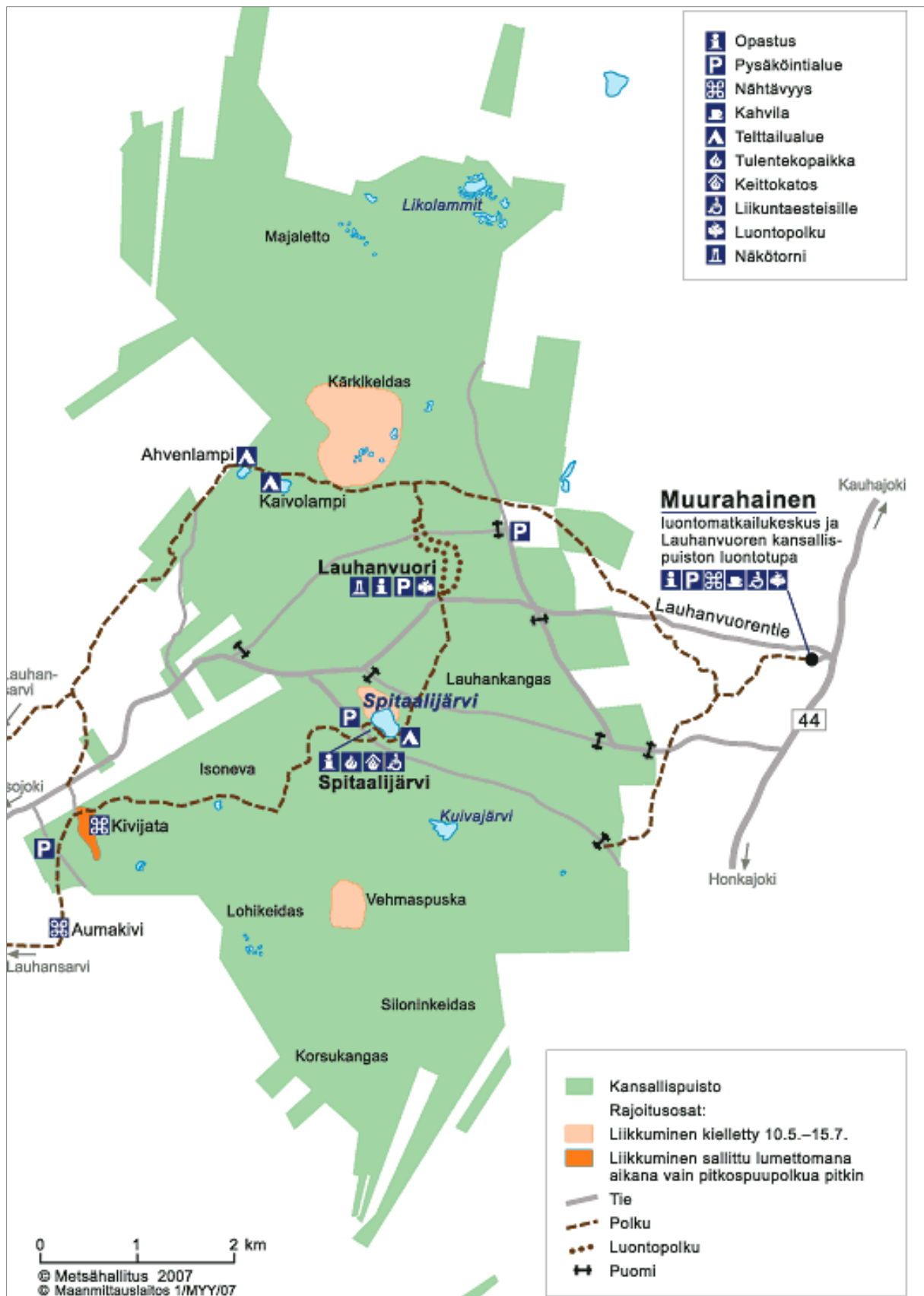
Talvisin Lauhanvuorelle ja sen lähiympäristöön ajetaan pääasiassa perinteistä hiihtotapaa ja hiihtotapahtumia (Kauha-Hiihto ja Lauha-Hiihto) varten latuja useita kymmeniä kilometrejä, joista noin 27 km kansallispuistoon (taulukko 11). Latujen ylläpidosta vastaavat Kauhajoen kaupunki ja Isojoen kunta. Hiihtolenkeissä on valittavana vaihtoehtoja muutamasta kilometristä aina kymmeneen kilometriin saakka. Hiihtämään voi lähteä sekä Muurahaisesta että Lauhansarvesta.

Taulukko 11. Lauhanvuoren nykyiset reitit Metsähallituksen (MH) kiinteistöillä (eli kansallispuistossa ja Muurahaisen sekä Aumakiven kiinteistöillä).

Tyyppi	Yht. km	Hoitovastuu km	
		MH:lla	muulla taholla
Kesäretkeilyreitti	20,5	12,0	8,5 (+ MH:n alueen ulkopuolelle jatkuvat osuudet) kuntien vastuulla
Luontopolku	3,0	2,3	0,7 (+ MH:n alueen ulkopuolelle jatkuvat osuudet) kuntien vastuulla
Paikallinen pyöräreitti	10,3		10,3 (+ MH:n alueen ulkopuolelle jatkuvat osuudet; mukana myös maastopyöräreitti Koillis-Lauhanvuorella)
Valtakunnallinen pyöräreitti	5,7		5,7 (+ MH:n alueen ulkopuolelle jatkuvat osuudet)
Hiihtolatu	26,9		26,9 (josta Kauhajoen vastuulla 9,3, Isojoen 6,6 ja niiden yhteishoidossa 11,0; ladut jatkuvat MH:n alueen ulkop. kuntien hoitamina)
Yhteensä	66,4	14,3	52,1

Lauhanvuoren rakenteiden määrä on pidetty kohtuullisella tasolla (kuva 8, taulukko 12). Tauko- paikoista suosituin ja parhaiten varusteltu on Spitaalijärvi, josta löytyy alueen ainoa keittokatos ja jonka lähelle pääsee autolla. Pysäköintipaikan yhteydessä on matkailuvaunualue. Viitoitus ja opastus alueella on niukkaa, mutta riittävää. Alueella ovat voimassa roskattoman retkeilyn periaatteet. Polttopuuta toimitettiin kansallispuistoon vuonna 2009 noin 36 m³.

Lauhanvuoren palvelurakenteet alkavat olla melko vanhoja, ja osa niistä on selvästi uusimisen tarpeessa. Etenkin sillat ja pitkokset, joita puiston alueella on noin 3 km, tulisi uusia pikaisesti. Muutama vuosi sitten tehdyssä inventoinnissa suurin osa silloista ja pitkoksista todettiin kunnoltaan keskinkertaisiksi. Myös portit, aitarakennelmat, viitat ja eri rakenteiden (kuivakäymälät, polttopuusuojat jne.) katot alkavat olla huonossa kunnossa.

Kuva 8. Lauhanvuoren retkeily- ja matkailupalvelut. © Metsähallitus 2016, © Maanmittauslaitos 1/MML/16.

Taulukko 12. Lauhanvuoren nykyiset rakenteet Metsähallituksen kiinteistöillä (eli kansallispuistossa ja Muurahaisen sekä Aumakiven kiinteistöillä).

Tyyppi	Määrä kpl ja hoitovastuu	
	MH:lla	muulla taholla
Aitarakennelma	13	
Jätehuoltorakennelma	5	
Kaivo	1	
Keittokatos, grillikatos	1	
Kellari	1	
Kohdeopaste	28	
Kuivakäymälä	6	
Liikennemerkki	14	
Lähde	3	
Maastokaluste	6	
Matkailuvaunualue	1	
Opastustaulu	2	
Pato		2
Pitkospuurakennelma	28 (2,7 km)	2 (0,2 km)
Polttopuusuoja	5	
Portti	9	
Pysäköintialue	7	
Rajakilpi, rajoituskilpi	12	
Silta	13	
Telttailualue	3	
Tulentekopaikka	5	
Uimakoppi	1	
Uimalaituri	1	
Viitta, paikanmerkki	50	7

Lisäksi Metsähallituksella on hallinnassaan vielä alueensa ulkopuolella kahdeksan liikennemerkkiä.

Lauhanvuoren varsinaisten rakennusten, jotka kaikki keskittyvät puiston pohjoisosaan, tiedot käyvät ilmi taulukosta 13. Tärkein ja hyväkuntoisin niistä on vuoren laella sijaitseva näkötorni, joka valmistui kesäksi 2004 korvaamaan samalla paikalla sijainneen edeltäjänsä, joka paloi syksyllä 2002. Ahkerassa vuokratyössä olleen, mutta alkusyksystä 2005 tuhopoltetun Lauhan kämpän ympäristöön jäi kolme rakennusta: yksi sauna sekä kaksi varastorakennusta. Sauna ja toinen varasto ovat kunnoltaan keskinkertaisia, toinen pieni varasto on hyväkuntoinen. Näkötornin vieressä sijaitseva linkkimasto oheisrakennuksineen on ulkopuolisessa yrityskäytössä.

Taulukko 13. Lauhanvuoren rakennusten nykytiedot ja lähihistoria.

Tyyppi	Määrä kpl ja hoitovastuu		Olotila kpl			Lisätietoja
	MH:lla	muulla taholla	käytössä	ei käytössä	purettu	
Kämppä, autiotupa	4			4		Pankkapuskan kämppä
Kämppä, autiotupa	1				1	Lauhan kämppä, palanut 2005
Vuokratupa	1				1	valmistunut 2004
Näkötorni	1		1			palanut 2002
Näkötorni	1				1	ent. Lauhan kämpän vieressä
Saunarakennus	1		1			varastot entisen Lauhan kämpän vieressä
Taloussrakennus	2		1	1		laen linkkimasto ja sähkökeskus
Tietoliikenteen rakennus		2	2			MH:n ylläpitämä luontotupa Muurahaisen luontomatkailukeskuksessa
Opastusrakennus	(1)	1	1 (+ 1)			

Opastusviestintä

Kansallispuiston opastus keskittyy kesäisin Muurahaiseen. Siellä toimivassa Metsähallituksen luontotuvassa on Lauhanvuoren luonnon erityispiirteitä esittelevä näyttely, joka on avoinna kävijöille Muurahaisen aukioloaikana touko–syyskuussa. Lisäksi Muurahaisessa on yksityisen yrittäjän ylläpitämä kahvila, jossa myydään alueeseen ja luontoon liittyviä tuotteita. Yrittäjän kautta on vuokrattavissa tilaussauna, majoitustiloja ja kokoustilaa. Puistossa järjestetään kesäisin retkiä ja opastuspaketteja luontomatkailun sopimusyrittäjien vetäminä. Puiston muuta opastusviestintää on 2,3 km:n pituinen luontopolku luontoaiheisine opastustauluineen. Puistoa esitteleviä isompia maasto-opasteita on Muurahaisen pihan lisäksi näkötorilla, Spitaalijärvellä ja Lauhansarvessa. Muurahaisessa vieraili 2 230 kävijää vuonna 2009, 1 886 kävijää vuonna 2008 ja 1 374 kävijää vuonna 2007.

Metsähallituksella ei ole enää Lauhanvuorella omaa henkilöstöä, vaan asiakaspalvelu toteutetaan Seitsemisen luontokeskuksesta käsin. Opastuspalvelut maastossa on vuodesta 2008 saakka ostettu alueen luontomatkailun sopimusyrittäjiltä. Järjestettyihin opastettuihin retkiin osallistui 155 asiakasta kesällä 2008, 77 asiakasta vuonna 2009. Lisäksi puistossa on perinteisesti järjestetty yleisöretkiä vähintään kerran vuodessa. Alueesta on tehty myös esitteitä sekä sivut **luontoon.fi**-palveluun, jossa sivuja on suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi 14 kpl kullakin kielellä. Palvelun ao. sivuilla käytiin 12 255 kertaa vuonna 2008, 12 929 kertaa vuonna 2009. Suomen/ruotsinkielisiä esitteitä jaettiin 3 500 kpl vuonna 2008 ja englannin/saksankielisiä esitteitä 1 500 kpl. Muurahaisen luontotuvasta on **luontoon.fi**-palvelussa yksi sivu, jolla oli käyntejä 2 430 kpl vuonna 2008, 2 912 vuonna 2009.

Kävijät

Kansallispuiston kävijämääräksi on arvioitu noin 10 000 kävijää vuosittain (10 119 kävijää vuonna 2008, 9 775 kävijää vuonna 2009). Kansallispuiston ensimmäinen kävijätutkimus tehtiin vuonna 2007 talvella 17.2.–25.3. ja kesällä 24.5.–1.9. kyselytutkimuksena (Kuivinen 2010a).

Kävijät tulivat Lauhanvuoren kansallispuistoon yleisimmin oman perheen kanssa. Seurueen koko oli useimmiten 2–5 henkilöä. Suurin kävijäryhmä olivat 45–54-vuotiaat. Neljänneksessä seurueista oli alle 15-vuotiaita, ja he olivat yleisimmin 9-vuotiaita. Kuuden tai useamman hengen seurueissa saapui vain 12 % vastaajista, mikä kertoo isojen ryhmien vähydestä kansallispuistossa. (Kuivinen 2010a)

Lähes neljännes Lauhanvuoren kansallispuiston vierailijoista oli Kauhajoelta. Myös kansallispuiston muista sijaintikunnista – Honkajoelta ja Isojoelta – tuli paljon kävijöitä. Lähiseudun isommista asutuskeskuksista Seinäjoelta, Kankaanpäästä, Kristiinankaupungista ja Porista tultiin myös puistoon; samoin kauempaa, Tampereelta ja Helsingistä. Suurin osa puiston kävijöistä oli suomalaisia. Ulkomaalaisia oli noin 4 % kävijöistä, ja heistä puolet tuli Ruotsista. Vierailijoita saatiin myös mm. Virossa ja Venäjältä. (Kuivinen 2010a)

Tärkeimmät syyt Lauhanvuoren kansallispuistossa vierailuun olivat luonnon kokeminen, maisemat ja rentoutuminen sekä poissa melusta ja saasteesta oleminen. Kävijät tulevat Lauhanvuoren kansallispuistoon nauttimaan luonnonrauhasta ja luonnosta yleensä. Lauhanvuoren näkötorni on varmasti selitys sille, että maisemat olivat monen kävijän tärkein syy vierailla kansallispuistossa. Suurin osa (70 %) kävijöistä ilmoitti Lauhanvuoren kansallispuiston matkansa ainoaksi tai tärkeimmäksi kohteeksi. Noin 21 % kävijöistä ilmoitti Lauhanvuoren olevan yksi matkan suunnitelluista kohteista, ja 9 % kävijöistä tuli Lauhanvuorelle ennalta suunnittelematta. Suosituimmat

harrastukset Lauhanvuoren kansallispuistossa olivat kävely, luonnosta nauttiminen, luonnon tarkkailu ja maiseman katselu. Ensimmäistä kertaa Lauhanvuoren kansallispuistossa vieraili kolmasosa tutkimukseen vastanneista. Tietoa alueesta oli saatu eniten tuttavilta, ystäviltä ja sukulaisilta. (Kuivinen 2010a)

Vastaajista lähes kaikki olivat käyneet Lauhanvuoren laella (näkötorni). Yli puolet kävijöistä vieraili myös Spitaalijärvellä; Kivijadalla vieraili 38 % kävijöistä ja Muurahaisen luontotuvalla 36 %. Kävijätutkimuksessa ei kysytty Lauhansarven luontomatkailukeskuksessa käyneiden määrää. (Kuivinen 2010a)

Suurin osa Lauhanvuoren kansallispuiston vierailijoista oli päiväkävijöitä, jotka oleskelivat kansallispuiston alueella keskimäärin noin kolme tuntia. Kansallispuiston kävijöistä 7 % yöpyi alueella. Yöpyjät viipyivät Lauhanvuoren kansallispuistossa useimmiten yhden vuorokauden. Kävijät yöpyivät kansallispuiston alueella yleensä joko asuntovaunussa, matkailuautossa tai teltassa. Lauhanvuoren kansallispuiston lähialueilla yöpyjiä oli kansallispuiston kävijöistä noin 17 %. He yöpyivät useimmiten joko omassa tai vuokramökissä. Asuntoautossa tai -vaunussa yöpyi vajaa viidesosa. Lähialueilla yöpyvät viipyivät alueella yhdestä yöstä aina kahteen viikkoon. Vuokramökissä yöpyvät yöpyivät lähialueella keskimäärin kolme yötä ja matkailuvaunussa vain yhden yön. Omassa mökissään yöpyvät viipyivät luonnollisesti pisimpään. Moni kävijöistä myös asui puiston lähialueella. (Kuivinen 2010a)

Kävijätyytyväisyyden osatekijöiden (häiriötekijät, odotukset, ympäristö, palvelut) perusteella lasketun kävijätyytyväisyysindeksin perusteella Lauhanvuoren kansallispuiston kävijät olivat melko tyytyväisiä vierailuunsa alueella. Valtakunnallisesti vertailukelpoinen kävijätyytyväisyysindeksi oli 4,15 (asteikon ollessa 1–5). (Kuivinen 2010a)

Lauhanvuoren kansallispuiston palvelurakenteet arvioitiin hyviksi. Lauhanvuoren näkötorni sai parhaan arvosanan. Myös polttopuut huolletuilla tulipaikoilla, pysäköintipaikat ja tulentekopaikat saivat hyvät arvosanat. Huonoimmiksi arvioitiin jätehuollon toteutus ja ohjaus, tiestö, erityistarpeiden huomioon ottaminen, yrittäjien tuottamat palvelut ja telttailupaikat. Ympäristötekijöitä – eli yleistä siisteyttä, yleistä turvallisuutta, maisemien vaihtelevuutta sekä reittien ja rakenteiden turvallisuutta – pidettiin Lauhanvuorella yleisesti hyvinä. (Kuivinen 2010a)

Kävijöiltä kysyttiin mielipidettä myös palveluiden määrästä. Lähes neljännes vastanneista piti keittokatosten määrää liian pienenä. Useat vastaajat pitivät pienenä myös pysäköintipaikkojen määrää. Vapaamuotoisessa palautteessa monet kävijät halusivat alueelle lisää pysäköintipaikkoja varsinkin yöpymistä varten (asuntovaunu/matkailuauto). Kokonaisuudessaan palveluiden määrään oltiin Lauhanvuoren kansallispuistossa kuitenkin melko tyytyväisiä. (Kuivinen 2010a)

Kävijöiden ennakko-odotukset kansallispuiston palveluista, harrastusmahdollisuuksista, reiteistä ja rakenteista sekä luonnonympäristöstä vastasivat todellisuutta suhteellisen hyvin. Parhaiten todellisuutta vastasivat ennakko-odotukset luonnonympäristöstä. Palvelut vastasivat heikoimmin kävijöiden odotuksia, sillä noin kolmannes koki palveluiden vastanneen heidän ennakko-odotuksiaan vain keskinkertaisesti. Yleisesti voidaan sanoa, että suurin osa kävijöistä oli kokenut hyvin vähän häiriöitä käynnillään. Luonnonympäristön käsittely, maaston kuluneisuus, maaston roskaantuneisuus, liiallinen kävijämäärä ja muiden kävijöiden käyttäytyminen oli häirinnyt vain 1–3 %:a kävijöistä. Luonnonympäristön käsittelyllä tarkoitettiin todennäköisesti tien- ja polunvarsiin jätettyjä kaatuneita puunrunkoja sekä ennallistamistoita. (Kuivinen 2010a)

Vapaamuotoisten palautteiden perusteella Lauhanvuoren kansallispuiston kävijät kaipaivat lisää palveluita ja rakenteita, vaikka niiden määrään oltiin kokonaisuudessaan tyytyväisiä. Myös jo olemassa olevien rakenteiden kehittämistä kannatettiin laajalti, ja erityisesti toivottiin lisää palveluja Lauhanvuoren näkötornin yhteyteen. (Kuivinen 2010a)

2.7.2 Matkailu

Lauhanvuoren kansallispuiston läheisyydessä toimii kaksi luontomatkailukeskusta, joista tunnetumpi on puiston länsipuolella sijaitseva Lauhansarvi (**lauha.fi**). Puiston itäpuolella on Muurahaisen luontomatkailukeskus, jossa on toiminut yksityisiä kahvioyrittäjiä ja jossa sijaitsee myös Metsähallituksen luontonäyttely. Molemmista luontomatkailukeskuksista on polkuyhteydet puistoon.

Lauhansarven ja Muurahaisen luontomatkailukeskusten historiassa ja toimintaperiaatteissa on paljon yhteistä. Molemmat luontomatkailukeskukset on toteutettu 1990-luvun loppupuolella Isojoen–Lauhanvuoren ohjelmasuojelualueella, ja ne toimivat kansallispuiston ”portteina” puistoon johtavien pääkulkuväylien varrella (Lauhansarvi Isojoen puolelta, Muurahainen Kauhajoen puolelta). Sekä Lauhansarvi että Muurahainen ovat omistustaustaltaan kunnallisia ja ylläpidoltaan yrittäjäpohjaisia. Molempien kautta saa mm. tilattua opastuspaketteja eri kohderyhmille.

Lauhansarven toimintaympäristö on kuitenkin Muurahaiseen verrattuna ollut pitemmän aikaa vakiintunut, mikä saattaa osaltaan selittää Lauhansarven suurempia kävijämääriä. Lauhansarvessa on alusta saakka toiminut sama yrittäjä, kun taas Muurahaisessa on ollut useita kahvioyrittäjiä. Muurahainen on ollut vasta vuodesta 2005 saakka kansallispuistoon johtavan pääkulkuväylän varrella, kun Kauhajoen kaupungin uudet tiejärjestelyt valmistuivat. Sitä ennen Muurahaisen palvelut olivat jonkin verran sivussa, kun silloinen kansallispuiston pääkulkuväylä erkaantui Kauhajoen ja Honkajoen väliseltä tieltä puistoon noin 1,5 km:n päässä Muurahaisesta etelään.

Lauhansarven suurempia kävijämääriä voi selittää myös sen Muurahaista laajemmat aukioloajat sekä profiloituminen monipuolisempien palveluiden tarjoajaksi. Molemmissa luontomatkailukeskuksissa on kuitenkin ollut tarjolla kävijöiden kannalta keskeiset kahvila- ja majoituspalvelut sekä lisäksi tilausseuran ja kokoustilat. Muurahaisessa sijaitsee Lauhanvuoren luonnon erityispiirteitä esittelevä Metsähallituksen luontonäyttely, joka toimii ilman opastusta ja on avoinna kaikille Muurahaisen kävijöille. Lauhansarvessa on Lauhanvuoren geologiaa ja ihmisten elämää esittelevä näyttely yhdessä sivurakennuksista (Sarviluoman kylän entinen kansakoulu). Sekä Lauhansarven että Muurahaisen yrittäjällä on mahdollisuus saada myyntiin luontoon liittyviä Metsähallituksen tuotteita.

Lauhanvuoren kansallispuiston ja Haapakeitaan luonnonsuojelualueen ympäristöön on laadittu luontomatkailukäytön yleissuunnitelma vuonna 2000 (Muukka & Koponen 2000).

Matkailuyritykset ja sopimukset

Metsähallituksella oli Lauhanvuoren alueella vuoden 2010 alkupuolella kestävän luontomatkailun periaatteiden mukaisia luontomatkailun yhteistyösopimuksia viiden luontomatkailuyrittäjän kanssa.

Yritystutkimus

Lauhanvuoren ja Kauhanneva–Pohjankankaan kansallispuistoille tehtiin haastattelututkimuksena yritystutkimus vuonna 2007 (Kuivinen 2010b). Yritystutkimuksessa haastateltiin 12:a eri yritystä, joista yksi toimi sekä Lauhanvuoren että Kauhanneva–Pohjankankaan alueella. Lauhanvuorta käytti liiketoiminnassaan kuusi yritystä (Kuivinen 2010b). Ko. yritykset ilmoittivat yli 6 500 asiakkaansa käyneen tarkasteluvuoden aikana Lauhanvuorella. Kävijätutkimustulosten (Kuivinen 2010a) perusteella näyttäisi kuitenkin, että useimmat Lauhanvuoren kävijät käyvät kansallispuistoissa omatoimisesti.

Yritystiedot ja aktiviteetit

Yleisimmät yritysten toimialat olivat majoituspalvelut, ravitsemispalvelut sekä muut toimialat. Majoitus- ja ravitsemispalveluiden yleisyys Lauhanvuoren alueella voidaan luultavasti selittää kyseisten palveluiden runsaalla kysynnällä. Kauempaa tulevat käyttävät sekä majoitus- että ravitsemispalveluja, kun taas kotikunnan tai lähikuntien asiakkaat käyttävät pääsääntöisesti vain ravitsemispalveluja. (Kuivinen 2010b)

Lauhanvuoren suosituimmat aktiviteetit olivat luonnon tarkkailu, retkeily ja kävely. Syynä kävelyn ja retkeilyn suosioon on ainakin osittain Lauhanvuoren kansallispuiston suhteellisen laaja polkuverkosto. Luonnontarkkailun suosioon vaikuttaa varmasti positiivisesti Lauhanvuoren laella sijaitseva näkötorni. Aktiviteettien luonteesta voidaan päätellä, että yritykset ilmoittivat myös asiakkaidensa omatoimisia harrastuksia itse järjestämiensä aktiviteettien lisäksi. Kaksi kolmasosaa Lauhanvuorella toimivista yrityksistä ilmoitti kävelyn sekä luonnon tarkkailun alueen tärkeimmiksi aktiviteeteiksi. Tarjottujen aktiviteettien suunniteltiin pysyvän pääosin samoina seuraavien 12 kuukauden aikana. (Kuivinen 2010b)

Kahdellatoista yrityksellä oli yhteensä 16 vakituista kokopäiväistä tai osa-aikaista työntekijää vuonna 2006. Kaiken kaikkiaan yritykset työllistivät vakituiset ja määräaikaiset työntekijät yhteensä 52 henkilöä. 33 % Lauhanvuoren yrityksistä arvioi, että kansallispuistoilla oli ollut erittäin paljon merkitystä yritystoiminnalle. Lauhanvuoren kansallispuiston merkityksen keskiarvo oli 3,33 (asteikolla 1–5). Suurin osa kansallispuistoja käyttäneistä yrityksistä arvioi yrityksensä käyttävän alueita myös seuraavien 12 kk:n aikana. (Kuivinen 2010b)

Kansallispuistoja käyttäneistä yrityksistä suurin osa arvioi käyttäneensä alueita sesonkiaikana kerran viikossa tai kerran kahdessa viikossa. Sesongin ulkopuolella suurin osa yrityksistä arvioi käyttäneensä Lauhanvuorta harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Kansallispuiston käyttö on siis painottunut pääosin yritysten sesonkiajoille, jolloin yritysten asiakasmäärätkin ovat kaikkein suurimpia. (Kuivinen 2010b)

Yritykset arvioivat myös tulevaisuuden näkymiään oman toiminnan, henkilöstömäärän sekä alueen matkailun osalta. Kaikki yritykset arvioivat kolmen edellä mainitun asian joko pysyvän ennallaan tai kasvavan jossain määrin tulevaisuudessa. Alueiden yritysten tulevaisuuden näkymät ovat siis positiivisia. Tämä kertoo siitä, että alueilla on potentiaalia ja mahdollisuuksia yritystoiminnan kasvattamiselle ja kehittämiselle. Yritykset arvioivat ulkomaalaisten asiakkaiden määrän kasvavan 14 %-yksikköä nykyiseen verrattuna ja yritysasiakkaiden määrän jopa 34 %-yksikköä. Jatkuvalla luontomatkailun suosion kasvulla sekä yleisellä turismin lisääntymisellä Suomessa on varmasti vaikutuksensa myös Lauhanvuoren yritysten tulevaisuuden näkymiin. (Kuivinen 2010b)

Asiakkaat

Yrityksillä oli viimeisen vuoden aikana yhteensä noin 62 000 asiakasta, joista 9 500 (15 %) oli käyttänyt Lauhanvuoren tai Kauhaneva–Pohjankankaan kansallispuistoa. Kaikista yritysten asiakkaista 3 % oli ulkomaalaisia, ja heistä suurin osa oli kotoisin Ruotsista tai Virossa. Lauhanvuorta ja Kauhaneva–Pohjankangasta käyttäneistä asiakkaista ulkomaalaisia oli noin 4 %. Lauhanvuoren ja Kauhaneva–Pohjankankaan sijainti Länsi-Suomessa lähellä kaksikielisiä kuntia ja rannikkoa on varmasti vaikuttanut siihen, että ruotsalaisia asiakkaita oli runsaasti. Toisaalta myös helpot ja lyhyet kulkuyhteydet ovat varmasti osasyynä siihen, että kyseisistä maista tulee paljon asiakkaita. (Kuivinen 2010b)

Yritysten kaikista asiakkaista 84 % oli yksityishenkilöitä ja 16 % yrityksiä tai muita tahoja. Sen sijaan yritysten Lauhanvuorella ja Kauhaneva–Pohjankankaalla vierailleista asiakkaista 56 % oli yksityishenkilöitä ja 44 % yritysasiakkaita tai muita tahoja. Yritysasiakkaita yrityksillä oli kaiken kaikkiaan yhteensä 9 980 henkilöä, joista melkein puolet oli vieraillut joko Lauhanvuorella tai Kauhaneva–Pohjankankaalla, kun taas yritysten kaikista yksityisasiakkaista kansallispuistoissa oli vieraillut vain noin 10 %. Yksityisasiakkaiden vierailu puistossa oli siis selvästi satunnaisempaa kuin yritysasiakkaiden. (Kuivinen 2010b)

Vilkkaimmat kuukaudet kansallispuistoja käyttävien asiakkaiden osalta olivat elokuu, heinäkuu ja kesäkuu. Suurin osa yritysten yksityisasiakkaista vieraileekin kansallispuistoissa juuri lomakausien aikana, kun taas yritysasiakkaat vierailevat kansallispuistoissa pääasiallisesti joulun sekä kevään ja syksyn aikana. Pikkujoulujen ja muiden virkistymisreissujen vuoksi joulun aikana kansallispuistoissa vierailee lähes viidesosa aluetta käyttävistä yritysasiakkaista. Kaikki yritysten asiakkaat mukaan lukien vilkkain kuukausi oli heinäkuu. Tämä selittyy sillä, että yksityishenkilöt viettävät lomansa pääasiassa heinäkuussa, ja suurin osa yritysten kaikista asiakkaista on nimenomaan yksityishenkilöitä. (Kuivinen 2010b)

Yritysten tyytyväisyys toimintaympäristössä

Asiakastyytyväisyys jaettiin eri osa-alueisiin Metsähallituksen toiminnan, alueen palveluiden, ympäristön sekä Metsähallituksen kanssa tehdyn yhteistyön perusteella, minkä pohjalta laskettiin tyytyväisyysindeksi. Lauhanvuoren tyytyväisyysindeksin arvoksi saatiin 3,58 (asteikko 1–5). (Kuivinen 2010b)

Lauhanvuoren palveluista ja rakenteista parhaiksi arvioitiin tulenteko- ja pysäköintipaikat, jätehuollon toteutus ja ohjaus, aluetta koskevat Metsähallituksen verkkosivut sekä yrittäjien tuottamat palvelut, joita kaikkia vähintään 80 % vastaajista piti melko hyvinä tai erittäin hyvinä. Huonoimmaksi arvioitiin tiestö, jota puolet vastaajista piti melko huonona. Se, että niin moni yrittäjästä piti Lauhanvuoren kansallispuiston tiestöä melko huonona, johtuu mahdollisesti suurilta osin Lauhanvuoren läpi kulkevan hiekkatien huonosta kunnosta tarkasteluvuoden kesänä. Myös opastuspalvelut maastossa, maantienvarsien opastus sekä Lauhanvuoren näkötorni saivat moitteita. Yllättävää on, että 80 % vastaajista arvioi vuonna 2004 Lauhanvuoren laelle rakennetun uuden näkötornin keskinkertaiseksi. On mahdollista, että aluetta käyttävät yritykset pitävät nykyisen näkötornin hyödyntämismahdollisuuksia liiketoiminnassaan huonompina kuin entisen näkötornin. On kuitenkin merkittävää, ettei yksikään vastaajista arvioinut mitään kohtaa erittäin huonoksi. (Kuivinen 2010b)

Yrityksiltä tiedusteltiin myös mielipidettä alueiden palveluiden ja rakenteiden määrästä. Lauhanvuorella palveluiden ja rakenteiden määrään oltiin kokonaisuudessaan melko tyytyväisiä, mutta selvä tarve tiettyjen rakenteiden ja palveluiden lisäämiselle oli myös nähtävissä. Etenkin polku- ja/tai latureitistöjä haluttiin lisää. Myös polku- ja/tai latuviitoituksia, maantienvarsien opastusta sekä yrittäjien tuottamia palveluita pidettiin määrältään liian pieninä. Kaiken kaikkiaan Lauhanvuoren 23 palvelusta ja rakenteesta selvästi yli puolia haluttiin lisää. On muistettava, että yritykset muodostavat arvionsa palveluiden ja rakenteiden määrästä paljolti aluetta käyttävien asiakkaidensa mielipiteiden ja palautteen pohjalta. (Kuivinen 2010b)

Yrityksiltä kysyttiin mielipidettä matkailun toimialan taloudellisesta kannattavuudesta koko maassa, maakunnassa ja kohdealueella sekä omassa yrityksessä. Parhaaksi arvioitiin matkailun toimialan taloudellinen kannattavuus koko maassa. Sen keskiarvo oli 3,38 asteikolla 1–5. Matkailun toimialan taloudellisen kannattavuuden keskiarvo maakunnassa ja kohdealueella oli 3,23 ja omassa yrityksessä 3,00. Kaikki vaihtoehdot arvioitiin siis keskinkertaisiksi tai hieman keskinkertaisista paremmiksi. Yrityksiltä kysyttiin mielipiteitä myös toimintaympäristöstä. Myönteisimmin suhtauduttiin toimintaympäristöön omassa yrityksessä sekä toimintaympäristöön alueen yrittäjien keskuudessa. Heikoimmiksi arvioitiin yrityksen toimintaedellytykset maakunnallisesti tai seudullisesti sekä toimintaedellytykset alueen sijaintikunnassa tai -kunnissa. On luonnollista, että yritykset arvioivat oman yrityksen toimintaympäristön parhaaksi, koska jokainen pystyy luomaan itselleen sopivan ja miellyttävän toimintaympäristön. Sen sijaan kriittisimmin suhtauduttiin kansallispuistojen sijaintikuntien sekä lähiseudun toimintaedellytyksiin. (Kuivinen 2010b)

Yhteistyö

Lauhanvuoren ja Kauhaneva–Pohjankankaan yritykset tekevät yhteistyötä keskimäärin keskinkertaisesti. Yrityksistä 39 % arvioi tekevänsä yhteistyötä erittäin paljon tai melko paljon, kun taas 46 % yrityksistä ilmoitti tekevänsä yhteistyötä melko vähän. Hajonta yritysten välisen yhteistyön määrässä on siis suurta. Lähes kolmasosa yrittäjistä arvioi todennäköisesti lisäävänsä yhteistyötä, ja 25 % arvioi ehkä lisäävänsä yhteistyötä. Toisaalta lähes puolet yrityksistä arvioi lisäävänsä yhteistyötä epätodennäköisesti tai erittäin epätodennäköisesti. Tämä kertoo siitä, että niin yhteistyön tekemisessä kuin sen lisäämisessäkin alueiden yritykset ovat selvästi jakautuneet kahteen osaan. Tietyt yritykset tekevät yhteistyötä ja aikovat sitä myös lisätä, kun taas tietyt yritykset eivät tee yhteistyötä eivätkä aio sitä myöskään lisätä. Lähes kaikki yritykset olivat kuitenkin sitä mieltä, että yhteistyön tekeminen on eduksi menestymiselle. (Kuivinen 2010b)

Yhteistyötä alueen muiden yrittäjien kanssa tehtiin eniten markkinoinnissa ja myynnissä. Onkin ymmärrettävää, että yhteistyötä tehtiin eniten nimenomaan markkinoinnissa, koska sitä pystyvät kaikki yritykset tavalla tai toisella hyödyntämään. Yleisin yhteistyön muoto oli se, että yrityksellä oli yhteistyökumppaneita. Kuusi yritystä ilmoitti, että heillä oli keskimäärin kolme yhteistyökumppania, joiden määrä yrityksittäin vaihteli yhdestä kymmeneen. Neljällä yrityksellä oli yhteensä 11 alihankkijaa, joiden määrä yrityksittäin vaihteli yhdestä kuuteen. Alihankkijoita oli yleensä isoimmilla yrityksillä, kun taas pienemmillä yrityksillä oli yhteistyökumppaneita. Suurin osa Lauhanvuoren ja Kauhaneva–Pohjankankaan yrityksistä on suhteellisen pieniä, joten yhteistyökumppanuus on suosituin yhteistyön muoto. Lähes kolmasosa yrityksistä arvioi yrittäjäverkon toiminnan parantuneen jossain määrin edellisvuodesta, kun taas 62 % yrityksistä arvioi sen pysyneen ennallaan. Lähes puolet yrityksistä piti työnjakoa muiden yrittäjien kanssa kannattavana, ja lähes puolet yrityksistä arvioi pystyneensä jossain määrin erikoistumaan alueen palveluketjussa muiden yritysten ansiosta. Lauhanvuoren ja Kauhaneva–Pohjankankaan alueiden yritykset suhtautuvat pääsääntöisesti positiivisesti yhteistyöhön ja voisivat myös lisätä sitä mahdollisuuksiensa mukaan. (Kuivinen 2010b)

Yritykset tekivät erittäin vähän yhteistyötä Metsähallituksen kanssa. Ainoastaan alueen käyttöön liittyvissä sopimuksissa sekä luvissa yhteistyötä esiintyi jonkin verran enemmän. Muilla yhteistyöaloilla yhteistyötä ei ollut suurimmaksi osaksi lainkaan. Yritysten tyytyväisyys yhteistyöhön Metsähallituksen kanssa oli keskimäärin keskinkertaista. Tyytyväisimpiä oltiin yhteistyöhön, joka koski matkailun ohjelmapalveluita, alueen käyttöön liittyviä sopimuksia ja Metsähallituksen palvelurakenteiden käyttöä. Jopa puolet vastaajista arvioi yhteistyön matkailun ohjelmapalvelujen saralla erittäin hyväksi. Tyytymättömämpiä oltiin yhteistyöhön alueen käytön suunnittelussa sekä alueen ja palveluiden markkinoimisessa. Se, että 80 % vastaajista oli jossain määrin tyytymättömiä alueen käytön suunnitteluun, kertonee lähinnä siitä, että suunnittelua, johon yrityksiä olisi voinut osallistaa, ei ole vuosikymmeniin toteutettu alueella. Lisäksi voi olla kysymys Metsähallituksen ja yritysten välisistä näkemyseroista kyseistä yhteistyöalaa koskien. (Kuivinen 2010b)

Yritysten tyytyväisyys Metsähallituksen toimintaan

Metsähallituksen toimintaa Lauhanvuorella ja Kauhanneva–Pohjankankaalla pyydettiin arvioimaan myös yleisemmin, vaikka yritys ei käyttäisikään alueita liiketoiminnassaan. Lauhanvuorella eniten kiitosta saivat polttopuu- ja jätehuolto. Erityisryhmien palvelut (esim. liikuntaesteiset) sekä Metsähallituksen tarjoama ympäristö- ja laatukoulutus saivat eniten moitteita. Ympäristö- ja laatukoulutusta ei ollut kyselyn tekovaiheessa vielä alueella järjestetty kertaakaan. Yritysten huonot arviot erityisryhmien palveluista Lauhanvuorella kertovat luultavasti siitä, että liikuntaesteisten ihmisten mahdollisuuksia liikkua kansallispuistossa sekä käyttää puiston palveluita ei ole. Toisaalta positiivisena asiana tulivat esille yritysten hyvät arviot jätehuollosta. Tämän perusteella voidaan päätellä, että suuri osa alueiden yrityksistä on jossain määrin tyytyväisiä alueen siisteyteen ja roskattomaan retkeilyyn. (Kuivinen 2010b)

Yrityksiä pyydettiin arvioimaan Metsähallituksen suojelualueiden kestävän luontomatkailun periaatteita. Yritykset arvioivat kestävän luontomatkailun periaatteiden hyväksyttävyyden sekä soveltuvuuden yrityksen toimintaan keskimäärin erittäin hyväksi. Myös periaatteiden toteuttamiskelpoisuutta sekä selkeyttä ja ymmärrettävyyttä pidettiin melko hyvinä. Yritykset arvioivat, että oma yritys ja sen asiakkaat, yrityksen sidosryhmät, yritysverkosto sekä Metsähallitus ovat onnistuneet periaatteiden toteuttamisessa keskimäärin melko hyvin. Kokonaisuudessaan alueiden yritysten suhtautuminen kestävän luontomatkailun periaatteisiin on erittäin myönteistä, ja periaatteiden toteuttaminen nähdään hyvänä ja tärkeänä asiana. (Kuivinen 2010b)

2.7.3 Metsästys ja kalastus

Metsästys ja kalastus on kansallispuistossa kielletty, lukuun ottamatta hirvenajoa. Kansallispuistosta vähän vajaa 60 %:lla on vuokrasopimus hirvenajoa varten. Alueen metsästyssopimukset on kuvattu taulukossa 14.

Taulukko 14. Lauhanvuoren metsästyssopimukset. MH:n hallinnassa olevista alueista on vuokrattu 58,7 %. Aluetta, jolla ei ole metsästysvuokrasopimusta, on 2 822 ha.

Seura	Hirvenajo ha	Muuta
Lauhanvuoren metsästysseura ry	1 750	
Kodesjärven Metsästysyhdistys ry	221	
Lauhanvuoren eränkävijät ry	240	
Muurahaisten erämiehet ry	383	
Rasitesopimus (?) Pöntäneen metsästysseura ry		Palsta 232-403-11-171 (13 ha)
Rasitesopimus (?) Kauhajoan metsästysseura ry		Palsta 232-413-5-185 (19,96 ha)
Hirvenajo yhteensä	2 594	

2.7.4 Marjastus ja sienestys

Marjastusta harrastetaan puistossa erityisen paljon, ja varsinkin mustikka-aikana maastossa saate-
taan myös ajaa moottoriajoneuvolla järjestyssäännön vastaisesti. Muita yleisesti kerättyjä marjoja
puistossa ovat puolukka, hilla ja karpalo. Myös sienestys on suosittua. Lauhanvuori on hyvää
herkkutattimaastoa, ja alueelta kerättäneen herkkutatteja myös jonkin verran myyntiin. Muita ylei-
siä sieniä ovat muut tatit ja erilaiset haperot.

2.7.5 Tutkimus- ja opetuskäyttö

Lauhanvuorella on käynnissä Metsäluonnon valtakunnallinen yöperhosseuranta, joka on vanhin
ympäristöhallinnon maaympäristöseurannoista. Seuranta on alkanut vuonna 1993 ja jatkuu toistai-
seksi. Sitä koordinoi Kainuun ympäristökeskus ja tiedot kootaan Suomen ympäristökeskukseen
Hertassa olevaan yöperhostietojärjestelmään (YÖPETI). Seuranta antaa tietoa lajien levinneisyy-
destä ja lajistossa tapahtuvista muutoksista (esim. maankäyttö, ilmastomuutos jne.). Seuranta-
verkostossa on käytössä vuosittain 50 paikkaa, joissa jokaisessa on Jalas-tyyppinen valorysä, jolla
yöperhosnäytteet kerätään analysoitaviksi. Näytteistä määritetään suurperhoslajit, yksilömäärät ja
sukupuolet. Tulokset raportoidaan vuosittain, ja ne on tarkoitus siirtää nettiin lähiaikoina.

Metsäntutkimuslaitoksessa perustettiin luonnontilaisten metsien kehityksen seuraamista varten
pysyvien koealojen verkosto 1990-luvulla. Hankkeeseen kuuluu yli 350 koealaa, jotka on sijoitet-
tu eri puolille Suomea ja jotka edustavat eri metsäkasvillisuusvyöhykkeitä ja kasvupaikkatyyppe-
jä. Lauhanvuoren kansallispuistossa on yksi koeala. Kaikki noin neljänneshehtaarin ympyrä-
koealan elävät ja kuolleet puut on mitattu ja kartoitettu. Valtakunnallisen koealaverkon avulla
voidaan seurata luonnontilaisten metsien kasvua, puuston kuolleisuutta ja uudistumista, puula-
jisuhteiden kehitystä, kuolleiden puiden lahoamista ja lahopuun määrän kehitystä sekä hiilen si-
dontaa. Koealat on tarkoitus mitata noin kymmenen vuoden välein.

Geologian tutkimuskeskus on tutkinut Lauhanvuoren geologiaa ja syntyhistoriaa. Tutkimuksia
ovat tehneet myös muut tahot. Viimeisin vaihe on geologisten luontokohteiden alustava kartoitus
vuodelta 2009 (Auri 2009). Tutkimuksia pyritään jatkamaan resurssien salliessa tulevana vuosina.

Lähialueen koulut käyttävät Lauhanvuorta jonkin verran esimerkiksi erilaisissa tehtävissä (mm.
videoiden teko) ja retkikohteena.

2.7.6 Liikenne ja asutus

Lauhanvuoren ympärillä on useita kyläkeskuksia sekä maatalousmaisemaa. Suurimmat kyläkes-
kukset Lauhanvuoren itäpuolella ovat Kauhajärvi, Perä-Hyyppä ja Jyllinkoski. Länsipuolella suu-
rimpia ovat Kodesjärven, Kortteenkylän, Heikkilän ja Uuron kylät. Aivan puiston tuntumaan itä-
puolella asettuu Muurahaisen kyläkeskus, länsipuolella vastaavasti Sarviluoman ja Leppikylän
kylät. Noin 10 km:n säteellä on kaksi isompaa kuntakeskusta: Isojoki ja Honkajoki. Kauhajoen
kuntakeskukseen on noin 25 km; samoin Karvian kuntakeskus on alle 20 km:n päässä Lauhanvuo-
resta. Suurin alle 100 km:n päässä oleva kaupunki on Pori. Myös Seinäjoelle on alle 100 km:n
matka.

Lauhanvuoren itäpuolelta kulkee maantie 44 Kankaanpäästä Kauhajoelle. Länsipuolella maantie 664 poikkeaa Isojoelle ja maantie 661 jatkaa sieltä Kauhajoelle. Lauhanvuoren läpi pääsee Muurahaisesta Sarviluomaan tietä pitkin. Puistoa halkoo Tiehallinnon hoidossa oleva sorastettu maantie. Puiston pohjoisosassa sen halki pieneltä osin menee Uuron kylästä Kauhajärven kylälle kulkeva metsätie. Länsireunalla puistoa halkoo paikoin Vähälauhan osakkuustie. Itäpuolella Lauhan tiestä pohjoiseen haarautuu Lauhan osakkuustie, jota myös paikalliset osin käyttävät läpikulkutienä Uurosta Kauhajärvelle kulkevalle tielle.

Viime vuosien aikana maakaupoilla puistoon liitetyillä reunaosien kiinteistöillä saattaa edelleen esiintyä ennen kauppoja käyttöön otettuja moottorikelkkauria.

Lauhanvuoren laella on Soneran linkkimasto, joka on edelleen käytössä. Maston toimintaan liittyy myös huoltorakennuksia.

2.7.7 Maa-ainesten ja pohjaveden otto

Pohjaveden ottoa on Lauhanvuorella kahdessa paikassa. Toinen on 37 talouden vesiosuuskunta, joka ottaa vettä Lylykeitaan pohjoisosan lähteestä. Sopimuksessa arvioitu vedenottomäärä on noin 6 000 m³/v. Vedenoton määrä on laskenut paljon viimeisen 20 vuoden aikana mm. kansakoulun lopettamisen jälkeen.

Muurahaisten Vesihuolto-yhtymä ottaa vettä Eenokinnevalta, jossa on vedenottamo. Vedenotto-sopimus on rasitesopimus edellisen maanhaltijan ajalta. Lähteeltä on viety myös putkea vedenottoon. Alkuperäinen arvio vedenoton määrästä on noin 4 000 m³/v, ja määrä on ilmeisesti laskenut.

Alueella ei ole maa-ainesten ottoa. Puiston pohjoisosan Navettakankaalla on useita vanhoja sorakuoppia. Myös Lylykankaan itäpuolella on useita hyvin pieniä sorakuoppia; lisäksi Riitakankaalla on yksi. Myös kansallispuiston ympäristössä on useita sorakuoppia ja soranottoalueita. Kaivoksia ei ole puiston läheisyydessä. Turvetuotantoalueita on Lauhanvuoren eteläpuolella (Marjakeidas) sekä länsipuolella (Porrasneva).

2.8 Aikaisempien suunnitelmien toteutuminen

Lauhanvuoren kansallispuistolle on tehty hoito- ja käyttösuunnitelmaa vastaava runkosuunnitelma vuonna 1985 (Metsähallitus 1985). Puisto on laajentunut lailla 1 050 ha runkosuunnitelman hyväksymisen jälkeen (Laki Lauhanvuoren kansallispuiston laajentamisesta 945/1993).

Runkosuunnitelmassa on päätetty, että kansallispuistoa kehitetään ensisijaisesti päiväkäyttöä varten. Talvi-, telttaretkely- ja opetuskäytölle tahdottiin luoda silloista paremmat edellytykset. Opat- tus- ja muun palveluvarustuksen suunnittelussa erikoisten geologisten muodostumien sekä lähde- ja suoluonnon suojelun ja esittelyn päätettiin olevan etusijalla. Ottaen huomioon, että tuota ennen kansallispuistossa ei ollut palveluvarustusta tai opastusta, ovat runkosuunnitelman tavoitteet toteutuneet hyvin.

Runkosuunnitelmassa päätetyt rajoitusosat on luotu suunnitelman mukaisesti, ja syrjäosat ovat säilyneet suunnitellusti rakentamattomina. Rajoitusosia on osin myös laajennettu runkosuunnitelman valmistumisen jälkeen puistoon liitetyille uusille maa-alueille.

Kansallispuistokomitean mietinnössä (1976) Lauhanvuoren hoidosta ja käytöstä todetaan, että talousmetsinä käytettyjä metsälohkoja olisi pitkällä tähtäimellä hoidettava siten, että metsien rakenne näillä alueilla muuttuu mahdollisimman luonnonmukaiseksi. Metsäojia haluttiin tammettavan soiden luonnontilan palauttamiseksi. Lauhanvuoren kansallispuiston perustamisen ei todeta aiheuttavan muutoksia vuoren laella olevien linkkitornien ja säähavaintoaseman käyttöön. Metsähallituksen kämppää todetaan tarvittavan alueen hoidon ja vartioinnin tukikohtana. Pääasiallisen palveluvarustuksen todetaan tulevan rajoittumaan tie- ja polkuverkostoon pysähdys- ja levähdyspaikkoineen sekä vuoren laella olevaan näkötorniin. Opastus todetaan olevan parasta hoitaa kiinteillä tiedotustauluilla ja opasteilla. Tiestön ja poluston todetaan olevan nykyisellään retkeilyn kannalta riittävä. Teitä ja polkuja haluttiin parannettavan ja estettävän hiekkamailla niiden syöpyminen ja leveneminen ympäröivään maastoon. Tarpeettomia teitä haluttiin suljettaviksi. Kansallispuistosta suurimman osan katsottiin olevan perusvyöhykettä, ja vain alaltaan pienehkön suljetun vyöhykkeen olevan tarpeellinen. Mietinnössä todetaan myös, että kansallispuistoon olennaisesti liittyviä yksityismaita tulisi hankkia valtiolle ja liittää kansallispuistoon myöhemmässä vaiheessa. (Kansallispuistokomitea 1976)

Kansallispuistokomitean tavoitteet ovat toteutuneet pääsääntöisesti hyvin. Metsiä ei ole kuitenkaan vielä ennallistettu kansallispuistossa, mutta soita on kuitenkin jo ennallistettu. Linkkitorni on edelleen olemassa ja sopimus voimassa. Kämpää ei ole varsinaisesti tarvittu alueen hoidon tukikohtana, ja se on lisäksi jo palanut. Opastus ja rakenteet perustuvat polkuihin ja vanhoihin teihin, ja kiinteitä opastustauluja on pystytetty. Uusiakin polkuja on tosin perustettu runkosuunnitelman mukaisesti. Alueen ulkopuolelle on myös myöhemmin katsottu tarpeelliseksi mm. luontokeskuksen kaltainen opastuksen tukitoiminta. Tarpeettomia teitä on suljettu. Alueelle on perustettu joitakin melko pienialaisia rajoitusvyöhykkeitä. Uusia maa-alueita on hankittu valtiolle puistoon myöhemmin liitettäväksi.

2.9 Yhteenveto tärkeimmistä arvoista suojelun ja käytön kannalta

Lauhanvuoren alueen **lähteet ja lähdesuot** ovat eteläsuomalaisittain poikkeuksellisen luonnontilaisia ja niitä on erityisen runsaasti. Niiden lähdelajisto on arvokasta. Ne ovat myös koko Isojoen–Lapväärtinjoen vesistöalueen alkulähteitä.

Lauhanvuoren lukuisat purot eli **luomat** ovat pääsääntöisesti hyvin luonnontilaisia ja keräävät koko vesistöalueen vesiä. Niissä elää harvinainen purotaimen.

Lauhanvuoren **keidassuot** ovat hyvin edustavia sekä linnustollisesti arvokkaita. Lauhanvuorella tavataan poikkeuksellisesti useita luonnontilaisia **aapasoita**, jotka ovat hyvin harvinaisia koko eteläisessä Suomessa. Ne ovat myös linnustollisesti arvokkaita.

Lauhanvuorella kasvaa länsisuomalaisittain poikkeuksellisen suuria yhtenäisiä **boreaalisia luonnonmetsiä**, jotka ovat myös linnustollisesti arvokkaita.

Lauhanvuori on geologisesti merkittävä **korkea hiekkakivivuori rantamuodostumiseen**. Hiekkakivimuodostuma on hyvin harvinainen, ja sen kivijadat ja rantavallit sekä vedenkoskematon lakialue tekevät siitä erityisen kiinnostavan geologisesti. Lauhanvuori on Länsi-Suomen korkein kohta.

Lauhanvuori on lähialueen tärkeä virkistyskohde. Varsinkin **hiihtokohteena** se on erityisen tärkeä maakunnallisesti. Alueella järjestetään myös kaksi isoa hiihtotapahtumaa vuosittain. Myös retkeily ja marjastus ovat tärkeitä.

Lauhanvuoren alueeseen tukeutuvat sen länsipuolella Lauhansarven luontomatkailukeskus sekä itäpuolella Muurahaisen luontotupa. Lähialueella on useita luontomatkailuyrityksiä, jotka käyttävät Lauhanvuorta markkinoinnissaan sekä tuotteissaan. Lauhanvuori onkin **lähialueen luontomatkailun selkätuki**.

Lauhanvuorella on myös edustava metsänkäytön historiaa valottava **viiden kämpän muodostama kulttuuriperintökokonaisuus** sekä kolme tunnettua historiallista **muinaisjäännöstä**.

2.9.1 Alueen luonto- ja kulttuuriperintöarvoja uhkaavat tekijät

Lauhanvuoren alueelta löytyy tekijöitä, jotka voivat lyhyemmällä tai pidemmällä tähtäimellä uhata luonto- ja kulttuuriperintöarvoja. Alueella ja sen toimintaympäristössä on myös tekijöitä, jotka voivat uhata muita arvoja – kuten virkistys- ja matkailukäyttöä.

Aikaisempi metsätalous

Vanhat metsätalousojitukset vaikuttavat sekä soiden, lähteiden että luomien luonnontilaan. Aikaisempien ojitusten seurauksena luonnontila on heikentynyt ja näille elinympäristöille tyypillinen eliöstö kärsinyt. Mikäli ojitusten vaikutus edelleen jatkuu ja joissakin tilanteissa jopa vahvistuu, on todennäköistä että näille elinympäristöille tyypillisiä eliölajeja alkaa hävitä kohteilta.

Aikaisempi metsätalous vaikuttaa edelleen siten, että lahoppuuta sekä lehtipuustoa on metsissä pääsääntöisesti niukasti. Myös metsien tasaikäisyys tekee niistä köyhemmän elinympäristön eliölajeille. Uhkana on, että monimuotoista metsää elinympäristönään tarvitsevia eliölajeja häviää alueelta.

Retkeily ja luontomatkailukäyttö

Alueen linnustoarvot ovat kohtalaisen suuret, ja paikoittain uhkana voi tulevaisuudessa olla, että soilla pesivän linnuston pesimärauha häiriintyy mahdollisesti lisääntyvien kävijöiden takia. Alueella on muutamia suokohteita, jotka ovat erityisen tärkeitä linnustolle. Näistä tärkein on Liko-lampien alue.

Virkistyskäytön osalta voi pientä kulumishaittaa tulla Spitaalijärvellä geologisesti arvokkaille dyynimuodostumien pintakerrostumille. Myös kävijöiden mahdollisesti lisääntyessä alueen luonto voi nykyisten polkujen ulkopuolella joutua paikoin alttiiksi eroosiolle ja kulumiselle, lähinnä kuitenkin kangasmetsissä. Myös esimerkiksi Peräkorven lähteellä kasvillisuus voi tullaantua innokkaiden retkeilijöiden kierrellessä lähteen ympärillä.

Vedenotto

Alueen joissakin lähteissä on kaivoja. Vedenotolla ja siihen liittyvien toimenpiteiden tekemisellä voi olla haitallisia vaikutuksia lähdeympäristön elinolosuhteisiin. Vedenottoon voi liittyä esimerkiksi kasvillisuuden poistoa. Tällä hetkellä vedenotto on pienimuotoista. Mikäli tulevaisuudessa vedenotto laajentuu, voi se vaikuttaa soiden ja lähteiden eliöstöön niitä heikentävästi pohjavedenpinnan laskiessa.

Ennallistamisen sivuvaikutukset

Soiden ennallistamisen seurauksena tulee usein lyhytaikaisia haitallisia vesistövaikutuksia kiinto-aineksen päästessä valumavesiin maamassojen siirtelyn seurauksena. Kyseessä ovat useimmiten humuspäästöt, mutta myös ravinteita voi liueta vesiin. Näillä on haitallisia vaikutuksia veden laatuun ja sitä kautta vesistöjen eliöstön elinolosuhteisiin.

Virkistyskalastus

Lauhanvuoren luomissa elää uhanalainen taimen. Kalastus on puistossa kielletty, mutta taimenen heikkoa kantaa saattaa uhata kuitenkin jonkinasteinen luvaton kalastus.

Liikenne

Alueella on pieni vaara rinteiden kasvillisuuden kulumisesta ja eroosiosta. Lauhanvuoren geologiset arvot ovat suurmuotoja, ja siten ne eivät tuhoudu kulumisen seurauksena; mutta paikoin myös niiden pinnat voivat joutua eroosiolle alttiiksi.

Lähinnä ongelmana on se, että alueella ajetaan jonkin verran maastossa marja-aikana, mikä voi paikoin kuluttaa kasvillisuutta. Tätä tapahtuu lähinnä moottoriajoneuvoille avointen teiden läheisyydessä. Lähinnä ongelmana on pysäköinti päätien varren metsiin.

Vierasperäiset eliölajit

Vierasperäiset eliölajit voivat olla uhkana alkuperäiselle eliölajistolle. Vierasperäisiä kasvilajeja, kuten lupiinia, ei ole kuitenkaan toistaiseksi näkynyt alueella. Esimerkiksi lupiini voi levitä rajusti ja syrjäyttää luonnontilaisia kasvilajeja niiden kasvupaikoilta. Vierasperäiset pienpedot (supikoira, minkki) ovat yleinen uhka alkuperäisille lintulajeille ja niiden poikasille pesimäaikaan.

Muut

Lisäksi luontoarvoja voivat uhata lähialueen toiminnot, joista suurimpia vaikutuksia myös suunnittelualueelle heijastaisivat mahdollinen suurimuotoisempi kaivostoiminta sekä maa-ainesten ja veden otto. Näistä toiminnoista voisi niiden toteutuessa suurimuotoisena olla vaikutuksia lähinnä pohjavesiin. Pohjavesitaso ja -toiminta puolestaan vaikuttavat alueen soiden ja lähteiden luonnontilaisuuteen.

Kulttuuriperintökohteiden (lähinnä kämpät) säilymistä uhkaa pääasiassa hoidon ja ylläpidon puute. Myös alueen lajisto- ja kulttuuriperintötiedon puutteellisuus voi aiheuttaa jonkinasteisia uhkia, sillä mahdollisia lajisto- tai kulttuuriperintöarvoja ei tällöin kyetä ottamaan riittävästi huomioon suunnittelussa ja toimenpiteissä.

2.9.2 Muut toimintaympäristön haasteet

Toimintaympäristössä vaikuttavia muita haasteita ovat esimerkiksi retkeily- ja matkailuympäristön laatuun ja esteettisyyteen, vetovoimaisuuteen sekä vaikuttavuuteen (esim. kansanterveys) liittyvät tekijät. Näitä ovat ainakin ilkeävalta, maankäytön suunnittelemattomuus, retkeilyn autoistuminen sekä markkinoinnin kehittymättömyys.

Ilkivalta, roskaaminen ja luvattomat nuotiot

Ilkivalta kohdistuu lähinnä retkeilyn rakenteisiin ja geologisiin pienmuotoihin sekä kulttuuriperintökohteisiin. Alueella on käännelty kivijadan kiviä sekä myös rikottu niitä. Suurin jo tapahtunut ilkivallanteko on ollut Lauhan kämpän polttaminen. Laen aikaisemman näkötornin palaminen on poliisitutkinnassa katsottu onnettomuudeksi. Lisäksi lähinnä suuriin talviaikaisiin tapahtumiin liittyy mittavampaa roskaamista sekä luvattomien nuotioden tekoa. Ilkivalta voi myös tulevaisuudessa kohdistua esimerkiksi opastuskyltteihin tai pitkospuihin/nuotiorinkeihin, muinaisjäänkösiin tai kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin rakennuksiin. Ilkivalta vaikuttaa retkeily-ympäristön laatua heikentävästi. Ilkivallalla voi olla myös suoria tai pitemmän aikavälin vaikutuksia alueen luontoarvojenkin säilymiseen. Esimerkiksi opastuksen ”puutteellisuus” voi vaikuttaa kävijöiden asenteisiin aiheuttaen esimerkiksi välinpitämättömyyttä luontoympäristöstä. Pitkospuiden/nuotiorinkien rikkominen taas voi aiheuttaa kasvillisuuden kulumista / luvattomien nuotiopaikkojen järjestämistä.

Maankäytön suunnittelemattomuus

Mikäli maankäyttöä ei tehdä suunnitelmallisesti, voidaan helposti pilata alueen vetovoimaisuus esimerkiksi liiallisella tai sopimattomalla retkeilyrakentamisella ja epäesteettisen näköisellä ennallistamisella. Suunnittelemattomuus tulee esiin myös turvallisuusriskeinä – esimerkiksi pyöräilijöiden ja kävelijöiden yhteentörmäykset tai ratsun pelästyminen nopean pyöräilijän takia. Myös luontoarvojen hävittäminen tai monipuolisuuden katoaminen vähentävät vetovoimaisuutta. Lisäksi lähiympäristön maankäytöllä on vaikutusta kohteen vetovoimaisuuteen: lähimetsien hakkuut tai esimerkiksi lähelle sijoittuvat moottoriradat voivat helposti pilata alueen maiseman ja luontokokemuksen.

Puutteellinen markkinointi

Lauhanvuori on kansallispuistona suhteellisen tuntematon. Jostakin syystä puistolle ei ole päässyt syntymään sellaista tunnettuutta, joka vetäisi enemmän Lauhanvuoren kaltaisesta retkeily- ja luontokohteesta kiinnostuneita ihmisiä. Esimerkiksi matkailupalvelut ovat kuitenkin melko hyvät, ja käyntikohteena Lauhanvuori ympäristöineen (lähietäisyydellä mm. toinen kansallispuisto) on kiitollinen matkailijalle ja retkeilijälle. Syystä tai toisesta aluetta on todennäköisesti markkinoitu puutteellisesti, sillä Lauhanvuori pystyisi helposti vastaanottamaan esimerkiksi kaksinkertaisen kävijämäärän ilman, että sen kestävyys vaarantuisi. Markkinoinnin puutteella on merkitystä myös esimerkiksi Muurahaisen toimintaan, joka on ollut vuodesta toiseen vaakalaudalla. Lauhansarven isommalla luontomatkailukeskuksella taas on melko hyvä tilanne, mutta alueen parempi markkinointi takaisi asiakasvirran. Myös muut luontomatkailupalveluja tarjoavat yrittäjät hyötyisivät alueen paremmasta markkinoinnista.

Retkeilyn autoistuminen

Lauhanvuoren läpi kulkee yleinen tie, ja autolla pääsee moneen paikkaan – kuten myös esimerkiksi Ahvenlammille. Lisäksi alueen metsät ovat pääosin tasamaastoisia ja helposti ajettavia, ja siten niihin jonkin verran luvattomasti ajellaankin esimerkiksi marjastamaan. Autoilun helppous ja koko päivän retkille sopivien kävelylenkkireittien puute aikaansaavat liian helposti retkeilyn autoistumista myös Lauhanvuorella. Tämä taas ei tue lihasvoimin liikkumista eikä edistä kansanterveyttä.

HOITO JA KÄYTTÖ

3 Hoidon ja käytön tavoitteet

3.1 Säädösten asettamat tavoitteet

3.1.1 Laki ja asetukset Lauhanvuoren kansallispuistosta

Laki Lauhanvuoren kansallispuiston muodostamisesta (674/1981), asetus kansallispuistoista (932/1981) ja laki Lauhanvuoren kansallispuiston laajentamisesta (945/1993) ohjaavat alueiden käyttöä.

Asetus ja laki kansallispuistosta kieltävät esimerkiksi ojituksen ja maa-ainesten ottamisen, rakennusten, teiden ja laitteiden rakentamisen (paitsi esim. retkeilyn rakenteet), eläinten tappamisen, pyydystämisen ja hätyyttämisen (hirvenajo on kuitenkin sallittu maanomistajan luvalla) sekä eläinten pesien, kasvien ja elävien tai kuolleiden kasvinosien ottamisen ja vahingoittamisen (paitsi maanomistajan luvalla tieteelliseen tarkoitukseen) sekä muut toimenpiteet, jotka saattavat muuttaa alueen luonnontilaa tai vaikuttaa epäedullisesti sen kasvillisuuden tai eläimistön säilymiseen.

3.1.2 Natura 2000 -verkoston tavoitteet

Natura 2000 -alueiden osalta käyttöä ohjaa luonnonsuojelulaki (1096/1996).

Natura-verkostoon kuulumisen vaatii alueen luontotyyppien ja luonnonvaraisten eliölajien suotuisan suojelutason säilyttämistä tai sen palauttamista luonnonsuojelulain 5. §:n mukaisesti. Tämä edellyttää nykyisten luontoarvojen turvaamista ja tapauskohtaisesti alueiden luonnonarvojen parantamista. Natura-alueilla ei saa heikentää merkittävästi niitä luonnonarvoja, joiden vuoksi alue kuuluu Natura-verkostoon. Suojeluarvoja heikentävä toiminta on kielletty sekä alueella että sen rajojen ulkopuolella.

Luontotyyppin suojelutaso on suotuisa, kun sen luontainen levinneisyys ja kokonaisala riittävät turvaamaan luontotyyppin säilymisen sekä sen ekosysteemin rakenteen ja toimivuuden pitkällä aikavälillä, ja luontotyyppille luonteenomaisten eliölajien suojelutaso on suotuisa. Eliölajin suojelutaso on suotuisa, kun laji pystyy pitkällä aikavälillä säilymään elinvoimaisena luontaisissa elinympäristöissään. (Luonnonsuojelulaki 1096/1996)

Viranomaisten on alistettava erityiseen vaikutusten arviointiin kaikki sellaiset hankkeet ja suunnitelmat, jotka saattavat yhdessä tai erikseen vaikuttaa Natura-alueen luonnonarvoihin (Luonnonsuojelulaki 65 §). EU:n luontodirektiivi (92/43/ETY) edellyttää lisäksi, että suojelutoimenpiteissä otetaan huomioon taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset vaatimukset sekä alueelliset ja paikalliset erityispiirteet.

3.1.3 Suojeluohjelmien ja suojelusopimusten tavoitteet

Kansallispuistoon kuuluvat lähes kokonaisuudessaan soidensuojelun perusohjelman alueet Majaletto ja Siioninkeidas–Mustakeidas sekä soidensuojelun perusohjelman täydennysehdotukset Musikkaviita ja Fatipyöränkeidas–Nööpinneva. Soidensuojeluohjelman tavoitteena on perustaa ohjelmaan kuuluvista alueista lakisääteisiä suojelualueita.

Eenokinnevan sekä Riitakankaan tärkeät pohjavesialueet sijaitsevat osittain ja Pohjois-Lauhan muu pohjavesialue suurelta osalta kansallispuiston alueella. Pohjavesiä suojelevat tärkeimmät lait ovat pohjaveden muuttamiskielto (Vesilaki 264/1961, 1:18 §), pohjaveden pilaamiskielto (Ympäristönsuojelulaki 86/2000, 8 §) ja vedenottamon vesioikeudelliset suoja-alueet (VL 9:20 §). Pohjavesien suojelun tavoitteena on säilyttää luonnontilaiset pohjavedet entisellään ja parantaa ihmisen toiminnan vuoksi huonontuneita pohjavesiesiintymiä.

Hietaharjun tilasta on ympäristöministeriön hallinnansiirtopäätös suojelualueeksi 7.9.1998.

Yksityiset suojelualueet

Yksityisillä suojelualueilla on rauhoitusmääräysten mukaan kielletty

- maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja sen aineiden ottaminen (lukuun ottamatta olemassa olevien pellonojien kunnossapitoa sekä ainesnäytteiden ottamista tieteellisessä tarkoituksessa Lounais-Suomen ympäristökeskuksen luvalla)
- metsänhakkuu
- kasvien ja kasvinosien ottaminen sekä vahingoittaminen (paitsi marjastus ja sienestys tai ottaminen tieteellisessä tarkoituksessa Lounais-Suomen ympäristökeskuksen luvalla sekä tilojen rajalinjojen pitäminen avoinna)
- selkärankaisten eläinten tappaminen, pyydystäminen, häiritseminen ja pesien vahingoittaminen sekä selkärangattomien eläinten pyydystäminen keräämistä varten (paitsi hirven metsästys sekä eläinten pyydystäminen tieteellisessä tarkoituksessa Lounais-Suomen ympäristökeskuksen luvalla)
- rakennusten, laitteiden, teiden ja polkujen rakentaminen
- liikkuminen moottoriajoneuvoilla
- roskaaminen
- kaikenlainen muu toiminta, joka saattaa muuttaa alueen maisemakuvaa tai vaikuttaa epäedullisesti kasvillisuuden säilymiseen.

Lisäksi tulenteko, telttailu ja muu leirielämä on kielletty erikseen Myllymäen, Kamarinkallion ja Mäntyharjun YSA-kohteilla. Suunnistus- ym. maastokilpailut ja harjoitukset on myös erikseen kielletty Myllymäen ja Mäntyharjun YSA-kohteilla.

Poikkeuksena on Vatiipyörän YSA-kohteella erikseen sallittu käyttää, ylläpitää ja huoltaa alueen koillisosassa olevaa kaivoa sekä kaivon valuma-alueella sijaitsevia ojia, jotka voivat välittömästi vaikuttaa kaivon toimivuuteen. Mäntyharjun YSA-kohteella omistajalle on jätetty talviaikainen kulkuoikeus suojelualueen luoteisosaan.

3.2 Metsähallituksen asettamat tavoitteet

Säädösten, sopimusten ym. puitteissa Metsähallitus voi asettaa alueen haltijana tavoitteita valtion alueen käytölle. Tavoitteiden asettamisessa pohjana ja apuna ovat olleet mm. Metsähallituksen omat valtakunnalliset ja alueelliset suunnitelmat, kuten Metsähallituksen yhteiskunnallisten retkeilypalveluiden kehittämissuunnitelma ympäristöministeriölle (Metsähallitus 2004). Tavoitteiden asettamisessa on otettu huomioon myös ympäristökeskusten kanssa yhteistyössä laaditut Natura 2000 -alueiden yleissuunnitelmat, maakunnalliset strategiat sekä hoidon ja käytön suunnittelu-prosessissa mukana olleen yhteistyöryhmän näkemykset. Alueen käyttöä ohjaavat myös mm. Metsähallituksen luonnonsuojelun hoidon ja käytön periaatteet (Metsähallitus 2010) sekä ympäristö- ja laatu järjestelmä.

Taulukko 15. Metsähallituksen asettamat tavoitteet Lauhanvuoren kansallispuistossa.

Suojelu- tai käyttöarvo: 1) Hyvin edustavat ja linnustollisesti arvokkaat keidassuot sekä eteläisessä Suomessa harvinaiset aapasuot, jotka ovat myös linnustollisesti arvokkaita		
Päämäärä	Uhkatekijöitä	Tavoitteet
Suot säilyvät luonnontilaisina ja edustavina, ja niiden luonnontilaisuus lisääntyy; linnuston pesimärauha säilyy tai paranee	aikaisempi metsätalous	soiden ennallistamista tehdään 300 ha:n alueella ja ennallistamistarvetta tarkastellaan lisäksi noin 250 ha:n alueella
	retkeily ja luontomatkailukäyttö	virkestyskäyttö on ohjattu pois häiriöalttiilta kohteilta rakenteilla; rakenteiden kunnossapidosta huolehditaan; uudet polut ja rakenteet kohdennetaan kohteille, jotka eivät häiriinny kävijöistä; kävijöitä opastetaan luontoarvoista
		linnuston pesimäaikainen liikkumisrajoitus perustetaan häiriöalttiille kohteelle (Likolampien alue)
Vierasperäiset eliölajit eivät leviä alueella, eivätkä aiheuta alkuperäisen lajiston kantojen alentumista	vierasperäiset eliölajit	tilannetta seurataan ja vieraslajeihin puututaan heti niitä havaittaessa
		metsästysseuroja kannustetaan tarvittaessa vierasperäisten pienpetojen pyyntiin
Suojelu- tai käyttöarvo: 2) Etelä-Suomessa poikkeuksellisen runsaat ja luonnontilaiset lähteet ja lähdesuot		
Päämäärä	Uhkatekijöitä	Tavoitteet
Lähdesuot säilyvät luonnontilaisina ja edustavina, ja niiden luonnontilaisuus lisääntyy; lähdekasvillisuus säilyy koskemattomana	aikaisempi metsätalous	soiden ennallistamista tehdään 300 ha:n alueella ja ennallistamistarvetta tarkastellaan lisäksi noin 250 ha:n alueella
	ulkopuoliset uhat, kuten esim. suuret vedenottohankkeet ja kaivostointiminta	mahdollisuuksien mukaan huolehtiminen pohjavesitasen pysymisestä riittävän korkealla
	paikallinen vedenotto	opastetaan vedenottajia toimimaan siten, että lähdekasvillisuus ei kärsi vedenotosta
	retkeily ja luontomatkailukäyttö	virkestyskäyttö on ohjattu pois häiriöalttiilta kohteilta rakenteilla; rakenteiden kunnossapito; opastus

taulukko jatkuu

Taulukko 15. Metsähallituksen asettamat tavoitteet Lauhanvuoren kansallispuistossa. **Taulukko jatkuu edelliseltä sivulta.**

Suojelu- tai käyttöarvo: 3) Laajan vesistöalueen vesiä keräävät luonnontilaiset luomat sekä niissä elävä purotaimen		
Päämäärä	Uhkatekijöitä	Tavoitteet
Luonnontilaisuuden lisääntyminen luomien ojitetuissa osissa sekä purotaimenen kannan säilyminen ja parantaminen	ennallistamisen sivuvaikutukset	soiden ennallistaminen suunnitellaan ja tehdään siten, että se ei vaikuta pysyvästi vedenlaatua huonontavasti (humuspäästöt)
	aikaisempi metsätalous	luomia luonnontilaistetaan ennallistamalla/kunnostamalla Peräkorvella ja Huhtaluomalla
	virkestyskalastus	salakalastuksen vähentäminen valvonnan avulla; opastuksen avulla kerrotaan myös taimenen kannan arvoista ja uhkista
Suojelu- tai käyttöarvo: 4) Länsi-Suomessa poikkeukselliset suuret yhtenäiset boreaaliset luonnonmetsät ja niiden lajisto		
Päämäärä	Uhkatekijöitä	Tavoitteet
Metsät säilyvät luonnontilaisina ja kangasmaaston kulumista ehkäistään	aikaisempi metsätalous	metsien annetaan kehittyä itseksensä luonnontilaisemmiksi
	retkeily ja luontomatkailukäyttö	virkestyskäyttö on ohjattu pois häiriöalttiilta kohteilta rakenteilla ja rakenteiden kunnossapidosta huolehditaan; uudet polut ja rakenteet kohdennetaan kohteille, jotka eivät häiriinny kävijöistä; kävijöitä opastetaan luontoarvoista
	liikenne	pysäköinti ohjataan vain P-paikoille
Vierasperäiset eliölajit eivät leviä alueella eivätkä aiheuta alkuperäisen lajiston kantojen alentumista	vierasperäiset eliölajit	tilannetta seurataan ja vieraslajeihin puututaan heti niitä havaittaessa
Suojelu- tai käyttöarvo: 5) Geologisesti harvinainen korkea hiekkakivivuori rantamuodostumineen		
Päämäärä	Uhkatekijöitä	Tavoitteet
Geologiset arvokkaat suurmuodot säilyvät edustavina ja tieto niistä saavuttaa kävijät	retkeily ja luontomatkailukäyttö	virkestyskäyttöä ohjataan siten, että myös geologiset kohteet säilyvät ulkomuodoltaan edustavina
	ilkilvalta, liikenne	opastusaineiston avulla kerrotaan suurelle yleisölle alueen geologisista arvoista ja reittien varten tuotetaan geologista informaatiota kohteista
Suojelu- tai käyttöarvo: 6) Edustava metsänkäytön historiaa valottava viiden kämpän muodostama kulttuuri-perintökokonaisuus sekä kolme tunnettua historiallista muinaisjäännöstä		
Päämäärä	Uhkatekijöitä	Tavoitteet
Vanhojen kämppien säilyttäminen niitä kunnostamalla vaadittavilta osin	ilkilvalta, hoidon puute	Lauhan kämpän rakennusryhmän rakenteet pysytetään kunnossa; muut neljä kämppää kunnostetaan siten, että ne säilyvät ja ovat turvallisia
Muinaisjäännösten säilyttäminen ja parempi tutkiminen	tiedon puute, hoidon puute, ilkilvalta	kohteella tehdään kattava muinaisjäännös-inventointi, jonka pohjalta tehdään tarvittaessa mahdolliset hoitosuunnitelmat ja -toimenpiteet
Suojelu- tai käyttöarvo: 7) Virkestyskäyttö		
Päämäärä	Uhkatekijöitä	Tavoitteet
Alueen säilyminen ja parantuminen vetovoimaisena ja monipuolisena virkestyskäyttökohteena	ilkilvalta, maankäytön suunnittelemattomuus, retkeilyn autoistuminen sekä luontoarvoihin kohdistuvat uhkat	rakenteiden kunnosta sekä huollosta huolehditaan
		rakentamisen ja reittien huolellinen suunnittelu
		luontoarvojen säilyttäminen

taulukko jatkuu

Taulukko 15. Metsähallituksen asettamat tavoitteet Lauhanvuoren kansallispuistossa. **Taulukko jatkuu edelliseltä sivulta.**

Suojelu- tai käyttöarvo: 7) Virkistyskäyttö		
Päämäärä	Uhkatekijöitä	Tavoitteet
Alueen säilyminen ja parantuminen vetovoimaisena ja monipuolisena virkistyskäyttökohteena	ilkivalta, maankäytön suunnittelemattomuus, retkeilyn autoistuminen sekä luontoarvoihin kohdistuvat uhkat	maisemakokemuksen huomioon ottaminen ennallistamisen suunnittelussa ja ennallistamisissa
		ratsastukselle osoitetaan omat reitit
		pyöräilylle osoitetaan omat reitit
		hiihtomahdollisuudet säilyvät ja paranevat perustamalla alueelle vakituiset hiihtoreitit ja mahdollisuus myös luisteluhiihtoon
		suurten ryhmien (koululuokat jne.) käyntimahdollisuudet paranevat rakentamalla suurillekin ryhmille sopiva taukopaikka
		retkeilymahdollisuudet koko päiväksi lihasvoimin liikkuen paranevat tarjoamalla retkeilijöille pituudeltaan riittäviä rengasreittejä
Suojelu- tai käyttöarvo: 8) Luontomatkailukäyttö		
Päämäärä	Uhkatekijöitä	Tavoitteet
Puiston vetovoimaisuudesta luontomatkailukäytössä huolehditaan ja luontomatkailun edellytyksiä parannetaan (mm. tunnettuuden parantaminen)	puutteellinen markkinointi, ilkivalta, maankäytön suunnittelemattomuus sekä luontoarvoihin kohdistuvat uhkat	luontomatkailuyrittäjät voivat hyödyntää kansallispuiston vetovoimaa toiminnassaan; puiston vetovoimaisuudesta huolehditaan ympäristön ja maiseman suojelulla sekä rakenteiden ja huollon pitämisellä toimivina
		puiston ja lähipalveluiden markkinointiin panostetaan; puiston markkinointia parannetaan esimerkiksi Geopark-verkostoajattelua hyväksikäyttäen tehtävän luontomatkailusuunnitelman avulla (geologiset erikoisuudet Lauhanvuori, Katikankanjoni, Kauhaneva–Pohjankangas); markkinointia parannetaan myös esittelyaineiston tuottamisella yhteistyössä paikallisten yrittäjien kanssa; nämä tavoitteet tukevat myös molempien luontomatkailukeskusten säilymistä toimivina; yrittäjien ja MH:n välistä yhteistyötä tehostetaan (esim. tuotepakettien kehittämisessä ja markkinoinnissa)
		kävijöiden viipymän pidentäminen lähialueen matkailuyrityksissä tarjoamalla riittävästi viihtymistä parantavia palveluita, kuten pituudeltaan riittäviä rengasreittejä retkeilijöille
		kävijöiden viihtymistä parannetaan myös perustamalla alueelle vakituiset hiihtoreitit ja mahdollisuus myös luisteluhiihtoon; lisäksi suurille ryhmille sopiva taukopaikka sopii myös matkailukäyttöön

4 Vyöhykealuejako

Lauhanvuori on jaettu kolmeen vyöhykkeeseen, joista syrjävyöhyke on suurin (3 626 ha eli 66 % alueen pinta-alasta). Toiseksi suurin on virkistysvyöhyke (1 805 ha eli 33 % alueen pinta-alasta). Rajoitusvyöhyke on Likolammilla (71 ha eli 1 % alueen pinta-alasta). Vyöhykkeet on esitetty kuvassa 9.

Lauhanvuorelle annetaan uusi järjestyssääntö, jossa esitetään yksi tarpeellinen liikkumisrajoitusvyöhyke.

4.1 Lauhan retkeily- ja luontomatkailuvyöhyke

Vyöhyke on retkeily- ja luontomatkailukäytön kannalta vetovoimainen alue, jonne ohjataan kävijöitä aktiivisesti opastuksella ja palvelurakenteilla. Vyöhykkeelle voidaan sijoittaa uusia palvelurakenteita ja reittejä.

Vyöhykkeen tarkoitus on ohjata päiväkäyttö-, omatoimiretkeily- ja luontomatkailukäyttö tälle alueelle. Suuntaa antava enimmäiskävijämäärä vuodelle 2015 on 30 000. Varsinkin talvikäytössä on mahdollisuuksia suurempaan kävijämääräkasvuun, joka ei vaaranna kestävyyttä.

Ohjeet

Alueelle voidaan rakentaa uusia reittejä ja palveluvarustusta. Luontoarvot otetaan kuitenkin aina huomioon suunnittelussa ja rakentamisessa. Tällä vyöhykkeellä otetaan myös ennallistamisessa ja muussa luonnonhoidossa erityisesti maisematekijät huomioon.

4.2 Lauhan syrjävyöhykkeet

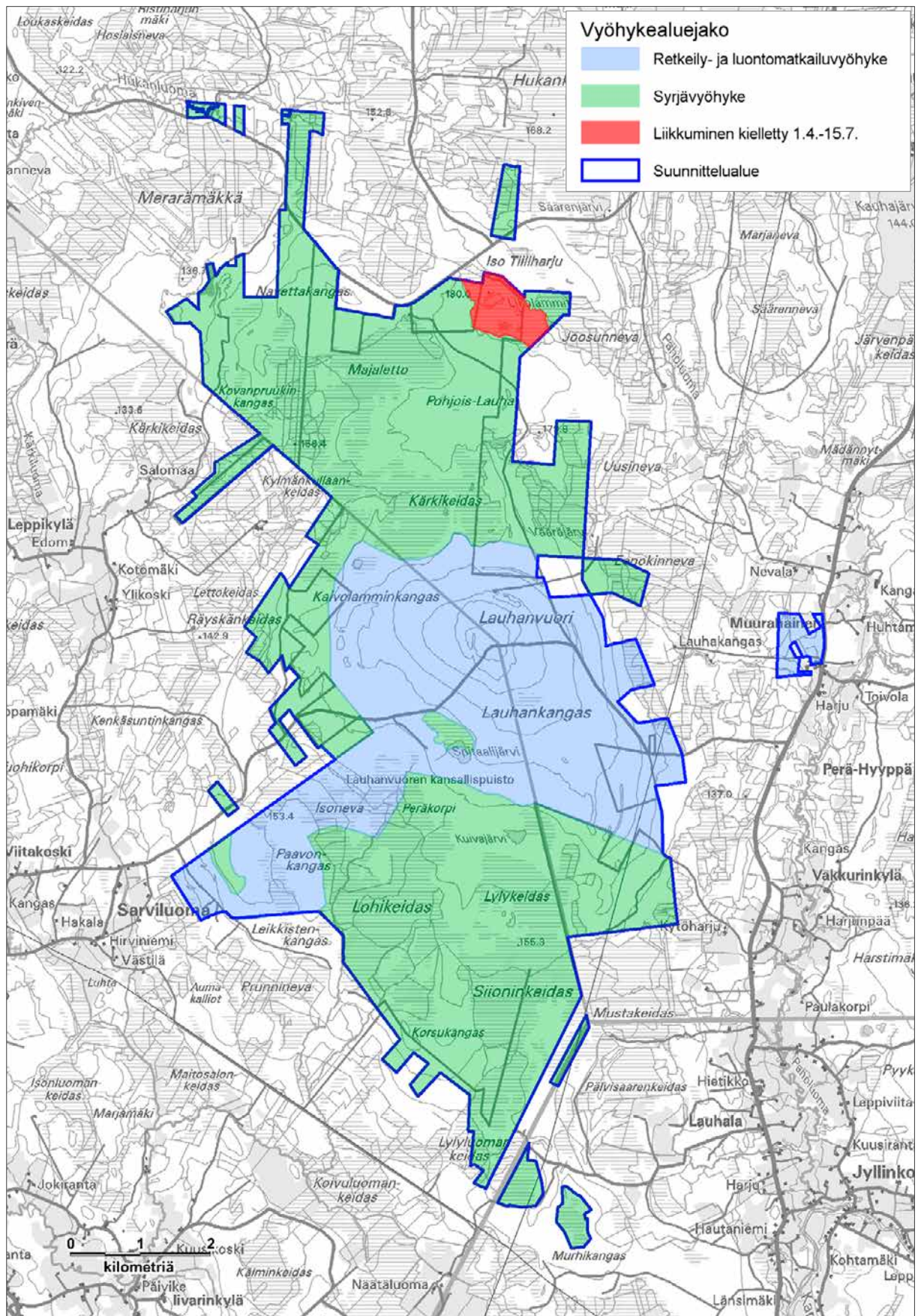
Vyöhyke pidetään mahdollisimman luonnontilaisena alueena, jonne ei ohjata kävijöitä aktiivisesti eikä rakenneta uutta palveluvarustusta. Aluetta voidaan käyttää erikseen määriteltujen luontaiselinkeinojen tarpeisiin sekä alueen erämaaluonteeseen soveltuviin matkailupalveluihin, kuten opastettuihin retkiin. Syrjävyöhykkeellä liikkuminen on sallittu jokamiehenoikeuksien mukaisesti.

Vyöhykkeen yleisökäytön määrä pyritään pitämään tavoitteellisesti alhaisena käytön ohjauksen keinoin ilman liikkumisrajoituksia. Vyöhykkeelle tehdään ja siellä ylläpidetään palveluvarustusta vain siinä määrin, kuin on välttämätöntä alueen kestävä käytön ja kävijäturvallisuuden varmistamiseksi. Syrjävyöhykkeellä voi olla yksittäisiä reittejä (lähinnä siirtymäreittejä).

Vyöhykkeen tarkoituksena on syrjäisyyden säilyttäminen ja lisääminen.

Ohjeet

Vyöhykkeelle ei rakenneta uutta palveluvarustusta tai uusia reittejä. Olemassa olevia palveluita voidaan siirtää retkeily- ja matkailuvyöhykkeelle tai poistaa kokonaan. Tarpeettomia teitä voidaan sulkea sekä tarvittaessa myös palauttaa kohteen luonnontila. Myös tarpeettomat rakennukset voidaan purkaa.

Kuva 9. Lauhanvuoren vyöhykealuejako. © Metsähallitus 2016, © Suomen ympäristökeskus 2016, © Karttakeskus Oy, Lupa 5293, © Maanmittauslaitos 1/MML/16.

4.3 Likolampien rajoitusvyöhyke

Vyöhyke säilyttää alueen luonnonsuojelulliset arvot liikkumis- tai muilla kävijöitä koskevilla rajoituksilla. Rajoitusvyöhykkeet toteutetaan luonnonsuojelulakiin (1096/1996) perustuvalla järjestyssäännöllä, alueen perustamissääöksellä tai YSA-rauhoituspäätöksellä. Luonnonsuojelusyistä annettu rajoitus perustuu siihen, että eläimistön tai kasvillisuuden säilyminen sitä vaatii (Luonnonsuojelulaki 18 ja 24 §:t). Rajoitusvyöhykemääräys ei estä esimerkiksi maaston kulumista vähentävien rakenteiden ja reittien rakentamista tai suuriin kävijävirtoihin varautumista. Liikkumisrajoitus voi näillä alueilla rajoittaa esimerkiksi polkujen ulkopuolella tapahtuvaa liikkumista.

Luonnonsuojelualueen rajoitusosille asetetut liikkumisrajoitukset saavat lainvoiman, kun järjestyssääntö on annettu.

Ohjeet

Häirinnälle herkän lintulajiston suojelun takia liikkuminen on kielletty 1.4.–15.7.

Perustelut

Rajoitusvyöhykkeelle on perusteena lintujen pesimäaikaisen rauhan säilyttäminen. Kohteen linnustoarvot ovat Lauhanvuoren parhaat, ja siellä tavataan mm. häirinnälle herkkiä lajeja, kuten metsähanhi.

5 Luonto- ja kulttuuriarvot

5.1 Luonnonsuojelu ja -hoito

5.1.1 Tavoitteet

Lauhanvuorella luonnonsuojelun tärkeimpinä päämäärinä ovat:

- suot säilyvät luonnontilaisina ja edustavina, ja niiden luonnontilaisuus lisääntyy; linnuston pesimärauha säilyy tai paranee
- lähdesuot säilyvät luonnontilaisina ja edustavina, ja niiden luonnontilaisuus lisääntyy; lähdekasvillisuus säilyy koskemattomana
- luonnontilaisuus lisääntyy luomien ojitetuissa osissa; purotaimenen kanta säilyy ja paranee
- metsät säilyvät luonnontilaisina ja kangasmaaston kulumista ehkäistään
- vierasperäiset eliölajit eivät leviä alueella eivätkä aiheuta alkuperäisen lajiston kantojen alenemista
- geologiset arvokkaat suurmuodot säilyvät edustavina ja tieto niistä saavuttaa kävijät
- maisemakokemus otetaan huomioon ennallistamisen suunnittelussa ja ennallistamistoissa erityisesti retkeilyreittien ja taukopaikkojen läheisyydessä (retkeily- ja luontomatkailuvyöhykkeellä).

5.1.2 Toimenpiteet

Soiden ennallistaminen

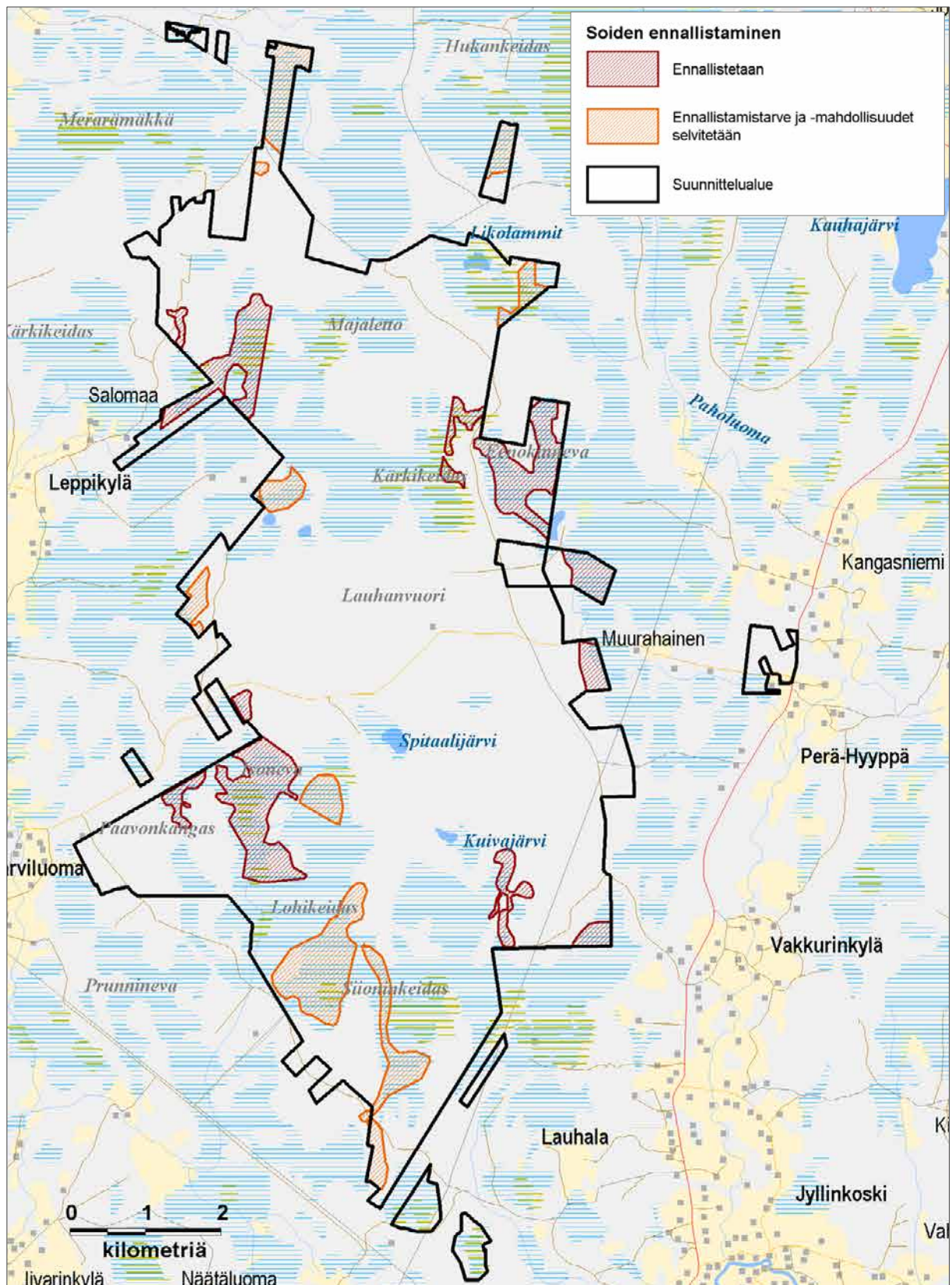
Laaditaan ennallistamissuunnitelma ja ennallistetaan metsäojitettuja soita noin 300 ha (kuva 10).

Arvioidaan metsäojitettujen soiden ennallistamistarvetta ja -mahdollisuuksia noin 250 ha:n alueella (kuva 10). Arvioinnin perusteella laaditaan mahdollinen ennallistamissuunnitelma.

Luomien ennallistaminen

Lähteistä ja lähdesoilta alkunsa saavia metsäojituksen seurauksena muuttuneita luomia palauteetaan luonnontilaisemmiksi Peräkorvessa (Lohiluoman latvaosa) ja Lohikeitaalla (Huhtaluoma) yhteensä noin 300 m. Suunnittelu sisällytetään soiden ennallistamissuunnitteluun.

Ennallistamisen toimenpidesuunnittelun yhteydessä ollaan yhteydessä kalatalousviranomaisiin taimenkantojen turvaamiseksi.

Kuva 10. Lauhanvuoren soiden ennallistaminen. © Metsähallitus 2016, © Suomen ympäristökeskus 2016, © Karttakeskus Oy, Lupa 5293, © Maanmittauslaitos 1/MML/16.

Lajisto

Harjumetsälajistoa (esim. kangasajuruoho ja kehrääjä) selvitetään Lauhanvuoren alueelta. Lisäksi tarkistetaan ja päivitetään kaikki vanhemmat Hertta-tietojärjestelmässä (luonnonsuojeluhallinnon uhanalaisten lajien tietokanta) olevat uhanalaisten lajien esiintymätiedot. Mikäli arvokasta lajistoa löytyy, arvioidaan toimenpiteiden tarve ja tehdään hoitosuunnitelma.

Lauhanvuorelta on havaintoja lepakoista, mutta alueelta ei ole tehty selvitystä. Myös alueen rakennusten kunnostuksen ja/tai purkamisen toimenpiteiden takia lepakkolajistoa on selvitettävä.

Tarvittaessa alueelle voidaan rakentaa isoille petolinnuille tekopesiä.

Alueen taimenesiintymät ja niiden tila tulisi sekä kansallispuiston että muun latvavesistön osalta kartoittaa tarkemmin, ja taimenelle tulisi laatia oma suojelusuunnitelma, jossa tarkemmin määritellään keinoja kantojen elvyttämiseksi ja säilyttämiseksi. Suojelusuunnitelman laatiminen edellyttää nykyaikaisten DNA-mikrosatelliittianalyysien tekemistä alueen taimenkannoista ja niiden sukulaisuussuhteista. Kartoituksen ja suojelusuunnitelman tekeminen koko vesistöalueelle (laajalti yksityisvesiä) edellyttää laaja-alaista asiantuntemusta ja koordinoitua. Ensisijainen toimija ja asiantuntija olisi esimerkiksi ELY-keskus.

Puiston lähdepuroihin on mahdollista siirtää joko suoraan tai viljelemällä Isojoen raakkukantaa.

Ennallistamisen ja luonnonhoidon sekä palveluvarustuksen toimenpidesuunnittelun yhteydessä arvioidaan erikseen mahdollinen lisätarve muille lajistokartoituksille.

Vierasperäisten eliölajien poistaminen

Metsästysseuroja kannustetaan tarvittaessa vierasperäisten pienpetojen pyyntiin (ks. luku 6.6). Muihin vieraslajeihin – kuten esimerkiksi lupiinini leviämiseen – puututaan heti, jos niitä havaitaan.

5.1.3 Seuranta

Ennallistumista seurataan seurantaohjeen (Päivinen & Aapala 2007) mukaisesti. Metsähallitus tulee jatkossa seuraamaan suojelualuekohtaisesti luontotyyppien ja lajiston tilaa suojelualueiden suunnittelu- ja seurantasovelluksen (SASS) avulla.

5.2 Kulttuuriperinnön suojelu ja hoito

5.2.1 Tavoitteet

- metsänkäytön historiaa valottavan viiden kämpän kulttuuriperintökokonaisuuden arvon säilyttäminen hoitamalla ja kunnostamalla kämppiä vaadittavilta osin
- muinaisjäännösten säilyttäminen, hoitaminen ja kattava tutkiminen.

5.2.2 Toimenpiteet

Jotta arkeologisen kulttuuriperinnön säilyminen varmistuu, tehdään kattavat inventoinnit erikseen sovittavana ajankohtana, kuitenkin ennen seuraavaa hoito- ja käyttösuunnitelman päivitystä. Jo tiedossa olevien muinaisjäännösten tyyppimäärittely on syytä tarkistaa tulevan inventoinnin yhteydessä.

Kohteiden säilyttäminen vaatii kunnostus- ja hoitotoimenpiteitä sekä niiden käytön suunnittelua. Tämä tehdään yhteistyössä maakuntamuseon edustajan kanssa. Tarvittaessa neuvotellaan Museo-
viraston kanssa.

Kansallispuiston alueella säilynyttä kulttuuriperintöä hyödynnetään tarvittaessa opastuksessa, opetuksessa ja matkailussa. Kulttuuriperintökohteita voidaan esittelykohteina merkitä maastoon, jos siihen nähdään tarvetta. Kohteet viedään Metsähallituksen **Reiska**-järjestelmään, jossa ne näkyvät ja voidaan ottaa huomioon toimenpiteiden suunnittelussa.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Lauhan kämpän rakennusryhmän rakenteet pysytetään kunnossa ja käytössä. Tarvittaessa ne peruskorjataan sekä ennallistetaan. Muut Lauhanvuoren kulttuurihistoriallisesti huomionarvoiset kämpät on mahdollista säilyttää tai purkaa alla olevien ohjeiden mukaisesti. Vanhojen kämppien osalta on arvioitava tapauskohtaisesti vaadittavat toimenpiteet sekä niiden taso. Peruskorjaukseen ja ennallistamiseen ei ole tarvetta, koska kohteet jäävät pelkästään irrallisiksi nähtävyyksiksi.

Mikäli suojelualueelta puretaan tai muuten hävitetään rakennuksia, otetaan niistä arkistoon tarvittavat valokuvat ja inventointitiedot. Rakennusten perustukset tai muu sopiva muisto jätetään todisteeksi alueen maankäytön vaiheista. Jos raunioitunutta, mutta historiallisesti merkittävää vanhaa rakennusta ei kunnosteta, se voidaan purkamisen sijasta myös jättää maatumaan rauniona ja tarvittaessa suojata. Raunioituvien rakennusten ja rakenteiden turvallisuudesta tulee aina huolehtia.

Mikäli kämpä säilytetään, on tapauskohtaisesti harkittava ainakin kattokatteiden uusimista, rapautuneiden tulisijojen ja piipun purkua turvallisuuden takaamiseksi, alimman hirsikerran uusimista, kuistin tason uusimista, hirsirungon muuta pientä korjausta sekä ikkunoiden lasittamista tai ikkuna-aukkojen peittämistä. Sisätilat siivotaan ja sisustus jätetään mahdollisimman pelkistetyksi – kuitenkin siten, että se kuvastaa kämpän historiallista käyttöä. Turvallisuuden takia on esimerkiksi huonokuntoiset tikkaat poistettava kohteista. Tällöin kämpät suljetaan niiden majoituskäytön estämiseksi. Kämppien seiniin laitetaan myös kohteesta kertovat opaskyltit.

Mahdollisen kunnostuksen osalta kiinnitetään huomiota vesikaton ja alapohjan kuntoon sekä ikkunoihin. Myös kohteiden sisätilojen ja lähiympäristön siivous on tarpeen. Koska kohteet on in-

ventoitu ja tehty kuntoarvio vuonna 2009, ei erillistä dokumentointia ennen korjausta tarvita. Korjaustoimenpiteet on kuitenkin dokumentoitava. Kaikki kohteet viedään **Reiska**-järjestelmään ja tiedot päivitetään.

Yksi säännöllisesti toteutettava toimenpide on kattojen puhdistaminen roskasta sekä rännien tyhjennys. Rännien asennus Lauhan kämpän saunaan ja varastoon on tarpeen, jotta vältetään roiskuvan sadeveden aiheuttamat pahemmat vahingot alimmille rakenteille.

Rakennusten purkamis-, korjaus- ja kunnostustoissa otetaan huomioon myös niitä lepo- ja lisääntymispaikkoinaan mahdollisesti käyttävät lepakot. Lauhanvuoren rakenteiden mahdollisia lepakoita ei ole vielä inventoitu, joten inventointi on tehtävä ennen toimenpiteitä.

Muinaisjäännökset

Kiinteät muinaisjäännökset on Suomessa rauhoitettu muinaismuistolalla (295/1963). Ilman tämän lain nojalla annettua lupaa on kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty. Muinaismuistolaki rauhoittaa automaattisesti ilman eri toimenpiteitä lain piiriin kuuluvat kiinteät muinaisjäännökset ja kieltää sellaiset toimenpiteet, jotka saattavat olla vaaraksi muinaisjäännöksen säilymiselle. Kiinteillä muinaisjäännöksillä ei ole ikärajaa. Laki koskee niin esihistoriallisia kuin historiallisiäkin kohteita. Nuorimpia suojelun piiriin luettuja kohteita ovat eräät toisen maailmansodan aikaiset puolustuslaitteet. Esihistoriallisen ajan kohteiden suojelusta vastaa Museoviraston arkeologian osasto ja historiallisen ajan kohteista Museoviraston rakennushistorian osasto.

Tärkeitä periaatteita hoidossa on, että muinaisjäännösalueella ei tehdä sellaisia toimenpiteitä, jotka vahingoittavat kohdetta tai rikkovat maanpintaa. Muinaisjäännösten läheisyydessä puustoon ja kasvillisuuteen voidaan kohdistaa toimenpiteitä. Yleensä kaikki muinaisjäännösten näkyvissä rakenteissa kasvavat puut on hyvä poistaa, koska niiden juuret saattavat rikkoa jäännöstä. Suositeltavaa on, että metsätyö tehdään metsurityönä talvella mahdollisimman kevyellä kalustolla, jotta välttyttäisiin työn aiheuttamilta vahingoilta.

5.2.3 Seuranta

Suojeltujen rakennusten ja muinaisjäännösten kuntoa seurataan suojelumääräysten, Metsähallituksen omien sekä museoviranomaisten ohjeiden mukaisesti. Seurannassa käytetään Metsähallituksen paikkatietojärjestelmiä (**Reiska** ja **SutiGis**) ja tarvittaessa tehdään tarkastuskäyntejä. Rakennusten osalta suoritetaan tarkastus ja perushuolto säännöllisesti vuosittain.

6 Luonnon virkistyskäyttö

6.1 Retkeily

6.1.1 Tavoitteet

Lauhanvuoren kansallispuistoa kehitetään vetovoimaisena ja monipuolisena virkistyskäyttökohdeena, joka palvelee sekä omatoimisia retkeilijöitä että luontomatkailuyrittäjiä ja heidän asiakkaitaan. Lauhanvuoren käyttö on pääosin päiväretkeilykäyttöä, mutta päämääränä on lisätä kävijöiden viipymää kansallispuistossa ja sen lähialueella (myös läheisyydessä sijaitsevilla muilla luontokohteilla) muutaman päivän kestäviin retkiin saakka. Kansallispuiston käyttö on jakautunut kesä- ja talviesonkiin, mikä pyritään huomioimaan palveluiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Kansallispuiston palveluita kehitetään luontoarvoihin tutustumaan sekä liikkumaan (kävely, pyöräily, ratsastus, hiihto) tulleille omatoimisille retkeilijöille, paikallisille asukkaille sekä luontomatkailuyritysten asiakkaille. Myös ryhmämatkailun kehittämiseen on hyvät mahdollisuudet. Kohde-ryhmiksi on tunnistettu erityisesti erilaiset yritysryhmät (tyky-toiminta ym.), koululaisryhmät sekä liikuntaesteiset.

Kansallispuiston palveluiden kehittämisessä varaudutaan käyntimäärien huomattavaan kasvuun. Palveluiden lisääntyvään tarpeeseen varaudutaan ohjaamalla käyttöä myös kansallispuiston läheisyydessä sijaitseville luontomatkailuyrittäjille. Palvelurakenteiden määrä säilytetään mitoitukseltaan pääpiirteissään nykyisen kaltaisena. Palveluita kuitenkin täydennetään huomioiden kävijämäärien odotettu kasvu sekä kävijöiden viipymän pidentyminen. Myös palveluiden sijoittumista virkistysvyöhykkeellä pyritään kehittämään tasapainoisesti huomioiden yritystoiminnan sijoittuminen kansallispuiston palvelujen läheisyydessä. Tavoitteena on sijoittaa palveluita puistossa alueille, joiden läheisyydessä puiston ulkopuolella on yritystoimintaa.

Päämääriä tukevat tavoitteet:

- talvikäyttöä tuetaan parantamalla hiihtomahdollisuuksia: perustetaan alueelle vakituiset hiihtoreitit ja mahdollisuus myös luisteluhiihtoon
- suurten ryhmien (koululuokat jne.) käyntimahdollisuudet paranevat rakentamalla alueelle suurillekin ryhmille sopiva taukopaikka
- retkeilymahdollisuudet koko päiväksi lihasvoimin liikkuen paranevat tarjoamalla retkeilijöille erimittaisia rengasreittejä
- eri käyttömuodot ohjataan omille reiteilleen turvallisuuden ja toimivuuden varmistamiseksi; ratsastukselle ja pyöräilylle osoitetaan omat reitit
- kävijämääriä seurataan, ja kävijöiden mielipiteitä, odotuksia sekä käyttäytymistä selvitetään säännöllisin välein toteutettavien kävijätutkimusten avulla
- rakenteiden kunnosta sekä huollosta huolehditaan, ja luonto- sekä maisema-arvot säilytetään mm. rakentamisen ja reittien huolellisella suunnittelulla sekä soiden ja metsien ennallistamistöiden yhteydessä.

6.1.2 Toimenpiteet

Reitistö

Vanhat kävelyreitit säilytetään ja lisäksi muodostetaan kaksi luontopolkua, jolloin saadaan Lauhanvuorelle pidempi, kahteen rengasreittiin tukeutuva reitistö (**Lauhan kasi**).

Eteläpuolella tehdään uusi Paavonkankaalta Leikkistenlakson kautta Leikkistenkankaalle johtava polku (2,9 km), joka rakennetaan osaksi Kivijadan ympärille muodostuvaa rengasreittiä (5,1 km).

Pohjoispuolella rakennetaan uusi Spitaalijärven P-paikalta Kaivolammin itäpuolelle johtava yhdyspolku (3,1 km) osaksi Lauhan laen ja Spitaalijärven ympärille muodostuvaa rengasreittiä (8,5 km), jonka varrelta pyritään löytämään GTK:n avustuksella uusia esiteltäviä geologisia kohteita. Vanha rantapolku kytketään osaksi tätä lenkkiä, jolloin länsipuolinen osa siitä poistetaan käytöstä. (kuva 11)

Mahdollinen ratsastuskäyttö ohjataan Lauhanvuoren tien lisäksi lännessä Aumakiven ohitse vanhojen sorakuoppien ja tien kautta Kivijadalle (pisto maisemakohteelle, hevospuomi) sekä itäpuolella vanhoja teitä pitkin: Muurahaisesta päin Spitaalijärven pohjoispuolista tietä pitkin Lauhanvuorentielle (kuva 12). Ratsastusreitit on mahdollista yhdistää sekä Muurahaisesta että Lauhansarvesta lähteviin polkuihin ja Lauhanvuorentielle.

Pyöräilylle osoitetaan jo olemassa olevat reitit – eli pyöräily ohjataan Lauhanvuorentietä pitkin ja lisäksi Lauhanvuoren itäpuolella pohjois-länsisuunnassa kulkevalle sekä Spitaalijärven eteläpuoliselle tielle. Lauhanvuoren pyöräilyreitit ovat yhteydessä pyöräilyreitteihin, jotka jatkuvat Katikankanjoniin sekä Kauhaneva–Pohjankankaan kansallispuistoon. (kuva 12)

Viitoitus selkeytetään koko alueella (mm. Aumakivi, Huhtakorpi).

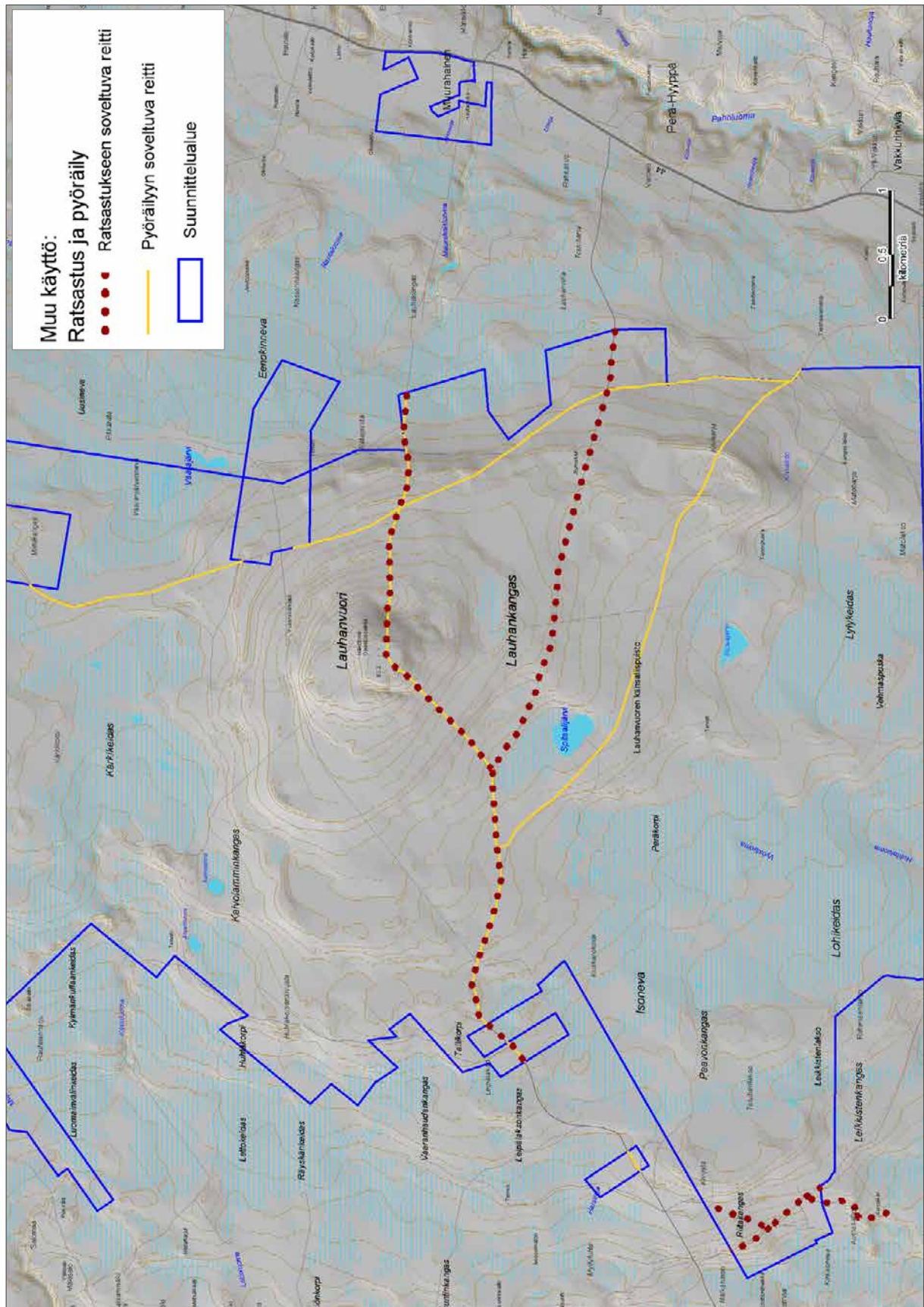
Reittiluokitus tullaan ottamaan tarpeen mukaan käyttöön – ensisijaisesti luontopolkujen ja mahdollisesti myös muiden kävelyreittien osalta.

Ladut

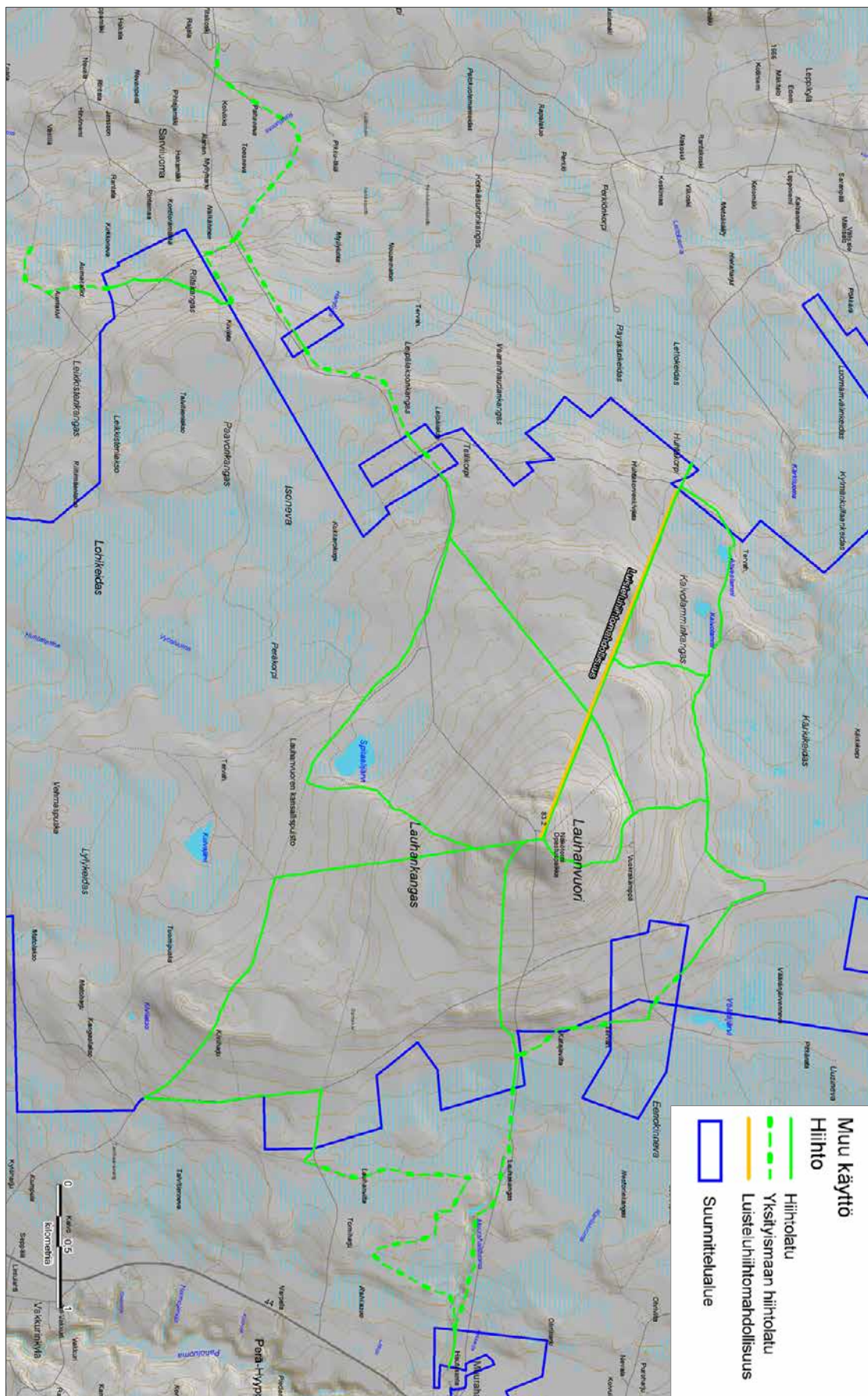
Koko latuverkosto merkitään maastoon pysyvästi (kuva 13). Myös ladut pyritään luokittelemaan.

Lauhan laelta luoteeseen johtavalla sähkölinjalla kulkeva perinteisen hiihdon latu voidaan muuttaa osin vapaan tyylin laduksi. Väylää ei kuitenkaan saa levantää eikä maastoa muokata kuin suurimpien kivien siirtämisellä tai maahan kaivamisella. Luisteluhiihto-osuudelle on myös mahdollista järjestää valaistus tietyin ehdoin. Metsähallitus ei kuitenkaan itse toteuta valaistusta. Mikäli jokin ulkopuolinen taho saa rahoituksen valaistuksen järjestämiseen, ehdot käydään vielä tarkoin läpi. Valaistuksen saa järjestää vain talvikaudelle, ja se saa olla päällä vain tiettyinä kellonaikoina vuorokaudessa (esim. klo 16–22), ja valopisteiden tulee sijaita vain jo olemassa olevissa sähkötolpissa ja matalalla korkeudella. Lisäksi valot saavat palaa korkeintaan tunnin kerrallaan, sammuen automaattisesti määräajan jälkeen. Mikäli kuitenkin myöhemmin ilmenee, että valoista on haittaa kansallispuiston arvoille, voi Metsähallitus myös määrätä valot poistettaviksi.

Sekä luisteluladun että valojen mahdollinen toteuttaminen vaatii erillisen Metsähallituksen hyväksymän suunnitelman, jossa toimenpiteet on tarkkaan suunniteltu.

Kuva 12. Lauhanvuoren ratsastus- ja pyöräilyreitistö. © Metsähallitus 2016, © Suomen ympäristökeskus 2016, © Karttakeskus Oy, Lupa 5293, © Maanmittauslaitos 1/MML/16.

Kuva 13. Lauhanvuoren hiihtoladut. © Metsähallitus 2016, © Suomen ympäristökeskus 2016, © Kartta-keskus Oy, Lupa 5293, © Maanmittauslaitos 1/MML/16.

Leiriytyminen, tulenteko ja majoitus

Lauhan kämpän rakennuskokonaisuus on kämpän palamisen jälkeen ollut käytön ulkopuolella. Alue otetaan suunnittelukaudella uudelleen virkistyskäyttöön. Palaneen Lauhan kämpän tilalle rakennetaan kaikille avoin parilaavu. Laavua voivat käyttää toiminnassaan myös matkailuyrittäjät. Tarvittaessa laavu voidaan muuttaa myös varattavaksi.

Lauhan kämpän sauna voidaan ottaa vuokratyökaluun. Kämpärakennuksiin kuuluva pieni työkaluvarasto voidaan muuttaa tarvittaessa vaatimattomaksi varausmajoitustilaksi.

Lauhanvuoren kansallispuiston muut kämpät suljetaan tai puretaan, kuten on esitetty luvussa 5.2. Mikäli kuitenkin konkreettista kiinnostusta ilmenee, voidaan selvittää mahdollisuutta luovuttaa jokin kämpistä ulkopuolisen tahon ylläpidettäväksi vaatimattomaan kaikille avoimeen autiotupa-tyyppiseen käyttöön. Kärkikeitaan kämpä voisi olla sijainniltaan sopivin tähän tarkoitukseen.

Ahvenlammin telttailupaikka voidaan purkaa, mikäli Leikkistenkankaalle rakennetaan laavupaikka. Kaivolammin telttailupaikkaa voidaan tällöin tarvittaessa jonkin verran laajentaa.

Spitaalijärven keittokatos uusitaan suunnittelukauden loppupuolella huomioiden mahdollisesti myös talvikäytön tarpeet.

Paikoitus ja käytön ohjaus

Kävijät opastetaan kansallispuiston läpi kulkevalle Lauhanvuorentielle Isojoelta Sarviluoman suunnasta sekä Kauhajoki–Honkajoki-tieltä (no 44). Lauhansarven ja Muurahaisen luontomatkailukeskukset toimivat Lauhanvuorentien isompina keskuksina, joista on sekä talvi- että kesäreitistöyhteys puistoon. Luontomatkailukeskukset toimivat puiston portteina, joihin voidaan kesittää esimerkiksi pysäköintiä sekä muita palveluita. Lauhanvuorentie on pääväylä, jonka varrelta puiston nähtävyyshkohteet ovat helposti tavoitettavissa. Tavoitteena on, ettei puistoon tutustuta ajaen autolla nähtävyyshkohteelta toiselle, vaan pysäköinti ohjautuisi luontomatkailukeskusten ohella pääosin Lauhan laelle ja Spitaalijärvelle.

Ympäri vuoden käytettävät paikoitusalueet merkitään asianmukaisin opastein, ja ne aurataan myös talvella käyttökelpoiseksi. Spitaalijärven nykyiselle parkkipaikalle voidaan osoittaa kaksi matkailuautopaikkaa, joissa yöpyminen rajoitetaan kolmeen peräkkäiseen vuorokauteen järjestyssäännöllä.

Mikäli kävijämäärät talvisaikaan kasvavat, esille voi nousta tarve paikoitusalueiden lisäämiseen. Periaatteena on, että paikoitusmahdollisuuksia haetaan ensisijaisesti kansallispuiston ulkopuolelta. Lauhansarven ja Muurahaisen luontomatkailukeskusten toimiminen hiihtämisen lähtöpaikkoina tukee hyvin myös yritystoimintaa. Esimerkiksi mikäli vapaan tyylin hiihtolatu ulotetaan sähkölinjaa pitkin Leppikylään asti, tulee lisää paikoitustilaa hakea ensisijaisesti sieltä. Mikäli pysäköinnin lisätarve sijoittuu selkeästi Lauhan laelle, voidaan laelta etsiä tilaa erikseen tampattaville talviparkkipaikoille. Parkkipaikkoja varten ei raivata metsää tms., vaan tien vierustalta haetaan sopivia paikkoja väliaikaiselle talvipaikoitusalueelle.

Palvelurakenteiden huolto

Kansallispuiston palvelurakenteiden suunnittelusta, rakentamisesta sekä huollon järjestämisestä vastaa Metsähallitus, lukuun ottamatta mahdollista ulkopuolisen tahon ylläpidettäväksi sovittavaa autiotupaa. Kaikessa toiminnassa noudatetaan Metsähallituksen ympäristö- ja laatukäsikirjan ohjeita. Palvelurakenteet keskitetään virkistysvyöhykkeelle ja sijoitetaan maastoon sopiviksi turvallisuuskohdat huomioiden.

Lauhanvuoren huolto toteutetaan yrittäjäpohjaisena. Huoltoyrittäjä valitaan Metsähallituksen kilpailutusohjeistuksen mukaisesti ja perehdytetään toimimaan Metsähallituksen toimintaperiaatteiden mukaisesti.

Polttopuuta toimitettiin kansallispuistoon vuonna 2009 noin 36 m³. Tulentekopaikoille pyritään tuomaan vähintään vuoden tarvetta vastaava puumäärä kerrallaan. Polttopuun kulutusta tulee liittää parilaavun rakentaminen sekä kävijämäärien ennakoitu kasvu.

Kansallispuistossa toimitaan roskattoman retkeilyn periaatteiden mukaisesti – eli kävijät tuovat itse jätteensä pois maastosta. Biojäte kompostoidaan käymälöiden kompostoreissa, palavat jätteet voi polttaa tulentekopaikoilla. Kävijöiden omatoiminen jätehuolto ehkäisee maaston kulumista ja vähentää jätehuollon kustannuksia.

Telttailu-, laavu- ja tulentekopaikkojen huolto toteutetaan tarkoituksenmukaisimmalla tavalla hyödyntämällä tiepohjia ja olemassa olevia uria. Huollon toteutuksessa pyritään minimoimaan maastovauriot. Huolletuilla tulentekopaikoilla tulee aina olla tarjolla polttopuuta. Kävijöitä opastetaan käyttämään polttopuuta säästeliäästi.

6.1.3 Seuranta

Virkistysrakenteiden kuntoa ja määrää seurataan jatkuvalla seurannalla **Reiska**-paikkatietojärjestelmän avulla. Kävijämääriä seurataan vuosittain kävijäseurannoilla (laskurit ja **ASTA**-tietojärjestelmä). Kävijätutkimuksilla seurataan viiden vuoden välein asiakasryhmien kehittymistä ja virkistyskäytön suuntaa, kävijätyytyväisyyttä sekä mielipiteitä. Kävijätietoja ylläpidetään **ASTA**-tietojärjestelmässä. Lisäksi seurannassa käytetään palautejärjestelmää. Asiakastiedon seurannassa noudatetaan asiakasseurannan 10-vuotissuunnitelmaa, joka kattaa kaikki asiakasseurantojen osat alueet. Lisäksi retkeilyn vaikutuksia seurataan myös luontomatkailun ympäristövaikutusten arvioinnissa.

6.2 Opastusviestintä

6.2.1 Tavoitteet

Kävijöiden sekä yrittäjien ja heidän asiakkaidensa luonto- ja kulttuuritietoisuuden tasoa pyritään nostamaan ja sitä kautta edistämään alueen luontoarvojen säilymistä. Kohderyhmät pyritään tunnistamaan aiempaa selkeämmin ja opastusviestintää suuntaamaan tarkemmin kullekin kohderyhmälle. Tavoitteena on tiivis yhteistyö ja työnjako sopimusyrittäjien kanssa. Metsähallitus osallistuu opastuksen suunnitteluun ja kehittämiseen, mutta toteuttaminen on pääosin yhteistyöyrittäjien vastuulla. Yhteistyöyrittäjien tietämystä puistosta ja opastusviestinnästä pyritään lisäämään koulutuksen – esimerkiksi oppaiden sertifiointin – avulla. Opastusviestinnän tasoista Lauhanvuorella on käytössä kaksi: tarjotaan 1) perustietoa alueesta (esim. **luontoon.fi**) ja 2) herättelevää opastusta (esim. luontopolut, yleisöretket). Syventävää opastusta (esim. oppimista tukevaa aineistoa) tarjotaan vain resurssien rajoissa.

Opastusaineiston avulla kerrotaan suurelle yleisölle erityisesti alueen geologisista arvoista.

Kävijöitä opastetaan luontoarvoista sellaisilla paikoilla, joilla se luontoarvojen säilymisen turvaamiseksi on erityisesti tarpeen.

6.2.2 Toimenpiteet

Internet, kartat ja muu informaatiomateriaali

Kansallispuiston pääasiallinen esittelykanava on Metsähallituksen internetsivusto **luontoon.fi**, jonka tiedot pidetään ajantasaisina. Myös sosiaalista mediaa (esimerkiksi facebookia) hyödynnetään kansallispuiston toiminnasta ja tapahtumista tiedotettaessa.

Kansallispuistosta voidaan tehdä esite esimerkiksi yhteistyössä alueen yhteistyöyrittäjien kanssa. Kuntien kanssa yhteistyössä pyritään toteuttamaan koko alueen latuverkoston käsittävä latukartta. Lisäksi esitetään, että GTK tekisi yhteistyössä Metsähallituksen kanssa alueesta kallio- ja maaperätiedot, geologiset luontokohteet sekä reitit ja rakenteet sisältävän geologisen ulkoilukartan myyntituotteeksi.

Alueen yhteistyöyrittäjien näkyvyyttä parannetaan sijoittamalla keskeisille paikoille – esimerkiksi näkötorille – opastustaulu, jossa yhteistyöyrittäjät voivat esitellä palveluitaan.

Toteutetaan mahdollisuuksien mukaan AV-esitys tms. Lauhanvuoren ja Kauhannevan–Pohjankankaan sekä alueen muiden luontokohteiden luonnosta, historiasta ja tarinoista mm. Lauhasarvessa ja Muurahaisessa esitettäväksi.

Näyttelyt

Näkötorin alaosaan voidaan toteuttaa esimerkiksi hankerahoituksen avulla geologinen näyttely. Näyttelyn teemoina olisivat geologia (mm. hiekkakivi), alueen historia ja kulttuuriperintö sekä tarinat.

Muurahaisen geologinen näyttely siirretään esimerkiksi Lauhasarveen, mikäli Muurahaiseen ei saada vuoden–kahden kuluessa näyttelyä yleisölle auki pitävää uutta yrittäjää.

Muurahaisessa nykyisin sijaitseva näyttely voidaan uusia kokonaan tai osittain, mikäli hanke-rahoitus järjestyy. Mahdollisessa hankkeessa järjestetään myös näyttely Lauhansarveen, tai mikäli Muurahaisen näyttely on siirretty, voidaan se uusia ko. paikassa. Uudessa näyttelyssä otetaan esitelyyn koko Metsähallituksen matkailualuekokonaisuus Lauhanvuori–Hämeenkanas, joka sisältää myös Kauhanevan–Pohjankankaan kansallispuiston sekä Haapakeitaan alueen. Myös Hyypän-jokilaakson maisema-aluetta voidaan tuoda esille. Näyttelyssä voidaan esitellä myös alueiden kulttuuriperintöä sekä paikallista historiaa. Näyttelystä tehdään helposti uusittava ja täydennettävä käyttäen hyväksi esimerkiksi audiovisuaalisia ja digitaalisia osia.

Opasteet

Tornin taulut uusitaan aikaisintaan suunnittelukauden loppupuolella. Rantapolun taulut uusitaan siinä yhteydessä, kun polku kytketään osaksi uutta **Lauhan kasin** pohjoista luontopolkua.

Lauhan kasin molemmille lenkeille tehdään omat teemalliset opasteet. Pohjoisen lenkin aiheena voi olla esimerkiksi vuoren geologia (**Vuorikierros**), eteläisen lenkin aiheena jääkauden ja veden jäljet (**Jatalenkki**). Myös rengaspolkujen välisen yhdyspolun varrelle voidaan sijoittaa kohde-opasteita.

Peräkorven lähteelle tehdään opaste, jossa kerrotaan lähteen arvokkaasta kasvillisuudesta sekä mm. lähteiden virtaamien mittauksista ja kasvillisuuden seurantaruuuduista (valkoiset muoviputket).

Myös erillisille geologisille erityiskohteille voidaan tehdä opasteita, mikäli ne sijaitsevat sopivissa kohdissa polkujen tms. läheisyydessä.

Opastus

Opastustoimintaa maastossa harjoittavat pääosin alueen yhteistyöyrittäjät. Metsähallitus järjestää puistossa mahdollisuuksien mukaan teemallisia yleisötapatumia yhdessä yhteistyöyrittäjien kanssa. Metsähallituksen omaa henkilöopastusta alueelle ei järjestetä. Opastustoimintaa pyritään kehittämään esimerkiksi oppaiden sertifioinnin avulla. Metsähallituksen näyttelyn esittelystä, opastuksista ja Metsähallituksen tuotteiden myynnistä Muurahaisessa sovitaan yrittäjän kanssa erillisellä sopimuksella.

6.2.3 Seuranta

Luontoon.fi-käyntimääriä sekä opastuksiin osallistuvien kävijöiden määriä seurataan Metsähallituksen ohjeistuksen mukaisesti.

6.3 Matkailun yritystoiminta

6.3.1 Tavoitteet

Puiston vetovoimaisuudesta luontomatkailukäytössä huolehditaan ja luontomatkailun edellytyksiä parannetaan. Erityisesti panostetaan Lauhanvuoren tunnettuuden parantamiseen sekä kesä- ja talvikäytön tasapainoiseen kehittämiseen.

- puiston vetovoimaisuudesta huolehditaan ympäristön ja maiseman suojelulla sekä rakenteiden ja huollon pitämällä toimivina
- puiston ja lähipalveluiden markkinointiin panostetaan
- kävijöiden viipymää lähialueen matkailuyrityksissä (ympärivuotinen kävijävirta) pyritään pidentämään
- kaikkien Metsähallituksen alueita käyttävien luontomatkailuyrittäjien kanssa on tehty luontomatkailun yhteistyösopimus
- paikallistaloudellisten vaikutusten kehittymistä seurataan Metsähallituksen kehittämän järjestelmän avulla.

6.3.2 Toimenpiteet

Kävijöiden viipymää pidennetään tarjoamalla riittävästi viihtymistä parantavia palveluita – kuten pituudeltaan riittäviä rengasreittejä retkeilijöille. Talvikäyttöä parannetaan perustamalla alueelle vakituiset hiihtoreitit ja mahdollisuus myös luisteluhiihtoon. Suurille ryhmille suunniteltu tauko-paikka Lauhan kämpän paikalla soveltuu hyvin myös matkailuyrittäjien käyttöön.

Puiston markkinointia pyritään parantamaan esimerkiksi **Geopark**-verkostoajattelua hyväksikäyttäen tehtävän luontomatkailusuunnitelman avulla (geologiset erikoisuudet Lauhanvuori, Kati-kankanjoni, Kauhaneva–Pohjankangas sekä Hämeenkanjas). Markkinointia parannetaan myös esitelyaineiston tuottamisella yhteistyössä paikallisten yrittäjien kanssa. Nämä tavoitteet tukevat myös molempien luontomatkailukeskusten säilymistä toimivina. Yrittäjien ja Metsähallituksen välistä yhteistyötä tehostetaan (esim. tuotepakettien kehittämisessä ja markkinoinnissa).

Markkinoinnissa voidaan käyttää mahdollisuuksien mukaan myös ilmaisjakelulehtiä (esim. malliin Oulanka–Riisitunturi)

Kaikkien aluetta käyttävien luontomatkailuyrittäjien kanssa tehdään luontomatkailun yhteistyösopimus.

6.3.3 Seuranta

Yhteistyösopimuksen tehneiltä luontomatkailuyrittäjiltä pyydetään vuosittain palautetta heidän toiminnastaan ja asiakasmääristään Metsähallituksen ohjeistuksen mukaisesti **ASTA**-järjestelmän kautta.

Sopimusyrittäjille järjestetään vuosittain koulutustilaisuus.

Luontomatkailusuunnitelman teon yhteydessä määritetään vuosittain seurattava mittaristo, jonka avulla varmistetaan luontomatkailutoiminnan kestävyys.

6.4 Marjastus ja sienestys

Marjastus ja sienestys on sallittu jokamiehenoikeuden mukaisesti. Likolampien rajoitusosalla sekä marjastaminen että sienestäminen on kielletty rajoituksen voimassaoloaikana (1.4.–15.7.).

6.5 Kalastus

Kalastus on puiston alueella kielletty. Mahdolliseen salakalastukseen (purotaimen) puututaan valvonnan ja tiedotuksen keinoin.

6.6 Metsästys

Metsästys on puiston alueella kielletty lukuun ottamatta hirvenajoa.

Vierasperäisten pienpetojen pyynti on suositeltavaa. Sitä varten on kuitenkin haettava erillinen lupa Metsähallitukselta.

7 Tutkimus ja opetus

Metsähallitus ei ole tutkimuslaitos, mutta voi kuitenkin osallistua muiden tahojen tekemiin tutkimuksiin antamalla tausta-aineistoa, tietoja ja kenttäapua. Metsähallitus voi itse osallistua mm. sellaisiin tutkimuksiin, jotka suoraan palvelevat alueen hoitoa. Lauhanvuoren kansallispuistoa voi käyttää myös sellaiseen tutkimukseen, joka ei suoraan hyödytä alueen hoitoa, mutta ei myöskään aiheuta haittaa suunnittelualueen luonto- ja kulttuuriarvoille.

Suojelualueille tarvitaan aina tutkimuslupa. Lauhanvuorella tehtävää tutkimusta varten tarvittava lupa myönnetään silloin, kun tutkimuksesta ei ole haittaa lajeille, elinympäristöille, suojelualueen hoidolle ja muulle käytölle. Sellaiset menetelmätutkimukset ja kokeilut, jotka saattavat aiheuttaa haitallisia tai ennalta arvaamattomia muutoksia luonnossa, on tehtävä suojelualueiden ulkopuolella. Tutkimusluvan saaja veloitetaan toimittamaan selostus luvan käytöstä vuosittain tai erikseen sovittuun määräaikaan mennessä.

Lauhanvuoren kansallispuisto on hyvä kohde geologiseen tutkimukseen geologisen erikoislaatusa vuoksi. Kansallispuisto sopii hyvin myös esimerkiksi purotaimenen ja vesistöjen ekologian tutkimuskohteeksi. Lauhanvuoren lähteet ovat alkuna isommalle vesistöalueelle, joten kaikenlaiset vesistö- ja vesitutkimukset ovat Lauhanvuoren osalta hyödyllisiä. Myös erilaiset lajistoon liittyvät tutkimukset ovat alueella suositeltavia. Tärkeimpiä tutkimusyhteistyökumppaneita ovat Geologian tutkimuskeskus sekä yliopistot.

8 Muu luonnon käyttö

Lauhanvuorella ei ole maa-ainesten ottoa, kaivostoimintaa tai metsätaloutta. Maa-ainesten otolle, kaivostoiminnalle tai metsätaloustoiminnalle ei ole jatkossakaan edellytyksiä puistossa mm. kansallispuiston säädösten kieltäessä ko. toiminnot. Myös luontodirektiivin (92/43/ETY) säännösten mukaisesti vastaava toiminta olisi luontoarvojen tilaa merkittävästi heikentävää, ja siten kielletty Natura 2000 -alueella.

Tämänhetkistä pohjavedenottoa on kuvailtu luvussa 2.7.7. Pohjaveden käyttö nykyisessä mitassa ei uhkaa tällä hetkellä luontoarvoja kuin välillisesti. Tämänhetkistä runsaammalle pohjavesikäytölle ei kansallispuiston alueella ole kuitenkaan jatkossakaan edellytyksiä luontoarvojen säilymisen turvaamisen takia.

8.1 Maastoliikenne ja muu liikkuminen

Lauhanvuoren läpi kulkee yleinen läpikulkutie, jonka ylläpidosta vastaa ELY-keskus. Maastoliikenteen säätelyssä noudatetaan luontopalvelujohtajan vahvistamia maastoliikenneperiaatteita (Metsähallitus 2007). Pääsääntöisesti alueelle ei myönnetä lupia maastoajoneuvojen käyttöön kuin erityisistä syistä. Tällöin kulku ohjeistetaan sellaisia reittejä pitkin, jotka häiritsevät mahdollisimman vähän alueen luonnontilaa ja virkistyskäyttöä.

9 Toimenpidesuunnitelmat

Hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksymisen jälkeen tehdään tarvittaessa seuraavat erilliset toimenpidesuunnitelmat. Kaikissa suunnitelmissa tehdään myös Natura-tarveharkinta.

- a) soiden ja luomien ennallistamissuunnitelmat
- b) mahdolliset kulttuurihistoriallisten kohteiden hoitosuunnitelmat
- c) palvelurakenteiden rakentamisen, korjauksen ja muuttamisen toimenpidesuunnitelmat
- d) uusien luontopolkujen ja reittien suunnitelmat
- e) näyttelysuunnitelmat
- f) Lauhanvuori–Kauhaneva–Pohjankangas–Hämeenkanas-alueen luontomatkailusuunnitelma.

HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET

10 Hallinnan ja hoidon järjestäminen

10.1 Hallinta

Suunnittelualueen hallinnasta ja hoidosta vastaa Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalvelut. Metsähallitus organisoii alueiden hoidon osana laajempaa suojelualueverkon ja laitoksen tuottamien yhteiskunnallisten palvelujen kokonaisuutta.

Alueeseen kohdistuvia rasitteita ei ole kokonaisvaltaisesti selvitetty hoidon ja käytön suunnittelun yhteydessä.

10.2 Kiinteistönmuodostus ja suojelualueiden perustaminen

Lauhanvuoren kansallispuiston ja Natura 2000 -alueen kiinteistöt on jo suurimmaksi osaksi hankittu valtiolle. Suojelualuekiinteistö on muodostettu kuitenkin vain osittain. Kansallispuiston perustamissäädos (Laki 674/1981) on annettu muodostetulle suojelualuekiinteistölle, ja muut alueet on asetuksella todettu liitettäväksi kansallispuistoon (joten säädökset ovat voimassa myös niissä).

Lauhanvuoren kansallispuisto muodostuu noin 60 kpl:sta kiinteistöstä, joista kaksi on valmiita suojelualuekiinteistöjä. Lisäksi Hietaharju koostuu yhdestä kiinteistöstä, joka ei ole suojelualuekiinteistö.

Puistosta muodostetaan kolme suojelualuekiinteistöä, yksi kutakin kuntaa kohden (Kauhajoki, Isojoki ja Honkajoki). Hietaharjun kiinteistöä ei liitetä kansallispuistoon.

Suojelualueen rajat merkitään maastoon suojelualuekiinteistöjen muodostamisen yhteydessä.

Kansallispuiston rajalta ja läheltä on suositeltavaa tehdä esim. METSO-rauhoituksia ja mahdollisia ostoja. Näitä järjestävät ELY-keskukset ja Metsäkeskukset.

10.3 Vuokra- ja käyttöoikeus- sekä muut sopimukset

Metsähallitus on tehnyt Lauhanvuoren alueeseen liittyen tähän mennessä 10 sopimusta (taulukko 16). Metsästyssopimukset näkyvät luvussa 2.7.3.

Muurahaisen luontomatkailukeskuksen kiinteistö on tällä hetkellä Kauhajoen kaupungin omistuksessa. Kahviyrittäjällä on sopimus kaupungin kanssa kiinteistön käytöstä. Lisäksi Metsähallitus on tehnyt Kauhajoen kaupungin kanssa sopimuksen Metsähallituksen näyttelyn sijoittamisesta Muurahaiseen. Muurahaisen matkailuvaunualueesta on myös ollut Kauhajoen kaupungin kanssa sopimus, jonka voimassaoloaika on päättynyt vuonna 2007. Sopimus on uusittava, mikäli käyttö jatkuu.

Kaikkien alueilla toimivien matkailuyrittäjien kanssa pyritään tekemään luontomatkailun yhteistyösopimus. Hiihtolatuja ylläpitävien kuntien ja yhdistysten kanssa tehdään sopimukset erikseen hoito- ja käyttösuunnitelman valmistuttua.

Valtakunnan sähkölinja leikkaa kansallispuistoa pohjois-eteläsuuntaisesti itäpuolella. Linjasta ei ole voimassa olevaa sopimusta. Sopimuksen teko on työn alla.

Sopimusten uusimisen sekä mahdollisten uusien sopimusten teossa otetaan jatkossa huomioon hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteet ja asetetut rajoitukset.

Taulukko 16. Lauhanvuoren kansallispuistossa voimassa olevat sopimukset Metsähallituksen kanssa. Luontomatkailu = Luontomatkailun yhteistyösopimus.

Sopimustyyppi	Yritys/yhteisö	Toiminta	Voimassaoloaika
Luontomatkailu	Lauhatuotanto Oy	majoitus, ruokailu, opastus	voimassa
Luontomatkailu	Marian luontoateriat	majoitus, ruokailu, opastus	voimassa
Luontomatkailu	Mamman tupa	majoitus, ruokailu, opastus	voimassa
Luontomatkailu	Muurahainen kahvio	majoitus, ruokailu, opastus	voimassa
Huoltosopimus	Rotola–Pukkila	kansallispuiston huolto ja valvonta	voimassa
Vuokrasopimus	Sonera	linkkimasto	voimassa
Vuokrasopimus	Jyllinkosken Sähkö	sähkölinja	31.12.2015 asti
Vuokrasopimus	Vatajankosken Sähkö	maakaapeli, johdin	voimassa toistaiseksi
Vuokrasopimus	Lylykeitaan Vesi	vedenottamo (vesijohto)	voimassa toistaiseksi
Vuokrasopimus	Sarviluoman vesiyhtymä	vedenottamo (vesijohto)	voimassa toistaiseksi

Rasitteet

Hoidon ja käytön suunnittelun yhteydessä ei selvitetty rasitteita kokonaisuudessaan.

Alueella kulkee kaksi osakkuustietä: itäpuolella pohjois-eteläsuuntainen Lauhan yksityistie sekä länsipuolen puistoa Riitakankaan kohdalta leikkaava Vähä-Lauhan yksityistie.

Lauhan laen tie on ELY-keskuksen hoidossa, mutta sitä ei ole vielä erotettu erilleen kansallispuistosta. Asia tulee ajankohtaiseksi lähivuosina maanmittaustoimiston kanssa.

Kansallispuistolle tehdään lopullisen suojelualuekiinteistön muodostuksen yhteydessä alueellinen yksityistietoimitus ns. sivutoimituksena. Tällä keinoin alueiden luonnonsuojelukäyttöä mahdollisesti haittaavat tieoikeudet poistetaan ja tarpeelliset oikeudet perustetaan.

10.4 Luvat

Lupia ei myönnetä suunnittelualueella sellaisille toiminnoille, jotka voivat vaarantaa luonnonsuojelu-, pohjavesi- tai kulttuuriperintöarvoja tai Natura 2000 -luontoarvoja.

Perustetuilla suojelualueilla tutkimuslupa on viranomaislupa; muuten kyseessä on maanomistajalupa. Metsähallitus voi antaa myös harkinnanvaraisesti liikkumislupia rajoitusvyöhykkeille esimerkiksi opetustarkoituksiin. Luvat talletetaan asianhallintaan. Lupia piilokojuille tai haaskojen pitoa varten ei anneta. Metsästyksestä ja kalastuksesta Lauhanvuorella on kerrottu tarkemmin luvuissa 2.7.3, 6.5 ja 6.6.

Suunnittelualueelle ei myönnetä lupia mönkijöillä tai moottorikelkoilla ajamiseen (pois lukien hiihtolatuksen ajaminen, erityisen painavat syyt ja viranomaistoimitusten tarve sekä Metsähallituksen oma huoltotarve). Mikäli ko. lupia painavasta syystä annetaan tai viranomaistoiminta tarvitsee kulkuoikeuden, ohjataan kulku mahdollisuuksien mukaan jo valmiita uria pitkin. Hiihtoladut on esitetty luvussa 6.1.2.

Leiriytyminen ja tulenteke on sallittu ainoastaan niille osoitetuilla paikoilla, eikä lupia anneta niiden ulkopuolelle leiriytymiseen tai tulentekeeseen kuin erityisissä poikkeustapauksissa.

Kilpailut ja tapahtumat

Kansallispuistoon sopivat sellaiset kohtuullisen kokoiset, luontoon perustuvat ja sen ehdoilla tapahtuvat tilaisuudet ja kilpailut, jotka eivät edellytä maastoajoneuvoliikennettä eivätkä erityisrakenteita tai -järjestelyjä ja jotka eivät aiheuta luonnon roskaantumista taikka kohtuutonta kulumista tai häiriötä luonnolle tai alueen muille käyttäjille. Tapahtumista ja maastokilpailuista koituvat ongelmat johtuvat lähinnä suurista osanottajamääristä, jotka saattavat aiheuttaa luonnon kulumista ja häiriötä sekä ajoittaista ahtautta paikoitus- ja telttailualueilla.

Seuraavat periaatteet koskevat ei-kaupallisten ryhmien järjestämiä tilaisuuksia kansallispuistossa. Kansallispuistossa ei ole mahdollista järjestää muilta jokamieskäyttäjiltä suljettuja tapahtumia.

- Pienten osanottajamäärien tapahtumiin ei kansallispuistossa tarvita lupia tai erillistä suostumusta; tällaiset ryhmät voivat käyttää telttailu- ja paikoitusalueita sekä keittopaikkoja kuten muutkin kävijät – ottaen kuitenkin huomioon, että muilla kävijöillä on siihen yhtä suuri oikeus. Suositusrajana voidaan pitää 20 osanottajaa.
- Isompien ryhmien – myös koululuokkien, rippikoulujen ym. – tulisi ilmoittaa etukäteen kansallispuistolle, mikäli ne aikovat yöpyä telttailualueella tai järjestää sellaista ohjelmaa, joka saattaa häiritä alueen muita käyttäjiä. Suositusrajana voidaan pitää noin 20 osanottajaa.
- Isompien osanottajamäärien tapahtumiin (esim. suunnistus- tai maastokilpailuihin) tarvitaan Metsähallituksen suostumus. Tämä on tarpeen paitsi valvonnan vuoksi, myös päällekkäisten tapahtumien välttämiseksi. Luvassa määritellään tarkemmin tapahtumaan liittyvät ympäristönäkökohdat ja ehdot. Suositusrajana voidaan pitää 50 osanottajaa.
- Kansallispuistoon ei anneta lupia suurten kilpailujen tai maastotapahtumien järjestämiseen muutoin kuin erityisestä syystä. Poikkeuksen tekevät sellaiset laturetket ja vastaavat tapahtumat, jotka käyttävät vain viitoitettuja reittejä tai tapahtuvat lumipeitteisessä maastossa. Pääasiassa puiston ulkopuolella järjestettävien tapahtumien reiteistä tai rasteista osa voi olla kansallispuistossa. Suositusrajana voidaan pitää 300 osanottajaa.
- Kaikenkokoisten tapahtumien järjestäjiä koskevat kansallispuistossa seuraavat periaatteet, jotka sisällytetään myös kansallispuistossa toimivien matkailuyrittäjien yhteistoimintasopimuksiin:
 - Luonnon vahingoittumista, roskaantumista tai meteliä aiheuttavat taikka muuten rauhalliseen luontoon sopimattomat tapahtumat eivät saa suostumusta (esim. värikuulasota, kovaääniset musiikkitapahtumat, metsästyskoirien ajokokeet).

- Erikseen määritellyille luonnoltaan herkille alueille ei saa sijoittaa rasteja tai muita merkintöjä, ja kilpailuradat on suunniteltava kiertämään ne. Kaikki rajoitusosat ja suot kesäaikaan ovat tällaisia alueita.
- Kevät- ja kesäaikaan Metsähallitus voi antaa tapahtumia koskevia rajoituksia myös muille herkille alueille alueen käytön ja haittojen kehittymisen mukaisesti. Rajoitukset esitetään tilaisuuksien järjestäjille annettavissa luvissa.
- Piikkikenkiä tms. ei käytetä.
- Rastimerkeissä on oltava järjestäjän yhteystiedot ja tapahtuman päivämäärä.
- Rastipaikan apumerkintöinä saa käyttää vain luonnossa hajoavia paperipohjaisia nauhoja tai vastaavia. Jos halutaan rastien lisäksi nauhoittaa muuta – esimerkiksi tilapäisiä reittejä, niistä on sovittava aina erikseen.
- Rasti- ja muut maastomerkinnät saa viedä maastoon aikaisintaan viikkoa ennen tapahtumaa ja ne on poistettava viikon kuluessa sen jälkeen.
- Tapahtuman järjestäjä on velvollinen huolehtimaan tapahtuman vaatimasta jätehuollosta.
- Tarkemmat ohjeet ovat tapahtumaluvissa.

10.5 Järjestyssääntö

Lauhanvuoren kansallispuiston järjestyssääntö uusitaan.

Järjestyssäännöllä perustetaan osavuotinen liikkumisrajoitusalue Likolampien alueelle. Muita jokamiehenoikeuksia ei ole tarvetta rajoittaa, ja pyöräily sekä ratsastus ja hiihto ohjataan tietyille reiteille opastuksen ja sopimusten avulla.

Järjestyssääntöluonnos on suunnitelman liitteenä 1.

11 Turvallisuus ja pelastustoiminta

Suuren kävijämäärän vuoksi alueella on varauduttava myös erilaisiin onnettomuuksiin. Retkeilyn ja matkailun sekä muun harrastustoiminnan riskit liittyvät lähinnä tulen leviämiseen metsään avonaisista tulipaikoista, liikenneonnettomuuksiin (auto- ja venekolarit) sekä sairaskohtauksiin ja eksymistapauksiin.

Metsäpalojen sammutusvastuu on ensisijaisesti yleisellä pelastustoimella. Myös eksymistilanteissa, liikenneonnettomuuksissa ja sairaskohtaustapauksissa pelastuspalvelusta vastaa yleinen pelastustoimi. Metsähallituksessa toimitaan ympäristö- ja laatukäsikirjan ohjeistuksen mukaisesti.

Pelastuslain (468/2003) 6. §:n ja lain Metsähallituksesta (1378/2004) 4. §:n mukaan Metsähallitus on velvollinen antamaan pelastusviranomaiselle asiantuntija-apua metsäpalojen torjunnassa sekä varautumaan omatoimisesti hallinnassaan olevalla valtionmaalla tapahtuvien metsäpalojen ehkäisyyn ja torjuntaan yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa.

Laki Metsähallituksesta säättää Metsähallituksen tehtäväksi hoitaa, käyttää ja suojella hallinnassaan olevia luonnonvaroja ja muuta omaisuutta. Suojelutehtävä sisältää myös metsien palosuojelun. Metsähallituksen maiden palosuojelu edellyttää, että myös alueet ja tiimit varautuvat paitsi sammutus-, myös erityisesti jälkisammutus- ja vartiointitehtäviin. Jälkisammutus ja jälkivartiointi on järjestettävä olosuhteisiin nähden tehokkaimmalla ja taloudellisimmalla tavalla. Metsäpaloihin varautuminen edellyttää, että valtionmaille laaditaan palontorjuntasuunnitelmat. Ne laaditaan niin, että talousmetsien lisäksi myös suojelualueiden palosuojelu tulee hoidetuksi.

Vähäistä suuremmat ja kaikki pohjavesialueella tapahtuvat öljy-, polttoaine- ja maalivahingot Metsähallitus ilmoittaa kunnan paloviranomaiselle.

Metsähallitus vastaa hallitsemiensa rakenteiden turvallisuudesta. Turvallisuusohjearvot määritetään sellaisille rakenteille, joiden käyttöön liittyy vaaratekijä. Tällainen on mm. Lauhan laen näkötorni, joka on turvatarkastettava vuosittain. Rakennetta käyttävää henkilömäärää rajoitetaan tarvittaessa varoitusmerkillä. Puiston reiteille merkitään jatkossa tarvittavilta osin myös pelastuskoordinaatit.

12 Valvonta

Metsähallitus valvoo alueiden käyttöä viranomaisena ja alueiden haltijana. Maanhaltijan lupaa edellyttäviä toimia ja eri määräysten toteuttamista valvotaan Metsähallituksessa normaalisti noudatettavan tavan mukaisesti. Valvontaa hoitavat siihen erikoistuneet erätarkastajat ja heidän valtuuttamansa henkilöt sekä Metsähallituksen muu henkilökunta. Valtionmailla valvonnan päävastuu on Metsähallituksen erävalvonnalla ja erätarkastajilla (Laki Metsähallituksen erävalvonnasta 1157/2005), ja virka-apua saadaan tarvittaessa poliisilta. Vuokralaisina olevat metsästysseurat ovat velvollisia (metsästysvuokrasopimusten vakioehdot) ilmoittamaan havaitsemastaan metsästyslain (615/1993) rikkomisesta, luvattomasta metsästyksestä sekä mahdollisesta vahingonteosta Metsähallitukselle.

Lauhanvuoren kansallispuiston alueella ei ole toistaiseksi havaittu isoja ongelmia. Lauhanvuorella varaudutaan kuitenkin mahdolliseen luvattoman mönkijä- tai muun moottoroidun maastoliikenteen lisääntymiseen. Ko. toiminnan haitoista luonnolle sekä kävijöille tiedotetaan, ja tilannetta seurataan.

13 Yhteistyö

Metsähallitus haluaa vähentää ristiriitoja ja ehkäistä niitä ennakolta tekemällä yhteistyötä alueen toimijoiden, käyttäjäkunnan sekä lähialueen asukkaiden kanssa. Toimenpiteinä ovat avoin tiedottaminen, palaverit, kahdenväliset neuvottelut, koulutustilaisuudet, yhteiset projektit ja tapahtumat sekä osallistavien suunnittelumenetelmien käyttäminen.

Hoito- ja käyttösuunnitelman laatimista varten perustettiin yhteistyöryhmä, jolla on ollut neuvoa antava rooli suunnitelman laatimisessa. Yhteistyöryhmässä olivat Metsähallituksen lisäksi mukana alueen kunnat, ympäristökeskukset (nyk. ELY-keskukset), maakuntien liitto, TE-keskus (nyk. ELY-keskukset), luonnonsuojeluliitto ja riistanhoitopiiri. Yhteistyöryhmän ja/tai muiden tarpeellisten tahojen yhteiskokouksia järjestetään myös jatkossa.

Jatkossa on tarpeen vahvistaa yhteistyötä erityisesti alueen matkailuyrittäjien, lähialueen asukkaiden sekä kuntien, kaupunkien ja yhdistysten kanssa. Tiiviimpi yhteistyö on tarpeen edelleen myös Geologian tutkimuskeskuksen kanssa.

14 Resurssit ja aikataulu

Taulukot 17–20 esittelevät hoito- ja käyttösuunnitelman toimenpiteiden arvioidut kustannukset Metsähallituksen osalta. Toimenpiteet on asetettu tärkeysjärjestykseen (priorisointiluokat).

Metsähallituksen kustannusarvio välttämättömistä toimista (luokka 1) 10-vuotiskaudella on yhteensä korkeintaan 454 400 €. Muiden toimenpiteiden (luokat 2 ja 3) kustannusarvio on korkeintaan 432 000 €. Investointien kustannus yhteensä on korkeintaan 540 900 € ja retkeilypalveluiden ylläpidon keskimäärin 17 500 €/v. Kustannukset on arvioitu vuoden 2010 tason mukaan. Suunnitelman toteuttamisen aikataulu määräytyy viime kädessä Metsähallituksen yksiköiden vuotuisten toiminta- ja taloussuunnitelmien mukaisesti. Tässä esitetään arvio aikatauluista.

Taulukko 17. Lauhanvuoren luonnon ja kulttuuriperinnön suojelun toimenpiteet: Investoinnit 10-vuotiskaudella. Hinnat vuoden 2010 tasoa. Prior. = Priorisointiluokat: 1 = ensisijainen toteutus, 2 = toteutetaan melko todennäköisesti, 3 = mahdollinen toteutus tilanteen salliessa, 4 = toteutetaan, mikäli saadaan erillisrahoitusta.

Toimenpide	Prior.	Toteutus v	Yht. euro	Euroa/v
Soiden ennallistaminen (ml. luomat)	1	2011–2020	150 000	15 000
Soiden ennallistamistarpeen ja -mahdollisuuksien selvittäminen	1	2012–2013	4 000	400
Soiden ennallistamisen toimenpidesuunnitelmat	1	2013–2014	15 000	1 500
Kääpä- ja sienilajiston selvittäminen	1	2019–2020	4 000	400
Harjumetsälajiston selvittäminen	1	2012	4 000	400
Lepakkoselvitys	1	2011–2020	2 000	200
Kämpien kunnossapito	1	2011–2020	10 000	1 000
Muinaisjäännösinventointi	1	2019–2020	12 000	1 200
Yhteensä			201 000	20 100

Taulukko 18. Lauhanvuoren palveluvarustus: Investoinnit ja ylläpito 10-vuotiskaudella. Hinnat vuoden 2010 tasoa. * = ja mahdollinen purkaminen. ** = (mm. polttopuuliitereiden katot, nuotioringit). *** = Kävijämäärien ja taukopaikkojen lisäyksen vaikutus ylläpitokuluihin otettu huomioon. Prior. = Priorisointiluokat: 1 = ensisijainen toteutus, 2 = toteutetaan melko todennäköisesti, 3 = mahdollinen toteutus tilanteen salliessa, 4 = toteutetaan, mikäli saadaan erillisrahoitusta.

Toimenpide	Prior.	Toteutus v	Yht. euro	Euroa/v
Uusinvestoinnit				
Parilaavu Lauhan kämpän tilalle	4	2012–2013	10 000	1 000
Leikkistenkankaan laavu (polttopuuliiteri, käymälä, kaivo)	2	2012–2013	23 000	2 300
Uudet rengasreitit (mm. pitkokset 300 m) + niiden viitoittaminen	3	2012–2014	10 000	1 000
Korvausinvestoinnit (korjaukset ja muutokset)				
Ahvenlammin telttailupaikan purku	2	2012	5 000	500
Polkuverkoston uusiminen (pitkokset 1 132 m)	3	2011–2015	26 000	2 600
Lauhan kämpän rakenteiden korjaaminen (varasto)*	2	2012–2013	10 000	1 000
Viitoituksen uusiminen koko alueelle (kesä- ja talviretkeilyreitit)	3	2011–2015	20 000	2 000
Taukopaikkojen rakenteiden uusimiset**	2	2011–2018	22 000	2 200
Spitaalijärven keittokatoksen uusim. talvikäyttäjää palvelevaksi	4	2018	25 000	2 500
Ylläpito				
Ylläpitohuolto (polttopuu-, jäte- ja muu huolto, työkustannukset)	1	2011–2013	32 400	10 800
Ylläpitohuolto***	1	2014–2020	87 500	12 500
Yhteensä			259 000	25 900

Taulukko 19. Lauhanvuoren suunnittelualueen opastus: Investoinnit ja ylläpito 10-vuotiskaudella. Hinnat vuoden 2010 tasoa. Prior. = Priorisointiluokat: 1 = ensisijainen toteutus, 2 = toteutetaan melko todennäköisesti, 3 = mahdollinen toteutus tilanteen salliessa, 4 = toteutetaan, mikäli saadaan erillisrahoitusta.

Toimenpide	Prior.	Toteutus v	Yht. euro	Euroa/v
Uusinvestoinnit				
Luontopolkutaalut rengasreittien varrelle	3	2012–2014	10 000	1 000
Kohdeopasteet muualle	3	2014–2015	5 000	500
Tornin alakerran näyttely	4	2015–2016	50 000	5 000
Av-esitys tms. alueesta	4	2014–2015	50–100 000	7 500
Korvausinvestoinnit				
Tornin taulujen uusiminen	4	2018	5 000	500
Muurahaisen näyttelyn uusiminen	4	2010–2015	100–150 000	12 500
Ylläpito				
Tapahtuma- ja markkinointikulut	2	2011–2020	18 000	1 800
Verkkosivujen ylläpito	1	2011–2020	2 000	200
Yleisinfo-opasteiden uusiminen	2	2018–2020	15 000	1 500
Esitteiden ylläpito	2	2009–2018	20 000	2 000
Muut				
Muu opastusaineisto (opastuspaketit)	3	2009–2010	10 000	1 000
Lauhanvuoren kävijätutkimus	3	2013	15 000	1 500
Lauhanvuori–Kauhaneva-alueen yritystutkimus	3	2013	15 000	1 500
Hämeen kangas–Lauhanvuori-luontomatkailusuunnitelma	4	2013–2015	40 000	4 000
Luontomatkailuyrittäjien/oppaiden sertifiointi	4	2017–2020	30 000	3 000
Yhteensä			385 000–485 000	43 500

Taulukko 20. Lauhanvuoren hallinnointityöt: Investoinnit 10-vuotiskaudella. Hinnat vuoden 2010 tasoa. * = (sis. toimitukset, rajojen merkitsemisen ym.). Prior. = Priorisointiluokat: 1 = ensisijainen toteutus, 2 = toteutetaan melko todennäköisesti, 3 = mahdollinen toteutus tilanteen salliessa, 4 = toteutetaan, mikäli saadaan erillisrahoitusta.

Toimenpide	Prior.	Toteutus v	Yht. euro	Euroa/v
Järjestyssäännön vahvistam. kuulusmenettelyn kautta	1	2011	500	50
Suojelualan kiinteistönmuodostus*	2	2015–2020	27 000	2 700
Yhteensä			27 500	2 750

15 Suunnitelman vaikutusten arviointi

15.1 YVA-lain mukainen arviointi

Lauhanvuoren kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma ei sisällä sellaisia hankkeita, joista olisi tarpeen laatia lain mukainen ympäristövaikutusten arviointi (Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 486/1994). Suunnitelman toteuttamisella on kuitenkin vaikutuksia ympäristöön, ja tässä yhteydessä tarkastellaan toteutuksen ekologisia, taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia.

15.2 Ympäristövaikutusten arviointi

Ympäristövaikutukset jaetaan ekologisiin, taloudellisiin ja sosiaalisiin vaikutuksiin. Ekologisissa vaikutuksissa arvioidaan myös vaikutukset Natura 2000 -alueen luontoarvoihin.

15.2.1 Ekologiset vaikutukset

Lauhanvuoren kansallispuistossa mahdolliset negatiiviset ekologiset vaikutukset liittyvät lähinnä retkeilyyn ja matkailuun, vedenottoon ja liikenteeseen. Hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisella on haettu erityisesti sellaisia yhteen sovittavia toteutustapoja ko. toiminnoille, joilla vältetään haitallisten ekologisten vaikutusten lisääntyminen ja vähennetään niitä.

Näin ollen tällä hoito- ja käyttösuunnitelmalla on lähinnä positiivisia vaikutuksia alueen luonnonarvoihin.

Vaikutukset Natura 2000 -luontotyyppeihin ja lajeihin

Luonnonsuojelulain (1096/1996) 65. §:n mukaan Natura 2000 -verkostoon kuuluvia alueita koskevan suunnitelman tai hankkeen vaikutukset on asianmukaisella tavalla arvioitava

jos hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden kanssa todennäköisesti merkityksellisesti heikentää valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdotettaman tai verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnonarvoja, jotka ovat olleet perusteena sen verkostoon liittämislle.

Tämän suunnitelman tavoitteena on aktiivisilla hoitotoimilla sekä käytön ohjauksella, valvonnalla ja yhteistyön kehittämisellä turvata alueen luontoarvoja siten, että toiminta ei uhkaa EU:n luontodirektiivin (92/43/ETY) lajien ja luontotyyppien säilymistä siellä. Näin ollen voidaan todeta, että Natura-arviointia ei ole tarpeen tehdä.

Useimpien Natura 2000 -luontotyyppien sekä direktiivi- ja muiden tärkeiden lajien tilaa alueella turvaavat tässä hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyt toimenpiteet – kuten luonnonsuojelualueiden perustaminen, erilaiset luonnonhoito- ja ennallistamistoimenpiteet sekä myös niiden seuranta ja mahdollisiin negatiivisiin muutoksiin puuttuminen. Myös virkistys- ja matkailukäytön ohjaus sekä valvonnan ja alueen hallinnan toiminnassa esitetyt toimenpiteet turvaavat sekä parantavat lajien ja luontotyyppien tilannetta suunnittelualueella. Yksi matkailukäyttöä ohjaava toimenpide on esimerkiksi alueella toimivien matkailuyrittäjien kanssa tehtävät kestävä luontomatkailun yhteistyösopimukset, joilla turvataan luonnon kestävä käyttöä.

Alueelle jää vyöhykejaon perusteella myös runsaasti syrjäalueita, ja rauhallisuus näillä kohteilla myös lisääntyy Ahvenlammin telttailupaikan purkamisen kautta. Rajoitusosalla turvataan eniten häiriintyvän linnuston pesimärauhaa. Luonnonhoitotoimenpiteillä edesautetaan alueen luonnon palautumista lähemmäksi luonnontilaa.

Seuraavassa käydään läpi suunnitelman toteuttamisen vaikutuksia suunnittelualueella esiintyviin direktiivin luontotyypeihin ja lajeihin.

Direktiivin luontotyypit

Suunnitelmassa ei ole esitetty toimenpiteitä, jotka vaarantaisivat EU:n luontodirektiivin (92/43/ETY) luontotyyppien esiintymistä suunnittelualueella. Suunnitelmassa esitetty suojelualueiden perustaminen turvaa pitkällä tähtäimellä luontotyyppien säilymistä suunnittelualueella.

Alla on arvioitu erikseen suunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden tarkempia vaikutuksia luontotyypeihin.

Karut kirkasvetiset järvet

Lauhanvuoren kansallispuiston Spitaalijärvi on luonnontilainen kirkasvetinen pieni järvi, jonka lähiympäristöä ei ole ojitettu. Järvi on myös vesi- ja rantarakentamisen sekä vedenpinnan säännöstelyn ulkopuolella. Myöskään metsä- tai maatalous ei rasita ko. vesistöä. Suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet eivät vaikuta järven luonnontilaan.

Humuspitoiset järvet ja lammet

Ahvenlammi ja Kaivolammi ovat humuspitoisia lampia. Lampien luonnontila tulee oletettavasti pitkällä aikavälillä parantumaan niitä ympäröivien soiden ennallistamisen kautta. Ennallistamistoimet suunnitellaan siten, että merkittäviä vesistövaikutuksia ei pääse syntymään. Alueella ei vesistöjä eikä rantoja rakenneta, eikä metsätaloustoimien oheispäästöjä ilmene.

Pikkujoet ja purot

Suunnittelualueen pikkujoet ja purot säilyvät luonnontilassa tai niiden luonnontila paranee. Lähdepuroja ennallistetaan Peräkorvessa ja Lohikeitaalla, mikä parantaa niiden luonnontilaa. Purojen luonnontila tulee pitkällä aikavälillä parantumaan myös niitä ympäröivien soiden ennallistamisen kautta.

Keidassuot ja muuttuneet ennallistamiskelpoiset keidassuot, aapasuot, vaihettumis- ja rantasuot sekä puustoiset suot

Lauhanvuoren ojitettuja soita ennallistetaan edelleen, mikä parantaa niiden edustavuutta ja tulee pitkällä aikavälillä vaikuttamaan myös niiden välittömässä läheisyydessä olevien luonnontilaisten soiden tilaa parantavasti. Myös harvinaisen laajoja eteläisiä aapasoita ennallistetaan. Hoito- ja käyttösuunnitelman linjauksena on myös, että tapahtuma- tai kilpailulupia ja -suostumuksia ei myönnetä suoalueille, mikä osaltaan suojelee soiden luonnontilaisuutta sekä rauhallisuutta.

Lähteet ja lähdesuot sekä letot

Lauhanvuoren lähteet ja lähdesuot ovat avolähteitä ja tihkupintoja, joita on osin ojitettu, ja niissä on myös lähiasukkaiden vedenottoa varten kaivoja. Lauhanvuoren letto on rämelettoa, jonka lähiympäristössä on ojituksia. Soiden ennallistamisen koskee osittain myös näitä luontotyyppisiä, ja huolellisesti suunniteltuna sekä tehtynä se parantaa luontotyyppien edustavuutta. Lisäksi lähteiden kasvillisuutta suojellaan tiedotuksen avulla. Hoito- ja käyttösuunnitelman linjauksena on myös, että tapahtuma- tai kilpailulupia ja -suostumuksia ei myönnetä suoalueille, mikä osaltaan suojelee niiden luonnontilaisuutta.

Boreaaliset luonnonmetsät

Pidemmällä aikavälillä luonnonmetsien pinta-ala ja edustavuus lisääntyvät luontaisesti lahopuun lisääntyessä. Luonnonmetsiä pirstovia leveitä uusia retkeily- tai latu-uria ei tämän suunnitelman mukaan ole mahdollista tehdä, vaan keskeiset kohteet kierretään ja/tai käytetään valmiita uria.

Lehdot

Lauhanvuoren pienialainen lehto säilyy edelleen luonnontilaisena. Lehtoa pirstovia retkeilyraken-teita tms. ei ole tämän suunnitelman mukaan mahdollista tehdä. Soiden mahdollinen ennallistami-nen lehdon lähivaikutusalueella voi parantaa myös lehdon vesitaloutta ja luonnontilaa. Hoito- ja käyttösuunnitelman linjauksena on myös, että tapahtuma- tai kilpailulupia ja -suostumuksia ei myönnetä herkille ja arvokkaille luontokohteille – kuten lehdoille, mikä osaltaan suojelee niiden luonnontilaisuutta.

Metsäluhdat

Metsäluhtaa on Natura 2000 -alueen ulkopuolella, Hietasaaren tilalla Muurahaisen kupeessa. Kohde on kuitenkin luonnonsuojelualueena, eikä suunnitelmassa ole osoitettu sille mitään toimen-piteitä.

Direktiivilajit

Suunnitelmassa ei ole esitetty toimenpiteitä, jotka vaarantaisivat direktiivilajien esiintymistä suunnittelualueella. Suunnitelmassa esitetty alueiden liittäminen kansallispuistoon ja kansallis-puistokiinteistön muodostaminen turvaavat pitkällä tähtäimellä myös lajien säilymistä suunnitte-lualueella. Hoito- ja käyttösuunnitelman linjauksena on myös, että tapahtuma- tai kilpailulupia ja -suostumuksia ei myönnetä suoalueille eikä rajoitusosille tai muille luonnoltaan herkille kohteille, mikä osaltaan suojelee lajien esiintymistä alueella.

Seuraavassa on arvioitu erikseen suunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden tarkempia vaikutuksia direktiivilajiryhmäkohtaisesti.

Sammalet ja jäkälät

Suunnittelualueen soiden ennallistaminen parantaa rahkasammalten elinolosuhteita ja levittäyty-mismahdollisuuksia. Hoito- ja käyttösuunnitelman linjauksena on myös, että tapahtuma- tai kil-pailulupia ja -suostumuksia ei myönnetä luonnoltaan herkille kohteille – kuten soille ja kulutuk-selle herkille jäkäläkohteille. Rahkasammalkasvustot voivat kärsiä suuresta kulutuksesta. Poron-jäkälä voi uhata lähinnä kulumisen ja rakentamisen. Kulumista ehkäistään rakentein – kuten po-

luin ja pitkospuin, jotka ohjaavat kulkua pois eroosioherkiltä poronjäkäläkohteilta. Pääsääntöisesti ihmiset pysyvät puistossa kulkiessaan poluilla, mikäli niitä on tarjolla.

Linnut

Likolampien rajoitusosa rauhoittaa linnustollisesti tärkeimmän alueen puistossa.

Liito-orava

Metsien luonnontilaistuminen edesauttaa pitkällä aikavälillä liito-oraville sopivien elinympäristöjen paranemista sekä myös sopivien elinympäristöjen laajenemista.

Saukko

Saukolle sopivat pienet virtavedet pysyvät ennallaan, eikä niihin kohdistu tässä suunnitelmassa niiden tilaa huonontavia toimenpiteitä. Suunnitelmassa esitetty purojen ennallistaminen voi myös parantaa osaltaan Lauhanvuoren saukoille sopivien virtavesien luonnontilaa.

Karhu, susi ja ilves

Suunnittelualueen kohteet ovat osa karhun, suden ja ilveksen elinpiiriä. Tässä suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet eivät vaikuta niiden elinympäristöä heikentävästi.

Riskit

Ennallistamistoissa on olemassa pieniä riskejä, että toimenpiteet eivät onnistu tai ne tuottavat sivuvaikutuksia – kuten esimerkiksi soiden ennallistamisessa veden laadun väliaikaista heikkene- mistä alapuolisissa vesistöissä. Alueen hallinnan toimenpiteissä epäonnistuminen (esim. kestävän matkailun yhteistyösopimuksia ei saada solmittua, maanomistajalupia/suostumuksia ei pyydetä Metsähallitukselta, alueen sääntöjä ei noudateta) voi aiheuttaa esimerkiksi hallitsemattoman vir- kistyskäytön kautta luontotyyppien eroosio-ongelmia sekä direktiivilajien esiintymien ja pesinnän tuhoutumista. Ennallistamissuunnittelun yhteydessä tarkastellaan toimien mahdollisesti aiheutta- mia riskejä sekä esitetään keinot riskeihin varautumiseksi ja niiden eliminoimiseksi.

15.2.2 Sosiaaliset vaikutukset

Hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti edelleen paranevat Lauhanvuoren virkistyskäyttömah- dollisuudet tarjoavat kävijöille erilaisia mahdollisuuksia henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lisää- miseen ja siten elämänlaadun paranemiseen. Suunnittelualueen retkeilypalveluiden, luonnonymp- äristön ja luontomatkailun laadun kohenemisen myötä mahdollisuudet virkistäytymiseen koti- maassa ja paikallisesti kehittyvät. Uusien reittien ja palvelujen perustaminen sekä markkinointiin panostaminen tukevat sekä paikallista luontomatkailua että paikallisten asukkaiden virkistäyty- mismahdollisuuksia ja tietoisuutta niistä sekä alueen arvoista. Tämä lisää omalta osaltaan Lauhan- vuoren lähiseudun elintason säilymistä.

Suunnitelmassa esitetään jokamiehenoikeuksien kaventamista jatkossa vain Likolampien alueella. Näin ollen virkistysmahdollisuudet jokamieskäytön – kuten marjastuksen ja sienestyksen – osalta jatkuvat ennallaan, ja osin myös parantuvat. Metsästysolosuhteisiin ei ole esitetty suunni- telmassa muutosta. Tiedotuksen ja yhteistyön lisääminen jatkossa parantaa asukkaiden ja muiden alueesta kiinnostuneiden mahdollisuuksia vaikuttaa sekä saada tietoa sen hoidosta ja käytöstä.

15.2.3 Taloudelliset vaikutukset

Kävijätutkimuksessa kävijöiden matkaansa kuluttamasta rahamäärästä saatiin vain hyvin karkea arvio. Keskimäärin Lauhanvuorella vieraillut kulutti rahaa matkaansa noin 33 €. Vastauksista oli selvästi havaittavissa, että osa vastanneista ilmoitti kuluikseen ainoastaan sen, mitä he kuluttivat varsinaiseen kansallispuistossa käyntiin, vaikka tarkoituksena oli laskea yhteen koko matkasta aiheutuneet kulut. Osa vastanneista ei ilmoittanut käynnistä aiheutuneen minkäänlaisia kuluja, vaikka oletettavaa on, että kustannuksia on syntynyt (vähintäänkin auton polttoainekulut alueelle pääsemiseksi). Vastaamatta jättäneiden joukossa oli myös sellaisia, jotka olivat kotoisin muilta paikkakunnilta, joten todennäköisesti heille on syntynyt kustannuksia matkastaan Lauhanvuoren kansallispuistoon. Toisaalta osa vastaajista oli laskenut mukaan pidemmän mökkireissun kaikki ruokaostokset, jotka eivät siis enää sinällään liittyneet kansallispuistossa käyntiin. (Kuivinen 2010a)

Metsähallitus selvitti vuonna 2009 ensimmäistä kertaa kaikkien kansallispuistojen ja valtion retkeilyalueiden sekä muutaman muun matkailullisesti merkittävän suojelualueen käyttäjien rahankäytöstä syntyvät paikallistaloudelliset tulo- ja työllisyysvaikutukset. Vaikutukset on laskettu luontopalveluiden ja Metsäntutkimuslaitoksen yhteistyössä kehittämällä menetelmällä, joka perustuu Yhdysvalloissa käytössä olevaan MGM2-malliin. Menetelmässä hyödynnetään käyntikertatietoja, kävijöiden rahankäyttötietoja sekä rahan paikallistaloudessa kiertämistä kuvaavia kertoimia. Kävijätutkimusten rahankäyttökysymystä muutettiin vuonna 2008; paikallistaloudellisten vaikutusten laskentasovellus on rakennettu toimimaan uusitun kysymysmuodon pohjalta, jolloin sovelluksella on voitu laskea tarkat menolajiperusteiset vaikutukset niillä alueilla, joilla kävijätutkimus on tehty vuonna 2008 tai 2009. Lauhanvuoren kävijätutkimuksessa on käytetty vanhemmaa rahankäyttökysymystä, joten kävijätutkimuksen pikainen uusiminen on perusteltua, jotta paikallistaloudelliset vaikutukset saadaan laskettua tarkemmin. Puiston käyntimäärälaskentaa on tarkennettu mm. laskurien avulla, joten käyntimääristä saatava tiedot ovat tarkentuneet paikallistaloudellisten vaikutusten laskentaa ajatellen. Kansallispuistojen paikallistaloudellisia vaikutuksia on tarkoitus seurata jatkossa vuosittain.

Lauhanvuoren kokonaistulovaikutukseksi on laskettu vuoden 2009 kävijätietojen mukaisesti 154 365 € vuodessa. Kokonaistyöllisyysvaikutus on laskelmien mukaan 2 henkilötyövuotta. Niiden kävijöiden rahankäytöstä aiheutuvat vaikutukset, joille puisto oli tärkein kohde, tulovaikutukset olivat 52 610 € ja työllisyysvaikutus 1 henkilötyövuosi. Kotimaisten matkailijoiden kulutukseksi on arvioitu keskimäärin 30 € ja paikallisten kävijöiden kulutukseksi 3 €.

Mikäli hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteet saavutetaan, nousee mm. Lauhanvuoren kävijämäärä ja sitä kautta puiston kokonaistulovaikutus. Samaten ennallistamis- ja luonnonhoitotyöt sekä uusien rakenteiden ja reittien rakentamistyöt aiheuttavat väliaikaisen työllisyysvaikutuksen.

Lähteet

- Airaksinen, O. & Karttunen, K. 2001: Natura 2000 -luontotyyppiopas. – 2. korj. p. Ympäristöopas 46, luonto ja luonnonvarat. Suomen ympäristökeskus. 194 s.
- Auri, J. 2009: Lauhanvuoren geologiaselvitys. – Julkaisematon raporttiluonnos. GTK.
- Etelä-Pohjanmaan liitto 2005: Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava. – Kaavaselostus 23.5.2005. Julkaisu A:16.
- 2006: Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010. – Hyväksytty maakuntavaltuustossa 4.12.2006. Julkaisu A:23. 162 s.
- 2008: Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma 2009–2010. – Hyväksytty maakuntahallituksessa 20.10.2008. Julkaisu A:27. 35 s.
- 2010: Etelä-Pohjanmaan maakuntasuunnitelma 2030. – Julkaisu A:30. 34 s.
- Euroopan unionin lintudirektiivi 79/409/ETY. – Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi luonnonvaraisten lintujen suojelusta.
- Euroopan unionin luontodirektiivi 92/43/ETY. – Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta.
- Haapaniemi, U. & Juutinen, R. 2008: Lähteikköjen kasvillisuus ja ennallistamistarve Satakunnan ja Etelä-Pohjanmaan eliömaakunnissa. – Raportti. Jyväskylän yliopisto & Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut.
- Helin, J. & Leivo, A. 2000: Lauhanvuoren kansallispuiston kasvillisuus. – Metsähallituksen luonnonsojelijulkaisuja. Sarja A 117. 160 s.
- Kansallispuistokomitea 1976: Kansallispuistokomitean mietintö. – Komiteanmietintö 88. 199 s.
- Kuivinen, A. 2010a: Lauhanvuoren kansallispuiston kävijätutkimus 2007. – Metsähallituksen luonnonsojelijulkaisuja. Sarja B 136. 59 s.
- 2010b: Lauhanvuoren ja Kauhanevan–Pohjankankaan kansallispuistojen yritystutkimus 2007. – Metsähallituksen luonnonsojelijulkaisuja. Sarja B 138. 71 s.
- Laine, S. 2000: Elämisen ehdot Lauhanvuoren ja Haapakeitaan tuntumassa. – Metsähallituksen luonnonsojelijulkaisuja. Sarja A 116. 95 s.
- Laki eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta kansallispuistoiksi ja luonnonpuistoiksi 674/1981.
- Laki Lauhanvuoren kansallispuiston laajentamisesta 945/1993.
- Laki Metsähallituksen erävalvonnasta 1157/2005.
- Laki Metsähallituksesta 1378/2004.

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 468/1994. – YVA-laki.

Lounais-Suomen ympäristökeskus 2008: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=282286&lan=fi&clan=fi>.

Luonnonsuojelulaki 1096/1996. – Vanha luonnonsuojelulaki 71/1923.

Länsi-Suomen ympäristökeskus 2008: Kokemäenjoen–Saaristomeren–Selkämeren vesienhoitoalueen pintavesien ekologinen ja kemiallinen tila. – www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=280678&lan=fi&clan=fi.

Maastoliikennelaki 1710/1995.

Metsähallitus 1981–82: Luonnonsuojelualueiden linnuston linjalaskennat. – Julkaisematon aineisto.

— 1985: Lauhanvuoren kansallispuiston runkosuunnitelma. – SU 4:71.

— 2004: Metsähallituksen yhteiskunnallisten retkeilypalvelujen kehittämissuunnitelma ympäristöministeriölle. – Valtioneuvoston periaatepäätöksen 13.2.2003 toimintaohjelmasta luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi. Aarnio, M., Berghäll, J. & Vauramo, A. Metsähallitus, luonnonsuojelu. 8.11.2004.

— 2007: Maastoliikenneperiaatteet. – 1.1.2007. Asianhallinta 420/01/2007.

— 2010: Suojelualueiden hoidon ja käytön periaatteet. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 127. 93 s.

Metsästyslaki 615/1993.

Muinaismuistolaki 295/1963.

Muukka, L. & Koponen, P. 2000: Vierailu karhun valtakuntaan. Luontomatkailukäytön yleissuunnitelma Lauhanvuoren kansallispuiston ja Haapakeitaan luonnonsuojelualueen ympäristöön. – Alueelliset ympäristöjulkaisut 156. Länsi-Suomen ympäristökeskus. 145 s.

Nousiainen, I. 2007: Suupohjan kuukkelikartoitus 2007. – Joulukuu 2007. Suupohjan lintutieteellinen yhdistys.

Pelastuslaki 468/2003.

Päivinen, J. & Aapala, K. (toim.) 2007: Metsien ja soiden ennallistamisen seurantaohje. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 83. 98 s. [uusi versio: Hyvärinen, E. & Aapala, K. 2009: Metsien ja soiden ennallistamisen sekä harjumetsien paahdeympäristöjen hoidon seurantaohje. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 118. 114 s.]

Rantanen, T. (toim.) 2006: Länsi-Suomen alueen luonnonvarasuunnitelma. Kausi 2004–2013. – Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 56. Edita Prima Oy. 83 s.

Risla, P. 1998: Lauhanvuoren kansallispuiston inventointi 1998. – Museovirasto.

- Salmela, J. 2008: Hämeen- ja Pohjankankaan ja lähialueiden lähteikköjen semiakvaattiset sääskiyhteisöt (*Diptera, Nematocera*). Yhteisörakenne, lajimäärät ja kohteiden arvottaminen.
- Salomaa, R. 1982: Post Glacial Shoreline Displacement in the Launavuori Area, Western Finland. – *Ann.Acad.Sci.Fennicae A. III.* 134.
- Satakuntaliitto 2003: Satakunnan maakuntasuunnitelma 2030. Karhun kämmen lyö. – Sarja A: 268. 59 s.
- 2010a: Satakunnan maakuntaohjelma 2011–2014. – Hyväksytty maakuntavaltuustossa 7.6.2010. Julkaisu A297. 28 s.
- 2010b: Satakunnan maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma 2011–2012. – Hyväksytty maakuntahallituksessa 25.10.2010.
- 2011: Satakunnan maakuntakaava. – Vahvistettu ympäristöministeriössä 30.11.2011.
- Seppälä, K. 1998: Lauhanvuoren ja Haapakeitaan lintulaskennat kesällä 1998. – Moniste. Metsähallitus.
- Syrjänen, K., Arkkio, H., Parnela, A., Sallantausta, T., Ulvinen, T. & Virtanen, K. 2007: Etelä-Pohjanmaan sammaltietoja kartuttamassa. Sammalretki Suupohjaan 4.–5.2004. – *Bryobrotterella* 10: 35–57.
- Toivanen, T., Kuokkanen, P. & Rajasärkkä, A. 2008: Lauhanvuoren linnuston linjalaskennat. – Julkaisematon. Metsähallitus.

Vesilaki 264/1961.

Ympäristönsuojelulaki 86/2000.

Suulliset lähteet

Kotiranta, A. 1997: Haastattelu 26.11.1997.

Risla, P. 2009: Puhelinkeskustelu Jouni Taivaisen kanssa 21.8.2009.

Sähköiset lähteet

lauha.fi – Lauhansarven luontomatkailukeskus

luontoon.fi

metsa.fi/hks

Järjestyssääntöluonnos

xxx/623/201x

METSÄHALLITUKSEN PÄÄTÖS Lauhanvuoren kansallispuiston järjestyssäännöstä

Annettu Vantaalla xx.xx.20xx

Lauhanvuoren kansallispuiston järjestyssääntö

Metsähallitus on luonnonsuojelulain (1096/1996) 18. ja 20. §:n nojalla antanut tämän Kauhajoen, Isojoen ja Honkajoen kunnissa sijaitsevaa Lauhanvuoren kansallispuistoa koskevan järjestyssäännön. Kansallispuisto on perustettu lailla 674/1981 sekä laajennettu lailla 945/1993, ja sen rauhoituksesta, hallinnasta ja hoidosta on säädetty asetuksella (932/1981).

Järjestyssääntöön on otettu edellä mainituista laeista ja asetuksesta sekä luonnonsuojelulaista (1096/1996), metsästyslaista (615/1993), kalastuslaista (286/1982), maastoliikennelaista (1710/1995), laista kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (75/2004), muinaismuistolaista (295/1963), pelastuslaista (468/2003), kokoontumislaista (530/1999), järjestyslaista (612/2003) ja jätelaista (1072/1993) johtuvia määräyksiä, jotka koskevat alueen käyttäjiä. Lisäksi järjestyssäännössä on määräyksiä, jotka Metsähallitus on kansallispuiston hallinnosta vastaavana viranomaisena maanomistajan ominaisuudessa oikeutettu ja velvollinen antamaan.

Järjestyssäännön määräykset noudattavat periaatteita, jotka on esitetty ympäristöministeriön xx.xx.20xx vahvistamassa Lauhanvuoren kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa.

Kansallispuiston alueen muodostavat perustamislain määrittelemän kartan osoittaman rajauksen sisällä olevat valtion omistamat maa- ja vesialueet sekä siihen myöhemmin liitetyt alueet. Tämä järjestyssääntö koskee myös mahdollisia muita alueita, jotka liitetään kansallispuistoon tämän järjestyssäännön vahvistamisen jälkeen.

Lauhanvuoren kansallispuiston perustamistarkoitus

Lauhanvuoren kansallispuisto on yleiseksi nähtävyydeksi tarkoitettu luonnonsuojelualue, jonka tehtävänä on säilyttää Etelä-Pohjanmaan metsä-, suo- ja vesiluontoa sekä erikoisia geologisia muodostumia. Kansallispuisto tarjoaa mahdollisuuksia opetukseen, retkeilyyn ja tutkimukseen.

1) Kielletyt toimet

(perustamisasetus 1 §, metsästyslaki 53 §, jätelaki 19 §, järjestyslaki 3 §, muinaismuistolaki 1 §)

LIITE 1. 2(3)

Kansallispuistossa on kielletty:

- 1) eläinten tappaminen, pyydystäminen ja hätyyttäminen sekä eläinten pesien, kasvien ja elävien ja kuolleiden kasvinosien ottaminen ja vahingoittaminen
- 2) koirien ja muiden kotieläinten pitäminen irrallaan
- 3) luonnon roskaaminen, muita ihmisiä häiritsevä toiminta, rakennelmien, muinaismuistojen tai raunioiden vahingoittaminen
- 4) muut toimet, jotka saattavat vaikuttaa epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan taikka eläin- tai kasvilajien säilymiseen
- 5) onkiminen ja pilkkiminen.

2) Sallitut toimet

(luonnonsuojelulaki 14, 18 §, pelastuslaki 24 §, perustamisasetus 2 §, kalastuslaki 5 §, laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta 3 §)

Kansallispuistossa on sallittu:

- 1) liikkuminen omin voimin; linnuston pesimärauhan turvaamiseksi liikkuminen Liikolammilla erikseen osoitetuilla alueella 15.4.–31.7. on kielletty (karttaliite)
- 2) marjojen ja ruokasienten poimiminen, elleivät liikkumisrajoitukset sitä estä
- 3) tilapäinen leiriytyminen vain sitä varten osoitetuilla telttailualueilla
- 4) tulenteko vain siihen osoitetuilla paikoilla käyttäen ainoastaan ja säästeliäästi tarkoitukseen varattua, paikalle tuotua puuta; retkikeittimen käyttö on sallittu muualakin; avotulen teko on kokonaan kielletty metsäpalovaroituksen aikana
- 5) moottoriajoneuvojen käyttö niillä kansallispuiston teillä, joilla se ei ole liikennemerkkein kielletty sekä autojen paikoitus liikennemerkkein osoitetuilla paikoitusalueilla
- 6) Spitaalijärven parkkipaikan matkailuautopaikoilla yöpyminen on rajoitettu kolmeen peräkkäiseen vuorokauteen.

3) Metsähallituksen suostumuksella tai luvalla sallitut toimet

(perustamisasetus 2 §, kokoontumislaki 13 §, luonnonsuojelulaki 15 §)

Kansallispuistossa on Metsähallituksen suostumuksella tai luvalla sallittu:

- 1) tieteellisessä tai opetuksellisessa tarkoituksessa tapahtuva eläinten tappaminen ja pyydystäminen sekä eläinten pesien, kasvien, elävien ja kuolleiden kasvinosien ja kivennäisnäytteiden vähäinen ottaminen

- 2) matkailun yritystoiminta, yleisötapahallitusten tai maastokilpailujen järjestäminen ja muu niihin verrattavaan toimintaan; matkailuun liittyvää toimintaa voidaan kansallispuistossa harjoittaa kuitenkin ilman erillistä sopimusta tai lupaa, mikäli toiminta perustuu kansallispuistossa sallittuihin jokamiehenoikeuksiin kuten patikointiin tai hiihtoon, eikä siinä käytetä Metsähallituksen huollettuja taukopaikkoja
- 3) alueelle kaatuneen riistaeläimen haltuun otto
- 4) hirvenajo metsästyksen yhteydessä.

4) Muut määräykset

Luonnonsuojelun alueen valvojalla on luonnonsuojelulain (1096/1996, 60 §) mukaan oikeus ottaa haltuunsa metsästys-, keräily- tai muut välineet, joita on käytetty tai aiotaan käyttää vastoin luonnonsuojelun alueella noudatettavia säännöksiä tai määräyksiä. Sama haltuunotto-oikeus koskee myös luonnonsuojelun alueelta luvattomasti pyydettyjä eläimiä, luvattomasti otettuja kasveja sekä kaikkea muuta sellaista, mitä luonnonsuojelun alueelta on kielletty ottamasta tai siellä käyttämästä.

Liikkumista, tulentekeä, leiriytymistä ja maastokulkuneuvojen käyttöä koskevat rajoitukset eivät koske kansallispuiston valvonta- ja hoitotehtävissä liikkuvia eivätkä myöskään poliisi-, pelastuspalvelu- ja palontorjuntatehtävissä tai vastaavissa viranomaistehtävissä liikkuvia eivätkä eläinsuojelun edellyttämiä välttämättömiä toimenpiteitä (LsL 14 §).

Kansallispuistoa koskevan asetuksen ja tämän järjestyssäännön sisältämät säännökset, joiden mukaan eräät toimenpiteet Lauhanvuoren kansallispuistossa sallitaan, eivät perusta laajempaa oikeutta kuin mitä asianomaiselle muutoin kuuluu (perustamisasetus 7 §).

5) Muutoksenhaku

Päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Tarkemmat ohjeet muutoksenhausta on päätöksen liitteenä olevassa valitusosoituksessa.

6) Päätöksen tiedoksianto

Tämä päätös saatetaan tiedoksi yleistiedoksiannona. Päätös pidetään nähtävänä xx.xx.2010 saakka Metsähallituksen keskusyksikössä, Vernissakatu 4, 01300 Vantaa, sekä Metsähallituksen internet-sivuilla osoitteessa **www.metsa.fi**. Asiakirjan nähtäväksi asettamisesta ilmoitetaan Virallisessa lehdessä xx.xx.2010 sekä sanomalehti Aamulehdessä.

Luontopalvelujohtaja	Rauno Väisänen
Ylitarkastaja	Esko Korsulainen

Liitteenä: Kartta
Valitusosoitus

Lausuntoyhteenveto

Lausuntokierroksella saatujen lausuntojen sekä kommenttien käsittely. Honkajoen kunta ja Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus eivät antaneet lausuntoa suunnitelmasta. hks = hoito- ja käyttösuunnitelma, MH = Metsähallitus.

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
YLEISTÄ	
Satakuntaliitto pitää hyvänä, että Metsähallitus etenee suunnitelmallisesti Pohjois-Satakunnassa sekä Etelä-Pohjanmaan rajalla sijaitsevien hallinnassaan olevien luontoalueiden hoidon ja käytön suunnittelussa. MH:n tulee varata riittävät resurssit hks:ien käytännön toteuttamiseen sekä pyrkiä aktiivisesti hyödyntämään olemassa olevia ulkopuolisia rahoitusmahdollisuuksia.	-Hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistamisen jälkeen hankerahoitusta lähdetään aktiivisesti hakemaan liiton avulla ja mm. ELY-keskuksesta. Kuten hoito- ja käyttösuunnitelmasta käy ilmi, pääosa kehittämistarpeista on hankerahoituksen varassa. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
Satakuntaliitto pitää tärkeänä, että Metsähallitus ottaa äänimaisemanäkökulman huomioonottamisen kehittämisen jatkossa esille kaikessa hoidon ja käytön suunnittelussa. Hiljaisten alueiden huomioonottaminen suunnittelussa on mm. valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaista.	-Otetaan huomioon niiltä osin kuin on mahdollista. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
Virtavesien hoitoyhdistys ry lausuu, että vastaavissa hankkeissa on ensiarvoisen tärkeää, että käsittely on julkista ja kaikilla alueen käyttäjäryhmillä on mahdollisuus mielipiteeseen käytön, hoidon ja suojelun kehittämisen jatkotoimia pohdittaessa.	-Metsähallituksen hks-prosessit ovat julkisia, ja kaikkien tahojen käytettävissä ovat mm. nettisivut yhteystietoineen. Prosesseista tiedotetaan myös sekä tiedotusvälineille että yhteistyöryhmän kautta (jossa on mukana useita tahoja – kuten esim. kunnat). Ks. suunnitelman luku 1.3. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että hoito- ja käyttösuunnitelma on laadittu yleisesti käsitellen eri osa-alueita kohtalaisen kattavasti. Hks asettaa kuitenkin monia kysymyksiä ja lisätarkennustarpeita ollakseen selkeä suunnitelma. Jotkut esitetyt asiat eivät ole sopusoinnussa kansallispuiston tavoitteiden ja periaatteiden mukaisesti tai ovat ristiriidassa ja epäselviä puiston käytön kannalta. Hyvin selkeästi on myös nähtävänä liian suuri tarve taloudellisiin säästöihin, jotka tulevat heikentämään puiston palveluita ja käyttömahdollisuuksia.	-MH toivoo, että luonnonsuojelupiiri on tuonut lausuntonsa yksityiskohdissa esille tarvittavat kysymykset ja epäselvät tai ristiriitaiset asiat, ja käsittelee ne tässä vastinetaulukossa omissa asiakohdissaan. Hks:ssa on esitetty monia palveluiden kehittämistarpeita, joiden toteuttaminen ei ole mahdollista kansallispuiston nykyisellä perusrahoituksen tasolla. Kehittäminen on siten pääosin riippuvaista hankerahoituksen saamisesta. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
NYKYTILAN KUVAUS	
1.2 Kaavoitustilanne ja maakunnalliset strategiat	
Satakuntaliitto pyytää korjaamaan Satakunnan maakuntaohjelmaa koskevat maininnat niin, että tekstissä otetaan huomioon Satakuntaliiton maakuntavaltuuston kesäkuussa 2010 hyväksymä Satakunnan maakuntaohjelma 2010–2013 sekä Satakuntaliiton maakuntahallituksen lokakuussa 2010 hyväksymä Satakuntaliiton maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma 2011–2012. Lauhanvuorta koskevassa suunnitelmassa oleva maininta Satakunnan maakuntakaavasta tulee korjata vastaavaan muotoon kuin se on Haapakeitaan alueen suunnitelmassa.	- Maakuntaohjelman uudet kirjaukset tukevat myös Lauhanvuoren hks:n tavoitteita. +Korjattu hks:an.
2.2 Geologia	
Geologian tutkimuskeskus lausuu, että Lauhanvuoren kansallispuisto on geologialtaan Suomessa omalaatuinen mm. alueella tavattavan hiekkakiven takia. Lisäksi alueella sijaitsee eteläisen Suomen korkeimmalla sijaitseva viimeisen jääkauden jälkeinen rantataso. Puiston hks-luonnoksessa geologiset erityispiirteet on tuotu esiin pääpiirteissään. Joiltakin osin toivomme luonnoksen tekstiin hiomista ja ehdotamme lausunnon liitteenä olevan muutosesitysten ja korjausten huomioimista hks:n lopullisessa versiossa.	-MH kiittää GTK:n asiantuntemusta suunnitelmatekstin korjaamisessa. +Muutettu GTK:n teksti hks:an.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
NYKYTILAN KUVAUS	
2.2 Geologia	
Satakunnan luonnonsuojelupiiri sekä Kan- kaanpään seudun luonnonystävät ry kysy- vät, koska valmistuu GTK:n raportti. Sen tiedot on otettava huomioon kansallispuistoa kehittäessä.	-Geologian tutkimuskeskus on kartoittanut Lauhanvuorta vuosina 2009 ja 2010. Varsinainen raportti ei ole vielä ilmes- tynyt, mutta alustavia tietoja on käsitelty jo hks:n laatimisen yhteydessä (mm. opastus). Ks. myös yllä. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
2.3 Vesistöt ja suot	
Virtavesien hoitoyhdistys ry lausuu, että Lauhanvuoren kansallispuiston hks- luonnoksessa mainitaan s. 20: "Sitä vastoin puiston länsipuolella virtaavan Karvianjoen tila on luokiteltu vain tyydyttäväksi (Lounais- Suomen ympäristökeskus 2008)." Todellisuus- dessa Karvianjoki virtaa kuitenkin puiston itäpuolella.	+Virhe korjattu suunnitelmaan.
2.4 Luontotyytit	
Satakunnan luonnonsuojelupiiri sekä Kan- kaanpään seudun luonnonystävät ry lau- suvat, että uhanalaiset luontotyytit on selvitet- tävä ja luokiteltava myös Suomen uhanalais- ten luontotyyppien selvityksen mukaan, ei pelkästään Natura-luontotyyppien osalta.	-Tällä hetkellä suoraa tietoa ei vielä löydy MH:n paikkatieto- järjestelmästä. Toistaiseksi ei myöskään ole resursseja tuottaa kattavaa luokittelua olemassa olevasta aineistosta. MH:n uusi tietojärjestelmäkokonaisuus, joka tulee käyttöön ensi vuonna, sisältää kuitenkin myös uhanalaisten luontotyyppien luokitte- lutiedon, jonka järjestelmä tulee tekemään puoliautomaatti- sesti käytettävissä olevien paikkatietojen perusteella. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
2.5 Lajisto	
Satakunnan luonnonsuojelupiiri sekä Kan- kaanpään seudun luonnonystävät ry lau- suvat, että uhanalaisten lajien esiintyminen ja luokitus on tehtävä uuden juuri julkaistun punaisen kirjan mukaan.	-Lausuntovaiheessa ei uutta luokitusta ollut vielä julkistettu. +Korjattu suunnitelmaan.
Virtavesien hoitoyhdistys ry lausuu, että luonnosten uhanalaisuustiedot on lisäksi syytä päivittää tuoreen (2010) tarkastelun mukaiseksi.	-Lausuntovaiheessa ei uutta luokitusta ollut vielä julkistettu. +Korjattu suunnitelmaan.
HOITO JA KÄYTTÖ	
5 Luonto- ja kulttuuriarvot	
5.1 Luonnonsuojelu ja -hoito / Soiden ennallistaminen	
Satakunnan luonnonsuojelupiiri sekä Kan- kaanpään seudun luonnonystävät ry lau- suvat, että kaikki suot, purot, lähteet jne. mikä hiukkakin on mahdollista, on ennallistettava.	-Hoito- ja käyttösuunnitelma sisältää kaikkien mahdollisten kohteiden ennallistamisen. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että soiden ennallistaminen on hoidon osalta merkittävä asia, jota tulee lisätä, ottaen huomioon toimenpiteiden haitalliset vaikutukset mahdollisimman hyvin. Etenkin Majaleton, Likolammien ja Lohikeitaan alueen ennallista- minen on tervetullutta. Suon ennallistaminen saattaa olla tilapäisesti haitallista purojen läheisyydessä, mutta pienillä toimenpiteillä Lohikeitaan suon ennallistaminen olisi hyväksi alueen luonnontilalle, mahdollisin haitattomin toimenpitein. Ennallistamista voidaan suosi- tella etenkin alueilla, jotka ovat soisia, eivätkä niiden valumavedet päädy nopeasti luon- nontilaiseen tai merkittävään vesistöön.	-Ks. yllä. +Ei muutoksia suunnitelmaan.

HOITO JA KÄYTTÖ**5 Luonto- ja kulttuuriarvot****5.1 Luonnonsuojelu ja -hoito / Soiden ennallistaminen**

Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että lähteiden harkittu **kunnostus** ja ennallistaminen on otettava huomioon. Etenkin Peräkorven "ison lähteen" pintavesivaikutusten minimointi olisi tärkeää. Lisäksi puiston alueella on pienempiä lähteitä, joiden kunnostus olisi mahdollista. Lähteiden kunnostuksessa tulee kuitenkin aina huomioida ensisijaisesti toimien hyöty lajeille, eikä visuaalisessa mielessä.

-Kaikki lähteet ovat hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyssä ennallistamistarvekartoituksessa mukana. Lähtökohta kaikelle ennallistamiselle Metsähallituksessa on luonnonsuojelu – eli resursseja ei käytetä ennallistamiseen, jollei siitä katsota olevan lajeille hyötyä. Lähteiden osalta tämä on erityisen konkreettista, sillä niiden ennallistaminen on jo lähtökohtaisesti vaikeampaa. Luonnonsuojeluhuöty tarkastellaan lähemmin ennallistamisen toimenpidesuunnitelmissa.

+Ei muutoksia suunnitelmaan.

Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että soilla lahoppuun lisääminen olisi tärkeää ja sitä tulisi myös lisätä kangasmaiden metsissä monimuotoisuuden lisäämiseksi.

-Soille syntyy lahoppuuta ennallistamisen seurauksena; Lauhanvuoren kangasmetsissä lahoppuun lisäämiselle ei ole Metsähallituksessa nähty luonnonsuojelullista tarvetta. Lahoppuuta syntyy kuitenkin jonkin verran luonnonprosessien kautta. Harjumetsien osalta selvitetään ensin niiden lajisto ja arvioidaan sitten toimenpidetarve.

+Ei muutoksia suunnitelmaan.

5.1 Luonnonsuojelu ja -hoito / Luomien ennallistaminen

Virtavesien hoitoyhdistys ry lausuu, että pienvesien merkitys alueen erikoispiirteinä on huomattava, ja vaatii tavanomaista merkittävästi suurempaa panostusta mm. ennallistamistoiminnassa.

-Tämä on huomioitu hoito- ja käyttösuunnitelmassa.

+Ei muutoksia suunnitelmaan.

Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että purojen kunnostustarvetta on ehkä vähäisessä määrin alueen eteläosassa, mutta uusilla alueilla purokunnostusta olisi enemmänkin. Hukanluoman, Haukiluoman ja Töllinojan alueen kunnostukset olisivat tarpeen laajemminkin määrässä, myös yksityismaiden puolella laajassa mitassa. Näille alueille Metsähallituksen tulisi yhteistyössä vesialueen omistajan kanssa pohtia kunnostusten tekoa.

-Hukanluomasta, Haukiluomasta ja Töllinojasta kuuluu kansallispuistoon vain osia. Myös niiden valuma-alueesta puistossa on vain murto-osa. Näiden yksityisten vesien kunnostaminen edellyttäisi esim. Metsäkeskuksen hanketta. MH:n resurssit toimia on suunnattu vain valtionmaalle, jolloin luontopalvelut tekee myös priorisointia resurssien käytöstä harkiten toimenpiteistä saatavia luonnonsuojelullisia hyötyjä.

+Ei muutoksia suunnitelmaan.

Virtavesien hoitoyhdistys ry lausuu, että alueen joki- ja puroomien ennallistamistoimia tulisi suunnitella ja toteuttaa suunnitelmaluonnoksissa esitettyä laajemmin. Tämä tarkoittaisi myös lähialueen yksityis- ja valtionmailla olevien osuuksien ottamista yhteistyössä mukaan tarkasteluun. Virtavesien ennallistamistoimien ja taimenkantojen suojelutoimien osalta yhteistyö alueellisen kalatalousviranomaisen kanssa olisi suotavaa. Lisäksi erityisesti alueiden lähde- ja lettosuoalueiden ennallistaminen on erittäin tärkeä ja kiireellinen toimenpide, jolla on lähde- ja suoluonnon ohella suuri merkitys myös alapuolisiin virtavesiin ja näiden arvokkaaseen lajistoon, joka on täysin riippuvaista näiltä virtaavasta puhtaasta ja viileästä vedestä.

-Ks. yllä. Metsähallituksen resurssit toimia on suunnattu vain valtion alueelle. Kalatalousviranomaisiin on kuitenkin hyvä olla yhteydessä myös kansallispuiston ennallistamistoimien suunnittelun yhteydessä.

+Lisätty suunnitelmaan yhteydenpitotarve kalatalousviranomaisiin.

Virtavesien hoitoyhdistys ry lausuu, että olisi myös hyvin tärkeää, että alapuolisen merialueen ja suunnittelualueen latvapurojen väliset vaellusesteet, kuten padot (esim. Isojoessa Villamossa) ja muut esteet puretaan tai ohitetaan luonnonmukaisilla ohitusuomilla.

-Ks. yllä.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS

METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA

HOITO JA KÄYTTÖ

5 Luonto- ja kulttuuriarvot

5.1 Luonnonsuojelu ja -hoito / Lajisto

Satakunnan luonnonsuojelupiiri sekä **Kankaanpään seudun luonnonystävät ry** lausuvat, että kansallispuiston alueelle, pohjois- ja eteläpäähän, pitää rakentaa tekopesä maakotkalle. Kun kotka tulee pesimään alueelle, liikkumisrajoituksia sekä mahdollisesti reittejä tulee muuttaa.

-Hks:ssa on esitetty, että tekopesien rakentaminen isoille petolinnuille on mahdollista puistossa. Lupa rakentamiseen voidaan myöntää MH:lle esitetyn hakemuksen perusteella. MH ei itse rakenna pesiä puistoon. Hks:n arviointi tehdään noin viiden vuoden välein, jolloin tarkastellaan mahdollista suunnitelman päivitystarvetta (kuten esim. tarpeita vyöhykkeiden muutoksiin).

+Lisättiin suunnitelmaan selitys Metsähallituksen suunnittelu- ja seurantajärjestelmästä kohtaan 1.3.

Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että Lauhan alueelta on tavattu useaan otteeseen maakotkaa, jonka arvellaan pesivän jossakin lähiseuduilla. Olisi tärkeää selvittää lajin esiintyminen alueella ja mahdollisesti rakentaa sille 1–2 tekopesää vaikka puiston etelä- ja pohjoisosien syrjäisille seuduille.

-Ks. yllä.

+Ei muutoksia suunnitelmaan.

Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että Lauhan alueella on erityisen hyviä alueita esim. kehrääjän elinpaikoiksi. Lajin esille tuominen olisi tärkeä lisä ja mainosarvo, sillä tätä eriskummallista yölaulajaa ei tavata Lauhaa pohjoisempaa kovinkaan laajalta alueelta. Lettoluoman alueella esiintyy myös alueella harvinainen kuukkel, jonka levittäytyminen puiston alueelle olisi suotavaa. Tosin puiston metsätyypit eivät suosi kuukkelia, mutta mahdollisuuksien mukaan lajin leviäminen alueelle tulisi huomioida. Leppälintujen tutkimushanke on ollut puistossa jo useamman vuoden ajan. Sen tilanteesta ei ole mainintaa eikä suunnitelmia esitettynä. Alueelle on kuitenkin laitettu kymmenittäin pönttöjä, joiden seuraaminen ei ole tiedossamme.

-Leppälintua ei ole varsinaisesti tutkittu Lauhanvuorella. Pönttöjen tarkoituksena oli leppälinnun lisäksi selvittää samalla myös käen esiintymistä. Tulokseksi saatiin, että molempia tavataan, mutta vain niukasti. Paikallinen lintuharrastaja lopetti pönttöjen seuraamisen v. 2003. Mikäli harrastajilla tms. riittää myöhemmin kiinnostusta jatkaa seurantaa, on se täysin mahdollista edelleen. Kuukkelin leviäminen alueelle on toivottavaa, mutta lisätoimenpiteitä sen aikaansaamiseksi ei ole tällä hetkellä löydettävissä. Harjulajistoa on hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetty selvitetäväksi alueella, ja se sisältää myös kehrääjän, kuten myös kasvilajit (esim. kangasajuruoho). Lisäksi on tarpeen tarkistaa ja päivittää kaikki vanhemmat Hertta-tietojärjestelmässä (luonnonsuojeluhallinnon uhanalaisten lajien tietokanta) olevat uhanalaisten lajien esiintymätiedot.

+Lisätty suunnitelmaan Hertta-tietojen tarkistus. Tarkennettu tekstiin käsitettä **harjulajisto**.

Satakunnan luonnonsuojelupiiri sekä **Kankaanpään seudun luonnonystävät ry** lausuvat, että kaikki vieraslajit tulee hävittää alueelta heti niitä havaitaessa. Mm. minkki ja supikoira on pyrittävä metsästämään alueelta kokonaan pois.

-Suunnitelmassa on esitetty ko. toimenpiteitä.

+Ei muutoksia suunnitelmaan.

Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että Lauhan alueella on tutkittu varsin hyvin lähdelajeja, josta voidaan olla tyytyväisiä. Selkärangattomien tutkiminen alueella on ollut pitkäkestoinen hanke ja perinteinen perhosseuranta jatkuu edelleen. Alueen lepakoiden tutkimushanke on tervetullut lisä. Vanhojen metsäkämppeiden merkitys lepakoiden elinpaikkana tulee myös selvittää.

-Hks:ssa on esitetty rakennusten kunnostuksen / purkamisen toimenpidesuunnittelua varten tehtävää lepakoselvitystä.

+Ei muutoksia hks:an.

Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että lähteisiin ja pienvesiin olennaisesti liittyvä taimen tulee huomioida kaikessa vesiin liittyvässä suunnittelussa. Alueella on paljon pienvesiä, joiden tila on vakaa, mutta erityisesti ennallistamisessa on tarkasti pohdittava mahdolliset lajia heikentävät tilapäiset vedenlaadun ja elinympäristöjen muutokset. Lauhan alueen taimenia voidaan pitää Isojoen meritaimenkannan geenipankkina, joka nostaa alueen taimenkannan arvoa. Huomioitavaa on, että laji on määritelty juuri äärimmäisen uhanalaiseksi.

-Ennallistamistoissa taimen otetaan huomioon erityisen tarkkaan.

+Ei muutoksia suunnitelmaan.

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
HOITO JA KÄYTTÖ	
5 Luonto- ja kulttuuriarvot	
5.1 Luonnonsuojelu ja -hoito / Lajisto	
Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että Spitaali-järven kalojen osalta tulisi kyetä poistamaan lammen kalakanta ennalleen eli saada Spitaalijärvi kalattomaksi. Se tuskin lienee toteutettavissa. Tulisi kuitenkin pitää huoli, että vieraita kalakantoja ei tuoda puiston alueen vesiin missään tapauksessa.	-Kalojen poistaminen kokonaan ei ole MH:n arvion mukaan järkevästi toteutettavissa. Kalojen istuttaminen puiston vesiin on lain nojalla kielletty. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
Virtavesien hoitoyhdistys ry lausuu, että taimenesiintymät ja niiden tila tulisi kartoittaa tarkemmin, ja niille tulisi laatia oma suojelusuunnitelma, jossa tarkemmin määritellään keinoja kantojen elvyttämiseksi ja säilyttämiseksi. Suojelusuunnitelman laatiminen edellyttää nykyaikaisten DNA-mikrosatelliittianalyysien tekemistä alueen taimenkannoista ja niiden sukulaisuussuhteista. Tästä syystä myös kaikenlaisista taimenistutuksista tulee pidättäytyä alueella toistaiseksi, kunnes nykyisten taimenesiintymien alkuperästä saadaan tarkempaa tietoa.	-Taimenesiintymien kartoituksen tulisi käsittää kansallispuiston vesiä huomattavasti laajempi alue. Kartoituksen ja suojelusuunnitelman tekeminen edellyttävät laaja-alaista asiantuntemusta ja koordinointia. Ensisijainen toimija ja asiantuntija olisi tällöin ELY-keskus. Taimenistutuksia ei ole esitetty hoito- ja käyttösuunnitelmassa. +Toive laaja-alaisemman taimenesiintymien selvityksen ja suojelusuunnitelman tekemisestä erillisenä hankkeena on kirjattu suunnitelmaan.
Virtavesien hoitoyhdistys ry lausuu, että Lauhanvuoren alueen latvapuroissa voisi olla sopivaa elinympäristöä raakulle. Nykyisen Isojoessa elävän raakkukannan rippeistä saattaisi olla mahdollista siirtää yksilöitä joko suoraan tai viljelemällä turvaan kansallispuiston alueen suojeltuihin hyvälaatuisiin lähdepuroihin. Mielestämme raakkukannan elvytysmahdollisuudet kansallispuistossa tulee selvittää.	-Raakkuistutuksille kansallispuistossa ei ole luonnonsuojelullisia esteitä, ja lajin maakunnallisen säilymisen varmistamiseksi istutukset voisivat olla hyödyllisiä. Käytännössä Metsähallitus ei kuitenkaan ole toimija asiassa, vaan ainoastaan myöntää hakemuksesta mahdollisen luvan. +Raakkuistutusten ja -viljelyn mahdollisuus lisätty kirjaukseksi suunnitelmaan.
6 LUONNON VIRKISTYSKÄYTTÖ	
6.1 Retkeily	
Isojoen kunta pitää hyvänä Lauhanvuoren hoito- ja käyttösuunnitelmaa virkistyskäytön kannalta ja toivoo aikatauluissa pysymistä toimenpiteiden toteuttamisessa. Lisäksi kunnanhallitus toivoo, että myös MH:n toimesta Lauhansarven luontomatkailukeskukseen saataisiin esittelymateriaalia.	-Laajemman esittelymateriaalin (AV-esitys, näyttely) tuottamista on esitetty hks:ssa. Niiden toteuttaminen edellyttää kuitenkin hankerahoitusta. Karttoja, esitteitä ym. pienempää esittelymateriaalia on toimitettu säännöllisesti Lauhansarveen. Kauhajoen kaupunki on tällä hetkellä myymässä Muurahaisen kiinteistöä. Muurahaisessa muutaman vuoden toiminut yrittäjä lopetti toimintansa suunnitelman lausuntokierroksen aikana. Mikäli tiloihin ei kuitenkaan saada uutta yrittäjää, siirretään näyttely sieltä esim. Lauhansarveen yleisön nähtäväksi. +Kirjattu hks:an, että Muurahaisen geologinen näyttely siirretään, jos Muurahaiseen ei saada vuoden–kahden kuluessa Metsähallituksen näyttelyä yleisölle auki pitävää uutta yrittäjää.
6.1 Retkeily / Reitistö	
Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että pitkospuureittien uusiminen sekä kunnostus olisi monin paikoin ajankohtaista. Niiden käyttöikä on varsin rajallinen, ja pitkosten uusimistarvetta on lähes koko ajan eri puolilla puistoa.	-Pitkosten uusiminen on tarpeen, mutta se edellyttää hankerahoituksen saamista. Kaikkein huono-kuntoisimpia osuuksia pystytään uusimaan omarahoituksella. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
Suupohjan latu ry lausuu, että pitkospuureittien uusiminen ja kunnostus olisi monin paikoin ajankohtaista. Niiden käyttöikä on varsin rajallinen, ja pitkosten uusimistarvetta on lähes koko ajan eri puolilla puistoa.	-Ks. yllä. +Ei muutoksia suunnitelmaan.

**SUUNNITELMAN KOHTA,
LAUSUJA JA EHDOTUS**

**METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT
TOIMENPIDE HKS:SSA**

6 LUONNON VIRKISTYSKÄYTTÖ**6.1 Retkeily / Reitistö**

Suupohjan latu ry lausuu, että puiston laelle suunniteltu rengasreitti on terve-
tullut lisä, joka varmasti motivoi kulkijoita liikkumaan alueella enemmän. Sa-
malla tavoin Paavonkankaan rengasreitti laavuineen on hyvä, uusi kiertoreitti.
Vanhat tiepohjat soveltuvat ratsastuskäyttöön hyvin, kuten on esitetty.

-Ks. yllä.
+Ei muutoksia suunnitel-
maan.

Yksityishenkilö toteaa, että kansallispuiston hks:ssa pitäisi lisätä siitä puuttu-
va yhteys Isojoen kunnan reitille (Ahvenlammi–Lauhansarvi), vaikka ura sijoit-
tuukin kansallispuiston ulkopuolelle. Puistosta on luonteva yhteys kunnan
reitille Kivijadalta tai Kivijadan pohjoispuolelta, josta löytyy jo valmis polkupo-
hja kunnan reitille. Mikäli valmiin polun viitoittaminen ja käyttäminen reitin osana
ei ole mahdollista, tulisi reitti etsiä MH:n (tien länsipuolisen) maapalan kautta.
Harstiojaa voisi hyödyntää myös kevyen taukopaikan kohteena, sillä ojassa
virtaa vesi ympäri vuoden. Vaikka polkupo-
hja löytyy kartoista, kulkuyhteyttä
kunnan reitille on kysytty usein Kivijadan suunnalla. Selvästi merkitty reitti
lisäisi reittien kokonaisarvoa ja antaisi lisää reittivaihtoehtoja.

-MH ei voi toteuttaa kyseistä
ehdotettua reittiyhteyttä Kivi-
jadalta Ahvenlampi–Lauhan-
sarvi-reitille, sillä se sijoittuu
yksityismaalle. MH:n resurssit
toimia on suunnattu vain
valtion alueelle. Ehdotus
kuuluisi harkittavaksi esim.
Isojoen kunnalle.
+Ei muutoksia hks:an.

6.1 Retkeily / Ladut

Kauhajoen kaupungin mukaan
hiihtomahdollisuuksia tulisi paran-
taa Lauhan alueella lisäämällä
mahdollisuus myös luisteluhiih-
toon. Vapaan tyylin latuisuus
voidaan myös valaista, koska se
kulkee pelkästään nykyisellä säh-
kölinjalla. Valaistus ei kuormita
luontoa paljon, kun valaisimet
asennetaan olemassa oleviin
sähkötolppiin riittävän alhaalle,
valaistuksessa käytetään esim.
nykyaikaista vähän energiaa ku-
luttavaa led-valaisintekniikkaa ja
valaistus on päällä vain, kun latu-
uralla on hiihtäjiä. Valaistu luiste-
luhiihtomahdollisuus parantaa
Isojoen Lauhansarven ja Kauha-
joen Muurahaisen luontomatkailu-
keskuksen matkailumahdollisuuksien
kehittämistä.

-Hks-prosessin yhteistyöryhmässä nousi esille toive saada valaistu luiste-
lulatu Lauhanvuoren laelle sähkölinjan alle. Tämä todettiin harkinnan
jälkeen mahdolliseksi toteuttaa tiettyjen tiukkojen reunaehtojen rajoissa.
Metsähallitus ei itse tule toteuttamaan luistelulatuja ja/tai valaistusta. Luis-
telulatu todettiin mahdolliseksi, koska sähkölinjaa pidetään joka tapauk-
sessa auki ja luisteluhiihdon esittäjät näkivät, että se on mahdollista to-
teuttaa ilman "rakentamista" tarkoittaen, että luistelulatu sopeutuu ole-
massa olevaan tilanteeseen eli ei tehdä raivauksia, maanmuokkausta
tms. (yksittäisten kivien siirtelyä ja/tai peittelyä lukuun ottamatta kuten
hks-luonnoksessa todetaan). Mikäli jokin ulkopuolinen taho saa rahoituk-
sen myös valaistuksen toteuttamiseen, ehdot käydään vielä tarkoin läpi.
Valaistuksen saa järjestää vain talvikaudelle, ja se saa olla päällä vain
tiettyinä kellonaikoina vuorokaudessa (esim. 16–22) ja valopisteiden tulee
sijaita vain jo olemassa olevissa sähkötolpissa sekä matalalla. Lisäksi
valot saavat palaa korkeintaan tunnin kerrallaan, sammuen automaatti-
sesti määrääjän jälkeen. Jos myöhemmin ilmenee, että valoista on hait-
taa kansallispuiston arvoille, voi Metsähallitus myös määrätä valot pois-
tettaviksi. Sekä luisteluladun että valojen mahdollinen toteuttaminen vaatii
erillisen Metsähallituksen hyväksymän suunnitelman, jossa toimenpiteet
on tarkkaan suunniteltu.

+Tarkennettu suunnitelman tekstiä valaistuksen ja luisteluhiihdon osalta.

Satakunnan luonnonsuojelupiiri sekä **Kankaanpään seudun luonnon-
ystävät ry** lausuvat, että kansallispuistoon ei tule rakentaa valaistua hiihto-
latua. Jos kuitenkin päätetään tehdä, siinä on oltava aikakello, mihin vuoro-
kaudenaikaan (esim. 8–9 ja 15–22) valot saa päälle. Samoin siinä on oltava
hämärytkin, joka mahdollistaa syyttämisen aikarajojen sisällä hämärän
mukaan. Kun nämä ehdot täyttyvät, niin sitten valot saa syttymään napista
vain tunniksi kerrallaan vaikka joka tolpasti. Valaisimet mahdollisimman matal-
alle ja lamput oltava ledejä.

-Ks. yllä.

Suupohjan latu ry lausuu, että yleisesti ottaen valaistuja hiihtolatuja ei raken-
neta kansallispuistoihin, eikä se sovi kansallispuiston tyyliin. Kansallispuistot
ovat yksi pimeiden alueiden ehdottomia keskuksia, joiden valosaaste täytyy
pitää minimissä. Lauhan laelle rakennettava rinteeseen tuleva valaistu linja
näkyvät puiston ulkopuolelle sekä häiritsee puiston pimeyttä merkittävästi. Lähi-
alueelta löytyy varmasti hiihtoharrastajille muita mahdollisuuksia aktiiviiliikun-
taan kuin tulla kansallispuistoon suorittamaan. Kansallispuisto ei ole suoritus-
urheilulle oikea paikka. Sinänsä latuverkoston ylläpito on hyvä asia.

-Ks. yllä.

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
6 LUONNON VIRKISTYSKÄYTTÖ	
6.1 Retkeily / Ladut	
Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että hiihtoladujen osalta on tuotava esiin täysin kielteinen suhtautumisemme valaistuun luistelu-uraan vanhalle sähkölinjalle. Valaistu luistelulatu ei kuulu kansallispuiston henkeen eikä sellaisia tule rakentaa kansallispuistoihin. Yleisesti ottaen valaistuja hiihtolatuja ei rakenneta kansallispuistoihin, eikä se sovi kansallispuiston tyyliin. Kansallispuistot ovat yksi pimeiden alueiden ehdottomia keskuksia, joiden valosaaste täytyy pitää minimissä. Lauhan laelle rakennettava rinteeseen tuleva valaistu linja näkyy puiston ulkopuolelle sekä häiritsee puiston pimeyttä merkittävästi. Lähi-alueelta löytyy varmasti hiihtoharrastajille muita mahdollisuuksia aktiiviliikuntaan kuin tulla kansallispuistoon suorittamaan. Kansallispuisto ei ole suoritusurheilulle oikea paikka.	-Ks. yllä.
Yksityishenkilö huomauttaa, että luisteluhiihtoreitti sulautuu maisemallisesti sähkölinjan alle, mutta reitin valaistus ei sovi missään tapauksessa kansallispuistoon. Puiston henkeen kuuluu ulkoilu- ja elämysliikunta, mihin eivät valaistut ladut kuulu. Valaistuja reittejä löytyy runsaasti kaikista lähiseutujen kunnista. Luisteluhiihtäjät voivat hiihtää yhtä hyvin ilman valaistusta kuin muutkin hiihtäjät. Nykyisin hyvinkin edulliset otsalamput tuottavat hiihtämiseen riittävän valotehon ja aktiivihiihtäjät tuntevat myös yösuunnistajien otsalamput, joiden tehot riittävät jopa vauhdikkaaseen menoon. Latureittien pohjan tasauksissa tulee tehdä huolellista ja siististä työtä. Esim. Lauhanvuoren laelta Spitaalijärvelle vievän pääreitillä varressa käännetty kivet ovat herättäneet monia kysymyksiä. Mitä näkyvämpi paikka, sitä hienovaraisemmin tulee työkkin tehdä.	-Ks. yllä. Spitaalijärvelle vievän reitin alkupäästä annettiin lupa siirtää pari ladun ylläpitoa haittaavaa kiveä. Kulumisvaurioiden minimoimiseksi työt tehtiin talvikaudella. Jälkien maisemointitarve tullaan arvioimaan kesän 2011 aikana.
6.1 Retkeily / Leiriytyminen, tulenteke ja majoitus	
Kauhajoen kaupunki lausuu, että Lauhan palaneen kämpän tilalle on suunnitelmissa rakentaa parilaavu. Yksi retkeilijöitä hyvin palveleva vaihtoehto olisi kota. Vaatimattomalle varauskämpälle löytyy myös varmasti käyttäjiä.	-Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetään parilaavun rakentamista sen paremman toiminnallisuuden vuoksi. Myös Leikkistenkankaalle on suunnitelmissa rakentaa laavu, joten taukopaikkojen yleisilmeestä muodostuisi siten yhtenäinen. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
Kauhajoen kaupunki lausuu, että vanhat Lauhan alueen kämpät tulisi mieluummin pyrkiä säilyttämään muistoina entisistä elinkeinoista ja savottakulttuurista kuin purkaa. Vanhoja metsäkämppejä on enää hyvin vähän jäljellä.	-Varsinaisia majoitustiloja ei ole tarkoitus lisätä kansallispuistossa, vaan tavoitteena on ohjata kävijät käyttämään puiston ulkopuolella toimivien luontomatkailuyrittäjien majoituspalveluita. Mikäli konkreettista kiinnostusta ilmenee, voidaan selvittää mahdollisuutta luovuttaa jokin kämpistä ulkopuolisen tahon ylläpidettäväksi vaatimattomaan yleiseen käyttöön. Kärkikeitaan kämpä voisi olla sijainniltaan sopiva. Lisäksi on todettava, että Lauhanvuoren kansallispuiston pieni koko ei tue kämppien tarvetta alueella. Metsähallituksella ei ole resursseja rakentaa ja ylläpitää kämppiä kuin todelliseen tarpeeseen (esim. pitkien matkojen välinen yöpymistarve). Hiihtolenkkien ja kesäaikaisen taukotarpeen kattavat telttapaikka, nuotiopaikka ja/tai laavu. Pelkiksi taukopaikoiksi kämpät ovat liian kalliita rakentaa ja/tai ylläpitää. Lisäksi liian helposti autolla saavutettavat autiotuvat tuovat helposti ei-toivottua ja myös muita kävijöitä häiritsevää käytöstä kansallispuiston kävijämäärien mahdollisesti tulevaisuudessa lisääntyessä. +Lisätty suunnitelmaan mahdollisuus paikallisille tahoille ylläpitää yhtä kämpistä alueella yleisessä käytössä.
Satakunnan luonnonsuojelupiiri sekä Kankaanpään seudun luonnonystävät ry lausuvat, että puiston alueen vanhoja kämppejä tulee pitää kunnossa, jotta niissä voidaan majoittua.	-Ks. yllä.

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	MH:N KOMMENTTI SEKÄ TOIMENPIDE
6 LUONNON VIRKISTYSKÄYTTÖ	
6.1 Retkeily / Leiriytyminen, tulenteke ja majoitus	
Satakunnan luonnonsuojelupiiri sekä Kankaanpään seudun luonnon-ystävät ry lausuvat, että palaneen Lauhan kämpän tilalle on rakennettava uusi majoitustila.	-Ks. yllä.
Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että vanhojen tieurien säilyttämisen lisäksi erityisen merkittävää vanhaa kulttuuria ovat Lauhan alueen kämpät, joita ei saa hävittää / tehdä käyttökelvottomiksi. Niiden purkaminen/sulkeminen ei ole oikea vaihtoehto. Kun tarkastelee kustannusrakennetta, kämppien kunnossapitoon kului 1 000 €/v, jolla ne säilyisivät vain olemassa olevina lukittuina muistomerkkeinä, kun samalla tai hieman suuremmalla budjetilla ne saataisiin toimiviksi retkeilijöiden taukopaikoiksi. Lähes jokainen kämpä antaa jo nykyisellään sateensuojan kulkijalle ja ne ovat varsin toimivassa kunnossa vaatimattomille kulkijoille. Yhtenä varsin mahdollisena ratkaisuna olisikin luovuttaa kämppien hoito ja ylläpito jollekin ulkopuoliselle taholle, mikäli Metsähallituksen resurssit eivät riitä niiden ylläpitoon. Nämä kämpät ovat osa paikalliskulttuuria ja niillä on oma käyttäjäkuntansa; hankiihittäjät, omatoimiset vaeltajat, monet marjastajat ja puistoa tuntevat paikalliset kulkijat pysähtyvät kämpissä liikkeessään. Kämpissä käy vuosittain kymmeniä ihmisiä pitämässä retkitaukoja, jokaisessa. Olisi erittäin suuri menetys, mikäli tämä vuosikymmenten kestänyt kämppäkulttuuri lopetettaisiin. Mikäli MH aikoo sulkea näitä kämppiä, kannattaa ensin kysyä paikallisia tahoja ylläpitämään katkeamatonta perinnettä tulevaisuudessakin.	-Ks. yllä.
Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että yksi perinteitä vaaliva tekijä olisi, kun Lauhan vanhan palaneen kämpän tilalle rakennettaisiin vaatimaton avaintupa tai muu autiokämpä. Sen tulisi mukaila puiston henkeen vanhaa kämppää ja kunnioittaa vanhoja perinteitä. Kämpä voitaisiin tehdä siirtämällä vastaavanlainen rakennus muualta tai rakentaa kämpä vanhoista hirsistä. Uskoisimme, että paikallisilla matkailuyrityksillä ja muilla toimijoilla olisi mahdollisuuksia olla työssä mukana, mikäli MH ei kykene budjetoimaan rakentamiseen tarvittavia varoja. Parilaavu tai vastaava avoin rakenne ei korvaa menetettyä kämppää. Lisäksi kämpän alueen muut rakennukset ovat pääosin heikossa kunnossa, etenkin pihavarasto, jonka muuttamista kämpäksi tai taukotilaksi ei voi suositella. Tällä hetkellä Vanhan kämpän pihapiiri on varsin huonolla hoidolla ja kaikei myös vähäisessä käytössä. Hks:ssakin puhutaan viiden kämpän perintökokonaisuudesta – mutta emme halua mitään muistomerkkejä vaan toimivan kokonaisuuden, josta on iloa retkeilijöille!	-Ks. yllä.
Suupohjan latu ry lausuu, että erämaisen retkeilyn kannalta olisi suotavaa, että palaneen Lauhan kämpän tilalle rakennettaisiin uusi autiotupamallinen yöpymispaikka. Toki sen pitäisi olla lukollinen. Lauha on kuitenkin sellainen alue, jossa voi samaistua Lapin olosuhteisiin turvallisesti.	-Ks. yllä.
Yksityishenkilö toteaa, että Lauhan kämpän pihapiirin rakennuskanta on aika sekalaista eikä muodosta yhtenäistä kokonaisuutta. Erityisesti parakkityyppiset rakennukset vievät ajatukset aivan väärin suuntiin. On vaikea nähdä niillä erityistä historiallista tai kulttuurista arvoa – etenkin huonosti hoidettuina ja romun täyttäminä. Saunan ottaminen vuokrakäyttöön ja pikkumökin kunnostaminen käyttöön on hyvin kannatettavaa. Lisäksi kämpän paikalla on tarvetta kunnan nuotiopaikalle, nykyinen on maisemallisesti aivan kelvoton esimerkiksi ryhmille. Mikäli paikalle tehdään katettu nuotiopaikka, malli voisi olla esimerkiksi korkea tuplalaavu, jolloin saataisiin muistuma kämppään.	-Lauhan kämpän rakenteita ja yleisilmettä on tarkoitus parantaa sekä toteuttaa alueelle parilaavu. Rakenteiden toimenpidesuunnittelun yhteydessä tarkastellaan kokonaistilanne ja pyritään parhaaseen lopputulokseen niin käytön, kulttuuriperintöarvojen kuin ulkonäönkin kannalta. +Ei muutoksia hks:an.

6 LUONNON VIRKISTYSKÄYTTÖ

6.1 Retkeily / Leiriytyminen, tulenteke ja majoitus

Yksityishenkilö toteaa, että puiston eteläosat vaativat ehdottomasti uuden nuotiopaikan. Erityisesti laavutyypistä taukopaikkaa on toivottu, sillä se tarjoaisi mahdollisuuden myös yöpymiseen. Kaikki nykyiset nuotiopaikat ovat kivennäisrantailla lammilla ja järvillä. Leikkistenkankaalle suunnitellun laavun jälkeen melkein jokaisen lampareen rannalla voi sanoa olevan taukopai-kan. Sen sijaan alueelle luonteenomaiset luomat on jätetty täysin hyödyntä-mättä. Luoman varteen sijoittuva nuotio/laavupaikka toisi kuitenkin vaihtelua ja arvokkaan lisän nuotiopaikkojen tunnelmaan. Leikkistenkankaan allikon mahdollinen kuivuminen kesäaikaan vähentää laavupaikan viihtyisyyttä. Sen sijaan tulisi harkita laavun sijoittamista Lohikeitaan läpi kulkevan luoman varteen Paavonkankaan kaakkoiskulmalle. Synkän kuusikkoluoman varressa sijaitseva laavu voi muutaman kesäviikon aikana olla runsashyönteinen, mutta suurimman osan vuotta luomalaavu tarjoaisi Lauhanvuoren vieraille uudenlaisia elämysiä.

-Luoman rannalle harkittiin suunnittelun kuluessa tauko- paikkaa, mutta se hylättiin lopulta epäsovpi- vana. Tauko- paikkojen sijoittamisessa on mietittävä monia tekijöitä – esim. maisemaa, kulumis- herkkyyttä, toimivia huoltoyh- teyksiä, luonnonsuojellisia näkökulmia. Lauhanvuoren vyöhykealuejako esittää alu- eet, joille rakenteet ja virkis- tuskäyttö ohjataan. Reitit kui- tenkin kulkevat luomien varsil- la – kävijät pääsevät joka tapauksessa ihailemaan niitä.
+Ei muutoksia hks:an.

Satakunnan luonnon- suojelupiiri sekä **Kan- kaanpään seudun luonnonystävät ry** lausuvat, että Ahven- lammin nuotiopaikkaa ei saa purkaa, vaan se on pidettävä kunnossa.

-Alkuperäisenä tavoitteena on ollut, että Ahvenlammia käytetään pääsääntöisesti Lauhanvuoren laelta käsin. Autolla helposti saavutettava kohde on Spitaalijärvi, joka soveltuu hyvin liikuntaesteisille ja lapsiperheille. Kaivolammin telttapaikka soveltuu Ahvenlammia paremmin suunniteltujen rengasreittien taukopaikaksi. Ahvenlammin telttapaikan purkaminen kytketään Leikkistenkankaan laavun rakentamiseen, sillä Ahvenlammin rakenteita on tarkoitus hyödyntää Leikkistenkankaalla. Näin ollen puiston taukopaikkojen määrä ei vähene hetkellisestikään. Mikäli tarvetta ilmenee, Kaivolammin telttapaikan kokoa voidaan jonkin verran laajentaa. Ahvenlammilla käyminen ei edelleenkään ole kuitenkaan kielletty, vain yöpyminen ja tulenteke.
+Tarkennettu suunnitelmaan, että tarvittaessa Kaivolammin telttapaikan kokoa voi- daan laajentaa.

Yksityishenkilö toteaa, että Ahvenlammin nuotiopaikka tarjoaa Lauhanvuoren hienoimpia maisemia, vaikka telttojen alla ollut kasvillisuus on selvästi kulunut. Ahven- ja Kaivolammin nuotiopaikat ovat tarjonneet hyvän parin, jolloin useammankaan ryhmän yhtäaikainen liikkuminen ei ole tukkinut paik-koja. Ahvenlammin saavutettavuutta voisi rajoittaa, mikäli tien käyttöä pysäy- tettäisiin esimerkiksi sähkölinjalle. Mikäli Ahvenlammi poistetaan käytöstä, tulee Kaivolammin nuotiopaikan kokoa laajentaa. Etenkin jos käyttäjämäärät lisääntyvät, nykyinen palveluvarustus ei riitä.

-Ks. yllä.

Suupohjan latu ry lausuu, että Ahvenlammen tulipaikan purkaminen on menetys: tulipaikalla on vakiintunut käyttäjäkuntansa ja kohde on erityisen hyvä mm. lapsiperheille ja liikuntarajoitteisille. Lyhyt kulku parkkialueelta mahdollistaa pääsyn hienoon luontokohteeseen helposti, vaikka lastenrattail- la tai jopa pyörätuolilla. Ymmärrettävää on, että Kaivolammin tulipaikan läheisyys on tekijä, että Ahvenlammen kohde voitaisiin sulkea. Kaivolammel- le pääsy on kuitenkin jo huomattavasti hankalampaa mm. pienille lapsille ja vanhuksille. Kohde on hyvin syrjäinen, hyvässä kunnossa ja kaunis. Olisi harmillista menettää näin hyvä ja vakiintunut taukopaikka, jonka vuotuiset ylläpitokulut eivät ole järin suuret. Ahvenlammen tulipaikan käyttö on varmasti suurempaa kuin Kaivolammella. Silti mm. ilkeävaltaa siellä ei ole nähtävästi tehty. Ahvenlampi tulisi palauttaa suunnitelmassa retkeilyvyöhykkeeseen kuuluvaksi, eikä syrjävyöhykkeelle siirrettäväksi. Ahvenlammen käyttöä ja arvoa lisää myös läheinen Huhtakorven kivijadan ja lähteiden alue, jossa kävijät voivat kätevästi piipahtaa myös lammella. Huhtakorven alueen esiin nostaminen hyvänä luontokohteena vaatisi myös panostusta, sillä yleisesti ihmiset käyvät ainoastaan Peräkorven lähteillä.

-Ks. yllä. Huhtakorven lähtei- kille ja kivijadalle kulkee jo nykyisin reitti. Mm. viitoituksen avulla alueen löydettävyyttä on mahdollisuus parantaa. Myös opastusaineistossa aluetta voidaan nostaa jatkossa esiin.
+Lisätty tekstiin opastustarve Huhtakorvelle.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS

METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ
AIHEUTUNUT TOIMENPIDE

6 LUONNON VIRKISTYSKÄYTTÖ

6.1 Retkeily / Leiriytyminen, tulenteke ja majoitus

Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että Ahvenlammen tulipaikan purkaminen on menetys, sillä tulipaikalla on vakiintunut käyttäjäkuntansa ja kohde on erityisen hyvä mm. lapsiperheille ja liikuntarajoitteisille. Lyhyt kulku parkkialueelta mahdollistaa pääsyn hienoon luontokohteeseen helposti, vaikka lastenrattailla tai jopa pyörätuolilla. Ymmärrettävää on, että Kaivolammen tulipaikan läheisyys on tekijä, että Ahvenlammen kohde voitaisiin sulkea. Kaivolammelle pääsy on kuitenkin jo huomattavasti hankalampaa mm. pienille lapsille ja vanhuksille. Kohde on hyvin syrjäinen, hyvässä kunnossa ja kaunis. Olisi harmillista menettää näin hyvä ja vakiintunut taukopaikka, jonka vuotuiset ylläpitokulut eivät ole järin suuret. Ahvenlammen tulipaikan käyttö on varmasti suurempaa kuin Kaivolammella. Silti mm. ilkeävaltaa siellä ei ole nähtävästi tehty. Ahvenlampi tulisikin palauttaa hks:ssa retkeilyvyöhykkeeseen kuuluvaksi eikä syrjävyöhykkeen alueelle siirrettäväksi. Ahvenlammen käyttöä ja arvoa lisää myös läheinen Huhtakorven kivijadan ja lähteiden alue, jossa kävijät voivat kätevästi piipahtaa myös Ahvenlammella. Huhtakorven alueen esiin nostaminen hyvänä luontokohteena vaatisi myös panostusta, sillä yleisesti ihmiset käyvät lähteillä ainoastaan Peräkorven lähteillä.

-Ks. yllä.

6.1 Retkeily / Paikointi ja käytön ohjaus

Kauhajoen kaupunki lausuu, että alueella tulee olla riittävästi parkkipaikkoja pysäköinnin ohjaamiseksi. Muutama asuntovaunu- ja matkailuauto-paikka ovat tarpeen Spitaalijärven parkkipaikalla.

-Kaksi matkailuautopaikkaa voidaan toteuttaa nykyiselle parkkipaikalle. Järjestyssäännöllä rajoitetaan yöpyminen kahteen peräkkäiseen vuorokauteen.

+Lisätty suunnitelmaan sekä järjestyssääntöluonnokseen matkailuautojen parkkipaikat.

6.2 Opastusviestintä

Yksityishenkilö toteaa, että Lauhanvuoren kansallispuiston opastusta/esittelyä tulisi vahvistaa Lauhansarven luontomatkailukeskuksessa, koska kyseessä on hyvin toimiva ympärivuotinen matkailukohde, jossa on aito matkailijavirta.

-Lauhansarven luontomatkailukeskus on MH:n yhteistyöryhtäjä, joten yhteistyötä opastuksessa ja asiakaspalvelussa on jo nyt, ja sitä on tavoite myös lisätä ja kehittää. Ks. myös kohta 6.1 / Isojoen kunta.

+Ks. yllä kohta 6.1 / Isojoen kunnan lausunto.

Yksityishenkilö toteaa, että paikannimisessä tulisi olla tarkkana, jotta paikallinen kulttuuriperintö säilyisi oikeassa muodossaan. Hks:n lisäksi monissa kansallispuiston esitteissä puhutaan karttanimistöstä poiketen **Kaivo-** ja **Ahvenlampi-**nimin (po. **-lammi**). Vastaavasti suunnitelmassa käytettiin virheellisesti esim. **Korsunkangas**-nimeä (po. **Korsukangas**).

-Opastusaineiston tuottamisessa kiinnitetään jatkossa huomiota nimistön oikeaan muotoon.

+Korjattu hks-asiakirjan nimistö kartan mukaiseksi.

Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että Muurahaisen luontotuvan toiminnan todennäköisesti loppuessa tulisi Metsähallituksen uusia puistoa koskeva näyttely ja tehdä uusi näyttely Lauhansarven alueelle. Kustannusrakennetta katsoessa täytyy kummeksua 100 000–150 000 euron kustannuksia näyttelyn rakentamisesta. Mielestämme olisi paljon kustannustehokkaampaa, mikäli Metsähallitus ostaisi vaikka alueen luontokuvaajilta tai rakentaisi yhteistyössä alueen kameraseuran kanssa Lauhanvuoren kansallispuiston näyttelyn esim. viiden vuoden välein. Siten näyttely olisi tuoreempi ja ajankohtainen. Nykytekniikalla tekijöitä ja osaajia löytyy ilman kalliiden suunnittelijoiden käyttöäkin ja työhön tulisi paikallinen jälki. Laadukas näyttely rakentuu noin 10–20 %:n hinnalla esitetyistä.

-Näyttelyiden koko ja sisältö voi vaihdella hyvin paljon, ja siten myös kustannustaso. Muurahaisen näyttely maksoi aikoinaan 600 000 mk. Mikäli hankerahoitus järjestyy, näyttely kannattaa toteuttaa mahdollisimman helposti uusittavaksi ja päivitettäväksi sekä hyödyntäen uusinta teknologiaa. Opastuksessa on hyödynnetty tähänkin saakka paikallisten luontovalokuvaajien valokuvia ja yhteistyötä on tehty eri asiantuntijoiden, mm. GTK:n, kanssa.

+Ei muutoksia suunnitelmaan.

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE
6 LUONNON VIRKISTYSKÄYTTÖ	
6.2 Opastusviestintä Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että laajempaan kokonaisuutena voidaan tuoda esiin Lauhan geologia, jonka korostaminen olisi tärkeä osa alueen vetovoimaa.	-Opastuksessa geologia on Lauhanvuoren kattava teema, jota pyritään esittelemään mahdollisimman monipuolisesti ja eri kohderyhmät huomioiden. Asia on jo esillä hoito- ja käyttösuunnitelmassa. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
Geologian tutkimuskeskus lausuu, että alueen geologiset piirteet ja nähtävyydet on pyrittävä tuomaan mahdollisimman hyvin esille myös luontopoluilla, esitemateriaaleissa, oppaissa yms. Tähän onkin kiinnitetty hks:ssa huomiota. Tämä on huomioitava myös infopisteiden, luontopolkujen ja erityyppisen muun materiaalin toteutusvaiheessa. Tässä työssä GTK on valmis olemaan mukana asiantuntijana omien resurssien suomissa puitteissa ensisijaisesti joko yhteistyöhankkeissa tai maksullisina toimeksiantoina.	-Yhteistyö GTK:n kanssa on keskeistä suunniteltaessa ja toteutettaessa Lauhanvuoren opastusaineistoa. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
6.3 Matkailun yritystoiminta	
Etelä-Pohjanmaan liitto lausuu, että MH:n osuus luontomatkailun edistämisessä on suuri niin kotimaassa kuin kansainvälisesti. Se, että kohteita markkinoidaan suurelle yleisölle MH:n omilla kotisivuilla, ei ehkä ole riittävä tae siitä, että potentiaaliset asiakasryhmät löytävät nämä arvokohteet. Siksi olisi hyvä pohtia muitakin tapoja viestittää kansallispuistojen yms. olemassaolosta ja liikkumismahdollisuuksista. Kohdeviestintä tulisi suunnata myös kansainvälisille matkailusivustoille. Ehkä näin jo tehdäänkin. Länsi-Suomen maakuntien liitoilla oli joitakin vuosia sitten yhteinen luontomatkailuhanke. Sen yksi alueellinen painopiste oli eteläinen Suupohja. Olisiko mahdollista jatkaa tätä työtä jollakin alue- ja kohderajauksella? Satakunnan, Etelä-Pohjanmaan ja ehkä myös Pirkanmaan raja-alueiden luontomatkailukohteiden markkinointia linjattaisiin uudestaan eri kohderyhmiä, jopa kansainvälistä asiakaskuntaa tavoittelevana kokonaisuutena. Hoito- ja käyttösuunnitelmat ovat näiltä osin hyviä esimerkkikohteita sikäli, että niiden yhteydessä on jo sitoutettu paikallisia yrittäjätahoja ym. mukaan ja jotkut yritykset jo keräävät matkailutuloa alueen luontoarvoilla. Etelä-Pohjanmaan osalta on menossa matkailustrategian tarkistus- ja päivitystyö. Tämän yhteydessä voitaisiin käydä alustavaa linjakeskustelua luontomatkailun edistämistavoista. Hoito- ja käyttösuunnitelmat olisivat tässä yhteydessä yksi hyvä keskustelupohja.	-Hks:ssa esitetään luontomatkailusuunnitelman tekemistä Lauhanvuoren, Kauhaneva–Pohjankankaan sekä Hämeenkanneen alueelle, mikäli sen tekoon saadaan hankerahoitusta. Suunnitelma on esitetty tehtäväksi em. alueelle juuri laajemman näkökulman varmistamiseksi. Lauhanvuoren ja Kauhaneva–Pohjankankaan kansallispuistot sekä Hämeenkanneen muodostavat MH:n näkökulmasta katsottuna luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kokonaisuuden. Yhteistyötä maakunnallisten ja paikallisten matkailutahojen kanssa on tarve ja tarkoitus lisätä mm. luontomatkailusuunnitelman kautta. Myös yhteistyötä alueen markkinoinnissa ja viestinnässä on tarve sekä tarkoitus kehittää. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
Satakuntaliitto pitää tärkeänä, että MH omalta osaltaan edistää Pohjois-Satakunnassa sijaitsevien luontoalueiden matkailullista kehittämistä laaja-alaisena kokonaisuutena. Satakunnan maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmassa 2011–2012 on todettu mm. yhteisen luontomatkailusuunnitelman laatimisen tarpeesta Pohjois-Satakunnassa sijaitseville luontomatkailukohteille.	-Ks. yllä. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
Yksityishenkilö toteaa, että tulevassa markkinoinnissa ja kehittämisessä tulisi hyödyntää nykyistä vahvemmin Kauhaneva–Pohjankankaan kansallispuiston tarjoamia mahdollisuuksia. Yhdessä Katikan alueen kanssa kyseessä on melkein yhtenäinen alue; jossain muualla nämä läheiset osat voisivat kuulua jopa samaan kansallispuistoon.	-Lauhanvuoren ja Kauhaneva–Pohjankankaan kansallispuistot muodostavat Metsähallituksen näkökulmasta katsottuna luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kokonaisuuden. Osa Hyypänjokilaakson maisema-alueesta on Kauhaneva–Pohjankankaan kansallispuistoa sekä Natura 2000 -aluetta (Katikankanjoni). Tämä on otettu huomioon myös hoito- ja käyttösuunnitelmassa. Hks:ssa esitetään luontomatkailusuunnitelman tekemistä Lauhanvuoren, Kauhaneva–Pohjankankaan sekä Hämeenkanneen alueelle, joka kattaa suojelualueiden lisäksi myös muut sopivat luontomatkailukohteet alueella. +Ei muutoksia suunnitelmaan.

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE
6 LUONNON VIRKISTYSKÄYTTÖ	
6.3 Matkailun yritystoiminta	
Suupohjan latu ry lausuu, että Lauhanvuoren alueen mainostamisessa ja tiedottamisessa kannattaisi tuoda aina esiin puolin ja toisin myös lähialueen muut luontokohteet. Lauhan ja Kauhanenän lisäksi lähialueella on myös hieno Vakkurinkylän alue sekä valtakunnallisesti merkittävä Hyypänjoki-laakson maisema-alue.	-Ks. yllä. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että Lauhanvuoren alueen mainostamisessa ja tiedottamisessa kannattaisi tuoda aina esiin puolin ja toisin myös lähialueen muut luontokohteet. Lauhan ja Kauhanenän lisäksi lähialueella on myös hieno Vakkurinkylän alue sekä valtakunnallisesti merkittävä Hyypänjokilaakson maisema-alue. Tämä tulisi huomioida vaikkapa jo tulevaa näyttelyä rakennettaessa.	-Ks. yllä. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
Yksityishenkilö toteaa, että luomien ja lähteiden merkki-muoviputket ovat herättäneet paljon kysymyksiä, joten tällaisesta näkyvästä ”roskaamisesta” kaivattaisiin lisäinfoa myös omatoimikulkijoille. Alueen kansallispuistoissa on ollut opasteita lähinnä joistakin isommista ennallistamistoimista, mutta myös nämä pienet (mutta polkujen varrella hyvin näkyvät) seikat vaativat selityksen, kun poikkeavat normaalijärjestyksestä.	-Peräkorven lähteelle on hks:ssa esitetty kasvillisuudesta kertovaa opastetaulua, jossa myös tästä asiasta voidaan kertoa. +Tarkennettu tekstiin opastustarve myös tutkimuksista lähteellä.
6.6 Kalastus	
Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että kalastuksen osalta kaikki kalastus on kielletty. Yhtenä mahdollisuutena olisi ehkä kuitenkin onkimisen salliminen esim. Spitaalijärvessä. Kaikkialla muualla pyynti tulee olla kiellettyä. Yhtenä huomioimisen arvoisena asiana kuitenkin huomauttaisimme siitä, että Lauhan pohjoisosien purot, Hukanluoma, Haukiluoma ja Töllinoja sekä idässä oleva Muurahaisluoma kuuluvat alueen osakaskunnalle, joten niillä alueilla kalastusta ei voida kieltää, ellei asiasta käydä keskusteluita ja vesialueita myydä Metsähallitukselle.	-Kalastus on kielletty kansallispuiston perustamisasetuksissa, eli sitä ei voida hoito- ja käyttösuunnitelmalla muuttaa. Vain liiallisen lisääntymisen tai vahingollisuuden perusteella se voidaan sallia erikseen MH:n luvalla. Onkimisen sallimiselle tai pyynnille laissa mainitulla perusteella ei ole tarvetta. Hks koskee Lauhanvuoren kansallispuistoa ja valtion hallinnassa olevaa Natura 2000 -aluetta (ks. luku 1.1). Hukanluoma, Haukiluoma ja Töllinoja sekä idässä oleva Muurahaisluoma ovat yksityisiä eivätkä kuulu suunnittelualueeseen (esim. kuva 2). Hks:ssa ei oteta kantaa näiden yksityisten vesien kalastukseen. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
6.7 Metsästys	
Pohjanmaan riistanhoitopiiri ja Satakunnan riistanhoitopiirit lausuvat, että juuri uudistetussa luonnonsuojelulaissa on LsL 15 §:ään lisätty kohta, jossa mahdollistetaan pyyntiluvanvaraisten riistaeläinten yksilöiden poistaminen suojelualueelta myös alueen ulkopuolisista tarpeista johtuen. Pyyntiluvanvaraisia riistaeläinlajeja ovat mm. kaikki maasuurpedot, hirvi ja euroopanmajava. Lupa voidaan antaa sellaisten riistaeläinlajien yksilöiden poistamiseen, jotka suojelualueen ulkopuolella aiheuttavat ilmeisen uhan ihmisen turvallisuudelle tai merkittävän taloudellisen vahingon syntymiselle. Riistanhoitopiirit esittävät, että lausunnolla olevassa Lauhanvuoren kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa mainitaan metsästystä käsittelevässä kohdassa hirvenajon ohella myös mahdollisuus tarpeen vaatiessa em. menettelyyn.	-Ennen vuotta 1996 (jolloin nykyinen luonnonsuojelulaki astui voimaan) perustettujen suojelualueiden rauhoitusmääräykset jäivät voimaan, eli uudet luonnonsuojelulain 15. §:n rauhoitusmääräykset eivät koske niitä. +Ei muutoksia suunnitelmaan.

SUUNNITELMAN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE
6 LUONNON VIRKISTYSKÄYTTÖ	
6.7 Metsästys	
Pohjanmaan riistanhoitopiiri sekä Satakunnan riistanhoitopiirit lausuvat, että metsästäjien motivointi vierasperäisten petoeläinten pyyntiin alueella, jolla muu pienriistan metsästys on kielletty, on riistanhoitopiirien näkemyksen mukaan haasteellista. Lisäksi tähän toimintaan tarvittava Metsähallituksen lupa tarkoittaa käytännössä ylimääräistä byrokratiaa, joka myös osaltaan vähentää innokkuutta pienpetojahtiin. Riistanhoitopiirit pitävät ilmeisenä, että vierasperäisten pienpetolajien tehokas kannansääteily alueella edellyttää myös taloudellisia panostuksia ja kannustimia, mikä tulisi ottaa huomioon myös jo hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnan yhteydessä.	-Esim. riistanhoitoprojekteissa tuodaan usein esille metsästäjille riittävän vierasperäisten pienpetojen pyynnin kannustimeksi yleensä tiedon, että pyynnillä autetaan riistakantoja suojelualueen ympärilläkin (ks. esim. Pohjanmaan ruotsinkielisen alueen riistanhoitopiirin Life+ -hanke supikoirien vähentämiseksi). Metsähallitus on kuitenkin usein voinut antaa pienpetoloukkuja seuroille käyttöön. Metsästäjien oma etu on kantaa huolta riistalajien yleisestä kannankehityksestä. Tämä on myös yksi riistanhoitopiirien tärkeimmistä lakisäätteistä tehtävistä. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että nykymuotoinen, korvaukseen perustuva oikeus hirvenajon suorittamiseen on periaatteessa hyväksyttävää, mutta sen lisääminen ei ole suotavaa. Etenkin metsästyssuoroille, joiden pinta-ala on vähäinen, on kohtuullista että hirvenajo voidaan suorittaa puiston alueella. Ampuminen ei sovellu kansallispuistoon, paitsi erityistapauksissa, kuten loukkaantuneen eläimen välittömässä lopettamisessa. Vieraspotolajien metsästys MH:n luvalla on mahdollinen, mikäli se tehdään elävänä pyytävillä loukuilla. Loukkupyynti alueella on kaiketi aika vieras asia. Mitä ilmeisimmin edellä esitetyin tavoin alueella on metsästetty tähänkin saakka.	+Ei muutoksia suunnitelmaan.
6.8 Liikenne ja liikkuminen	
Satakunnan luonnonsuojelupiiri sekä Kankaanpään seudun luonnonystävät ry lausuvat, että Ahvenlammien lähelle johtava tie on pidettävä auki. Kaikki muut "turhat" tiet, esim. vanha selkätie, on suljettava liikenteeltä.	-Suunnitelmassa ei ole esitetty teiden sulkemista: tilanne pysyy ennallaan. Vanhaa selkätietä ei ole tarvetta sulkea. Ahvenlammille johtava tie ei ole Metsähallituksen tie, joten MH ei voi sulkea sitä. +Ei muutoksia suunnitelmaan.
Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että puiston laelle suunniteltu rengasreitti on tervetullut lisä, joka varmasti motivoi kulkijoita liikkumaan alueella enemmän. Samalla tavoin Paavonkankaan rengasreitti laavuineen on hyvä, uusi kiertoreitti. Vanhat tiepohjat soveltuvat ratsastuskäyttöön hyvin, kuten on esitetty. Vanhojen "ikimuistoisten" tiepohjien sulkeminen on kuitenkin ajatuksena huono, koska niillä on paikallisille ihmisille suuri merkitys. Mahdollinen ajoneuvolla kulkemisen estäminen Ahvenlammien parkkialueelle tai erityisesti vanhan Selkätien ja Navettakankaan–Kovanpruukinkankaan kautta kulkevien teiden sulkeminen on ajattelematon ratkaisu. Vanhalla Selkätiellä on pitkät perinteet ja sen käyttäminen pitää vanhan historiallisen tieuran osana paikalliskulttuuria. Em. tieuria pitkin kulkemisen estäminen rajoittaa todella paljon puiston käyttöä mm. marjastuksen ja sienestyksen osalta. Tie on myös paikallisten käytössä puistoon kohdentuvan liikenteen osalta. Tiepohjien huono kunto rajoittaa liikennettä riittävän paljon nykyisellään eikä tien rakenne heikkene käytöstä, koska se kulkee kovapohjaisessa kangasmaastossa. Autoistuminen ei ole suotavaa, mutta se ei ole puiston käyttöä ajatellen tekijä joka olisi minkäänlainen ongelma, kun se ei mene hallitsemattomaksi maastoliikenteeksi. Yksi toimenpide onkin se, että vanhat tieurat säilyisivät liikennekäytössä.	-Ks. yllä. Metsähallitus ei kuitenkaan myöskään ylläpidä ko. teitä; niille ei ole käyttöä puiston tarkoituksen kannalta, ja resursseja tarvitaan muuhun toimintaan. +Ei muutoksia suunnitelmaan.

**SUUNNITELMAN KOHTA,
LAUSUJA JA EHDOTUS**

**METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT
TOIMENPIDE**

6 LUONNON VIRKISTYSKÄYTTÖ**6.8 Liikenne ja liikkuminen**

Suupohjan latu ry lausuu, että vanhojen ”ikimuistoisten” tiepohjien sulkeminen on kuitenkin ajatuksena huono: niillä on paikallisille ihmisille suuri merkitys. Mahdollinen ajoneuvolla kulkemisen estäminen Ahvenlammen parkkialueelle tai erityisesti vanhan Selkätien ja Navettakankaan–Kovanpruukinkankaan kautta kulkevien teiden sulkeminen on ajattelemaan ratkaisu. Vanhalla Selkätiellä on pitkät perinteet ja sen käyttäminen pitää vanhan historiallisen tieuran osana paikalliskulttuuria. Edellä mainittuja tieuria pitkin kulkemisen estäminen rajoittaa todella paljon puiston käyttöä mm. marjastuksen ja sienestyksen osalta. Tie on myös paikallisten käytössä puistoon kohdentuvan liikenteen osalta. Tiepohjien huono kunto rajoittaa liikennettä riittävän paljon nykyisellään eikä tien rakenne heikkene käytöstä, koska se kulkee kovapohjaisessa kangasmaastossa. Autoistuminen ei ole suotavaa, mutta se ei ole puiston käyttöä ajatellen minkäänlainen ongelmatekijä, kun se ei mene hallitsemattomaksi maastoliikenteeksi. Yksi toimenpide onkin se, että vanhat tieurat säilyisivät liikennekäytössä.

-Ks. yllä.

+Ei muutoksia suunnitelmaan.

9 HALLINNAN JA HOIDON JÄRJESTÄMINEN**9.2 Kiinteistönmuodostus ja suojelualueiden perustaminen**

Satakunnan luonnonsuojelupiiri sekä **Kankaanpään seudun luonnonystävät ry** lausuvat, että alueen rajojen mutkia tulee saada oikaistua. Erityisesti suoalueet on hankittava kivennäismaahan asti, ja mieluummin kivennäismailta myös valuma-alueet. Jos niitä ei hankita, niillä ei tule sallia ojituksia eikä maan muok-kausta ja on toteutettava jatkuvaa kasvatusta, jotta ei heikennetä kansallispuiston alueiden tilaa.

-Metsähallituksen hoito- ja käyttösuunnitelmassa ei voida esittää yksityisten maiden liittämistä suojelualueeseen suojeluohjelmien ulkopuolelta. METSO-ostoja ja -rauhoituksia voidaan suositella tehtäviksi puiston rajalta ja läheltä. Yksityismaiden metsänhoitoym. toimenpiteitä ohjaavat ja valvovat muun muassa Metsäkeskukset ja ELY-keskukset, jotka myös tekevät METSO-päätöksiä ja suosituksia. Metsähallitus ottaa kantaa esimerkiksi ns. **naapurilausunnoissaan** kansallispuiston ja Natura 2000 -alueen luontoarvojen mahdolliseen vaarantumiseen.

+Kirjattu hks:an suositus METSO-ostoista ja rauhoituksista.

Virtavesien hoitoyhdistys ry lausuu, että molemmilla alueilla tulisi selvittää mahdollisuudet täydentävien ja yhdistävien maa-alueiden hankintaan sekä mahdollisten yhteisten vesialueiden lunastamiseen, jotta suojelualueista saadaan toimivampia alue-ekologisia kokonaisuuksia. Nykyisellään on olemassa suuri riski, että tulevaisuudessa tapahtuvat maankäytön muutokset voivat vaikuttaa merkittävästi heikentävästi suojelualueen suojeluarvoihin ja ennallistamistoimien onnistumiseen. Nykyisten suojelualueiden läheisyyteen ja näiden latvavesien valuma-alueella ei tulisi myöntää yhtäkään uutta turvetuotantolupaa, ja entistenkäin hyödyntämisestä tulisi pidättäytyä ja ohjata kaavailtu tuotanto muualle vähemmän haitalliseen kohteeseen.

-Ks. yllä.

Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri lausuu, että kansallispuiston lähialueen toiminta saattaa vaikuttaa puiston alueeseen, josta on korostettava metsä-taloutta sekä turpeenottoa. Välittömästi puiston ulkopuoliset metsäalueet ovat vapaassa yksityistaloudellisessa käytössä ja niiden hyödyntäminen voi aiheuttaa puiston reuna-alueille muutoksia sekä myös jyrkän esteettisen ja biologisen kontrastin. Mahdollisuuksien mukaan kansallispuiston reunavyöhykkeiltä tulisi vielä varata hankittavaksi puistolle suoja-alueita, joiden maankäyttö perustuisi pehmeisiin arvoihin. Toinen huomioitavan arvoinen asia on turpeenotto, jota saatetaan aloittaa aivan puiston välittömässä läheisyydessä. Tiedossa on, että Kärkikeitaan suunnalla on meneillään turpeenottohankkeen valmistelu aivan puiston rajan tuntumassa. Myös tuulivoimahankkeiden osalta korkea ja pitkä harjualue saattaa jossakin vaiheessa kiinnostaa tuulivoimarakentajia, jolloin puistoon kohdentuvat asiat tulevat esille.

-Ks. yllä.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE
13 YHTEISTYÖ Satakuntaliitto lausuu, että hks:n toteuttamisen edistämisen kannalta on tärkeää, että suunnitelman toteutumista seurataan, ja siksi laadinnassa mukana olleet tahot on hyvä kutsua ajoittain yhteistyökokouksiin, jossa käydään läpi suunnitelman toteuttamisen tilanne. Yksi tärkeä osa hks:n toteuttamista on yhteistyön vahvistaminen alueen toimijoiden kanssa, kuten suunnitelmassa on todettakin.	-MH tekee hks:n toteutumisen arvioinnin noin viiden vuoden välein, jolloin tarkastellaan myös mahdollista hks:n päivitystarvetta. Mikäli tarve todetaan, tarvittaessa neuvotellaan myös sidosryhmien kanssa asioista uudelleen tai mikäli muutostarpeet ovat suuria, käydään hoidon ja käytön suunnittelu-prosessi läpi uudelleen (sisältäen mm. yhteistyöryhmän koolle kutsumisen). +Lisätty suunnitelmaan selitys Metsähallituksen hoidon ja käytön suunnittelu- ja seurantajärjestelmästä kohtaan 1.3.
15 YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTI Satakunnan luonnonsuojelupiiri sekä Kankaanpään seudun luonnonystävät ry lausuvat: s. 87 kolmas kappale Saukko; pitää olla <i>Lauhavuoren</i> kansallispuistosta ei Seitsemisen. s. 95 Järjestyssäännöt viimeinen kappale, pitää olla <i>Lauhavuoren</i> kansallispuisto ei Helvetinjärven. Virtavesien hoitoyhdistys ry lausuu, että kohdassa (s. 87) ”Suunnitelmassa esitetty purojen ennallistaminen voi myös parantaa osaltaan Seitsemisen alueen saukoille sopivien virtavesien luonnontilaa” on virhe. Maininta Seitsemisestä on ilmeisesti jäänyt vahingossa tekstiin.	+Korjattu suunnitelmaan. +Korjattu suunnitelmaan.

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Päiväys
 Datum

Dnro
 Dnr

2.12.2015

YM6/5741/2011

Metsähallitus
 PL 94
 01301 Vantaa

Viite
 Hänvisning
 Metsähallituksen kirje Dnro 5674/2011, 20.9.2011

Asia
 Ärende
 Lauhanvuoren kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistaminen

Metsähallitus on laatinut Lauhanvuoren kansallispuistolle luonnonsuojelulain (1096/1996) 19 §:n edellyttämän hoito- ja käyttösuunnitelman ja lähettänyt sen viitekohdassa mainitulla saatekirjeellä ympäristöministeriöön vahvistettavaksi.

Kauhajoen kaupungin sekä Isojoen ja Honkajoen kuntien alueella sijaitseva Lauhanvuoren kansallispuisto perustettiin vuonna 1981 (laki 674/1981). Sen jälkeen sitä on laajennettu lailla 945/1993 ja yksittäisin maanhankintoin. Kansallispuiston pinta-ala on 5424 hehtaaria, ja se on osa 5 502 hehtaarin laajuista suunnittelualuetta. Lauhanvuoren Natura 2000-alue (FI0800001, SCI), jonka pinta-ala on 4992 hehtaaria, kuuluu kutakuinkin kokonaan suunnittelualueeseen. Kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma perustuu riittävään tietoon ja osallisuuteen. Ministeriöllä on ollut mahdollisuus seurata suunnitteluprosessia sekä tutustua suunnitelmasta annettuihin lausuntoihin, Metsähallituksen vastineisiin sekä suunnitelma-luonnokseen niiden perusteella tehtyihin muutoksiin.

Hankkeelle ei ole laadittu luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 §:n mukaista Natura-arviointia. Metsähallitus on katsonut, että suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet ovat tarpeellisia alueen luonnonarvojen säilyttämiseksi ja alueen käytön järjestämiseksi eikä niillä todennäköisesti ole luonnonsuojelulain 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja heikentäviä vaikutuksia suunnittelualueella olevien Natura 2000 -alueiden valinnan perusteina olleisiin luonnonarvoihin. Luonnonhoidolle asetettujen tavoitteiden sekä aktiivisten hoitotoimenpiteiden ja ennallistamisen on arvioitu toteutuessaan lisäävän mitä todennäköisimmin Natura-luontotyyppien ja lajien edustavuutta kansallispuistossa. Ministeriö katsoo, että Metsähallituksen esittämin perustein hankkeen vaikutuksia ao. Natura 2000 -alueeseen ei ole ollut tarpeen arvioida luonnonsuojelulaissa tarkoitetulla tavalla.

Metsähallituksen kansallispuiston hoidolle ja käytölle asettamat tavoitteet ja hoidon vyöhykejako sekä näihin perustuvat luonnonsuojelu ja -hoitotoimet kuten myös yleisön opastaminen ja kulun ohjaaminen edistävät Lauhanvuoren kansallispuiston perustamistavoitetta. Metsähallituksen laatima Lauhanvuoren kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma täyttää tehtävänsä suojelualueen hoitoa ja käyttöä ohjaavana asiakirjana. Siinä asetetut tavoitteet, esitetyt päämäärät ja toimenpiteet edistävät myös suunnittelualueeseen sisältyvien Natura 2000 -alueiden lajien ja luontotyyppien suojelutavoitteiden saavuttamista. Ympäristöministeriö vahvistaa selvitysalueen hoito- ja käyttösuunnitelman Lauhanvuoren kansallispuiston

osalta luonnonsuojelulaissa tarkoitettuna asiakirjana Metsähallituksen saatekirjeen liitteessä esitetyn mukaisena. Ympäristöministeriö pyytää Metsähallitusta hoitamaan sidosryhmäjake-

Ylijohtaja

Timo Tanninen

Ympäristöneuvos

Jukka-Pekka Flander

JAKELU

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
 Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
 Etelä-Pohjanmaan liitto
 Satakuntaliitto
 Kauhajoen kaupunki
 Isojoen kunta
 Honkajoen kunta
 Suomen luonnonsuojeluliiton Etelä-Pohjanmaan piiri
 Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri

TIEDOKSI

Geologian tutkimuskeskus

LIITTEENÄ

Valitusosoitus

Uusimmat Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisut

Sarja A

- No 219 Vatanen, E. 2015: Metsähallituksen metsästys- ja kalastuslupa-asiakkaiden rahankäytön aluetaloudelliset vaikutukset ja menetelmien vertailu. 34 s.
- No 220 Savola, K. & Kolehmainen, K. 2015: Pääkaupunkiseudun Viherkehän suojelualueiden käävät. 65 s.
- No 221 Salmela, J., Siivonen, S., Dominiak, P., Haarto, A., Heller, K., Kanervo, J., Martikainen, P., Mäkilä, M., Paasivirta, L., Rinne, A., Salokannel, J., Söderman, G. & Vilkkamaa, P. 2015: Malaisehyönteispyynti Lapin suojelualueilla 2012–2014. 141 s.

Sarja B

- No 218 Metsähallitus 2016: Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien tilinpäätös ja toimintakertomus 2015. 53 + 15 s.
- No 219 Torppa, K. 2016: Karhunkierroksen luontokeskuksen asiakastutkimus 2013. 54 s.
- No 220 Torppa, K. 2016: Syötteen luontokeskuksen asiakastutkimus 2013–2014. 62 s.
- No 221 Veteläinen, T. 2016: Syötteen kansallispuiston kävijätutkimus 2015. 74 s.
- No 222 Keränen, I. & Mikkola, M. 2016: Etelä-Konneveden kansallispuiston kävijätutkimus 2015–2016. 65 s.

Sarja C

- No 127 Vuorinen, J., Sorakunnas, E. & Högmänder, J. 2014: Örön luontomatkailun kehittämissuunnitelma. 53 s.
- No 128 Metsähallitus 2014: Etelä-Konneveden suojelualuekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelma. 135 s.
- No 129 Konttinen, T. 2014: Lauhanvuoren–Hämeenkaan alueen luontomatkailusuunnitelma. 89 s.
- No 130 Metsähallitus 2014: Oulangan hoito- ja käyttösuunnitelma 2012–2026. 164 s.
- No 131 Metsähallitus 2014: Valtavaaran–Pyhävaaran ja Särkipäran–Löyhkösen–Antinvaaran hoito- ja käyttösuunnitelma 2012–2022. 121 s.
- No 132 Metsähallitus 2015: Hailuodon Natura 2000 -alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma 2013–2027. 148 s.
- No 133 Metsähallitus 2015: Evon retkeilyalueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 120 s.
- No 134 Jalkanen, T. & Mussaari, M. 2016: Selkämeren kansallispuiston luonnonhoidon yleissuunnitelma. 81 s.
- No 135 Uusiniitty-Kivimäki, M. (toim.) 2016: Selkämeren helmet – Selkämeren kehittämisen käsikirja 2015–2025. 142 s.
- No 136 Metsähallitus 2016: Etelä-Konneveden kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 122 s.

ISSN-L 1796-2943
ISSN (verkkojulkaisu) 1796-2943
ISBN 978-952-295-129-8 (pdf)

julkaisut.metsa.fi